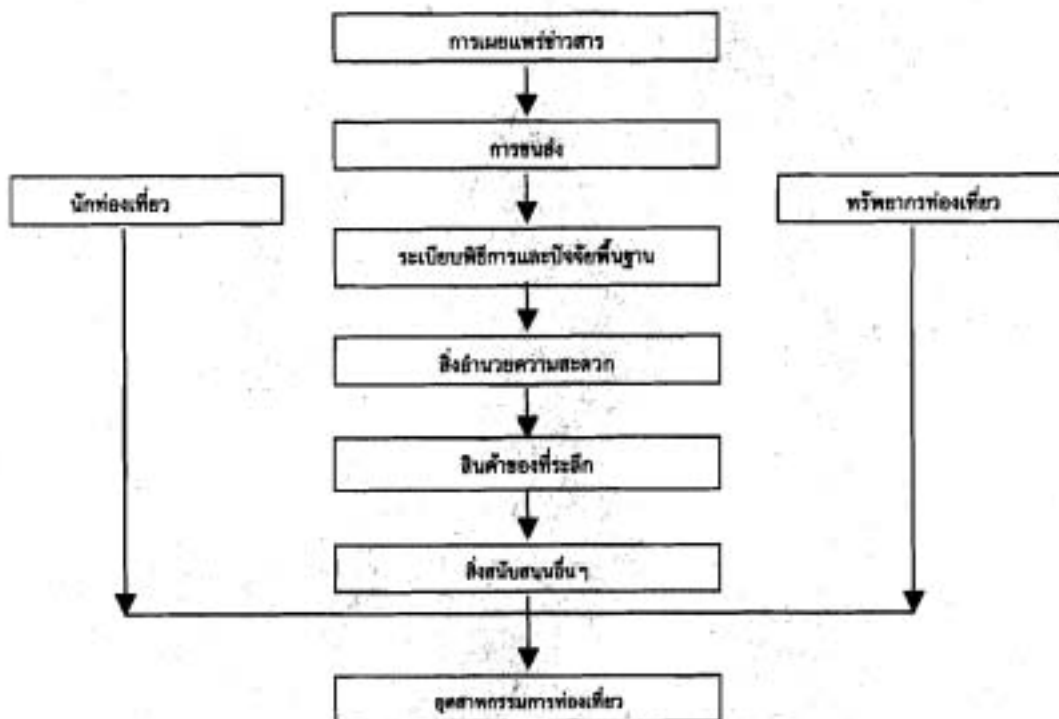

บทที่ 3

องค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจหลายประเภทที่ให้บริการและอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ องค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงประกอบไปด้วย นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว การเผยแพร่ข่าวสาร การขนส่ง ระเบียบพิธีการและปัจจัยพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว สินค้าของที่ระลึก รวมทั้งสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

องค์ประกอบแต่ละอย่างล้วนมีส่วนสำคัญ ที่ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เริ่มต้นจากนักท่องเที่ยวอาจมีอุปสงค์หรือความต้องการท่องเที่ยว เมื่อได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว โดยใช้บริการขนส่งนำพาไปยังแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรท่องเที่ยว ในระหว่างการเดินทางหรือเมื่อถึงจุดหมายปลายทาง จะต้องผ่านระเบียบพิธีการต่างๆ และใช้บริการปัจจัยพื้นฐานของรัฐ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร การนำเที่ยว หรือ สินค้าของที่ระลึก และสิ่งสนับสนุนอื่นๆ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจและการบริการที่กว้างขวาง จึงต้องศึกษาแต่ละองค์ประกอบ เพื่อที่จะได้มีความรู้ความเข้าใจ นำไปสู่การวางแผนและจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสมยั่งยืน สามารถอำนวยความสะดวกในทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศ

1. นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว (Tourist) องค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นผู้สร้างอุปสงค์ (Demand) คือ ความต้องการที่จะบริโภคสินค้าหรือใช้บริการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดอุปทาน (Supply) คือ สินค้าและบริการนำไปสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะเป็นปัจจัยสำคัญในพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จึงต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้วางแผนจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ให้มีศักยภาพในการให้บริการ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของนักท่องเที่ยว

โดยทั่วไปนักท่องเที่ยว จะหมายถึงผู้ที่เดินทางเพื่อความรื่นรมย์ สนุกสนานเพลิดเพลินและพึงพอใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมวลมนุษย์ที่มีมาแต่อดีตกาลและสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อปี ค.ศ.1937 องค์การสันนิบาตประชาชาติ (League of Nation : L.O.N.) ได้พิจารณาบทนิยามของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบสถิตินักท่องเที่ยวระหว่างประเทศโดยให้ถือว่า

นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ได้แก่ "บุคคลที่เดินทางอยู่ในประเทศหนึ่งประเทศใด ที่มีโชดินที่พำนักอาศัยอยู่เป็นประจำ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง" และได้ขยายความเพื่อให้เห็นว่าบุคคลใดเป็นนักท่องเที่ยว หรือบุคคลใดไม่เป็นนักท่องเที่ยว ดังนี้

บุคคลที่นับเป็นนักท่องเที่ยว ได้แก่

- (1) ผู้เดินทางเพื่อความรื่นรมย์หรือเพื่อสุขภาพ
- (2) ผู้เดินทางไปประชุมหรือประกอบภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง
- (3) ผู้เดินทางเพื่อทำธุรกิจบางอย่าง
- (4) ผู้เดินทางมากับเรือเฟลลิตา (Cruise) แม้ว่าจะแวะพักปลายทาง

น้อยกว่า 24 ชั่วโมง

บุคคลที่ไม่นับเป็นนักท่องเที่ยว ได้แก่

- (1) ผู้เดินทางมาเพื่อประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ที่มีรายได้ในประเทศนั้น โดยจะมีสัญญาไว้กับผู้ใดก่อนหรือไม่ก็ตาม
- (2) ผู้เดินทางมาเพื่อตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศนั้น
- (3) ผู้มีภูมิสำเนาอยู่ตามชายแดน ที่ข้ามพรมแดนไปทำงานนอกประเทศทุกวันทำงาน
- (4) ผู้เดินทางไปเป็นนักเรียน นักศึกษา ที่พักอาศัยอยู่ในที่ที่จัดไว้เป็นหอพักนักเรียน นักศึกษา
- (5) ผู้เดินทางผ่านโดยมิได้แวะลงมาจากพาหนะ แม้จะเป็นการเดินทางเข้าอาณาเขตของประเทศใดและเป็นเวลามากกว่า 24 ชั่วโมง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1950 สหพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization : I.U.T.O.) ได้พิจารณาบทนิยามของสันนิบาตประชาชาติใหม่ โดยตกลงให้นักเรียนนักศึกษาที่มาจากต่างประเทศ นับเป็นนักท่องเที่ยวด้วย เพราะค่าใช้จ่ายของนักเรียนนักศึกษาเหล่านั้น มาจากต่างประเทศ นอกจากนั้นยังพิจารณาให้ผู้เดินทางที่ตั้งใจมาเที่ยว ณ ประเทศหนึ่งและอยู่ไม่ถึง 24 ชั่วโมง นับเป็น "Excursionist" ซึ่งอาจเรียกในภาษาไทยว่า "นักทัศนาจร"

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สันนิบาตประชาชาติเล็กล้มไป มีองค์การสหประชาชาติ (United Nation : UN) เกิดขึ้นแทน ปี ค.ศ. 1963 ในการประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Travel and Tourism) ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี ได้มีการพิจารณาบทนิยามเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว เสนอองค์การสหประชาชาติ ประกาศให้ทุกประเทศทั่วโลกใช้ในความหมายเดียวกัน ดังนี้

ผู้มาเยือน (Visitor) หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปยังประเทศที่ตนมิได้พักอาศัยอยู่เป็นประจำ ด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่มีไปประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

ผู้มาเยือน จึงหมายรวมถึงผู้เดินทาง 2 ประเภท คือ

นักท่องเที่ยว (Tourist) หรือนักท่องเที่ยวค้างคืน ได้แก่ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราว ที่พักอยู่ในประเทศที่มาเยือนไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง และเดินทางมาเยือนเพื่อ

การพักผ่อน พักฟื้น ทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจ และร่วมการประชุมสัมมนา

นักทัศนจร (Excursionist) หรือนักท่องเที่ยวไม่ค้างคืน ได้แก่ ผู้เดินทาง มาเยือนชั่วคราว และอยู่ในประเทศที่มาเยือนน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

สำหรับประเทศไทย ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ได้กำหนดว่า

นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์ที่มีใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

และนิยามศัพท์ทางการท่องเที่ยวเพื่อใช้ในงานสถิติ ดังนี้

นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Visitor) คือบุคคลที่มีได้มีที่พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย เดินทางเข้ามาเพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา การประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจ หรือประกอบภารกิจใดๆ ทั้งนี้ต้องมีได้รับค่าจ้างในการประกอบภารกิจนั้น จากผู้ใดในราชอาณาจักรไทย

นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) คือ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist) คือ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งโดยไม่ได้ค้างคืน

นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) คือบุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พำนักถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช่ถิ่นที่อยู่ประจำ เพื่อการพักผ่อนเยี่ยมญาติมิตร ศึกษาหาความรู้ การกีฬา การศาสนา การประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจหรือประกอบภารกิจใดๆ ทั้งนี้ต้องไม่ได้รับค่าจ้างในการประกอบภารกิจนั้นๆ จากผู้ใด ณ สถานที่แห่งนั้น

นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) คือนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปพักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยในปัจจุบัน แต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist) คือ นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยในปัจจุบัน

ปัจจุบัน Mass Tourist นักท่องเที่ยวมวลชน ยังคงเป็นตลาดหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และมีการศึกษาและส่งเสริม กลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Niche Tourist) เพื่อพัฒนาตลาดท่องเที่ยวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งยังประโยชน์ต่อการวางแผน และการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ได้แก่

นักท่องเที่ยวกกลุ่ม MICE นักท่องเที่ยวจากการพบปะสังสรรค์ (Meeting) การท่องเที่ยวแบบเป็นรางวัล (Incentive) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา (Convention) และการแสดงสินค้า/นิทรรศการ (Exhibition) นักท่องเที่ยวเหล่านี้ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญทางการตลาดของธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

นักท่องเที่ยวนอกจากการประชุมสัมมนานานาชาติ จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง โดยภูมิภาคแถบยุโรปยังคงได้รับความนิยมและได้รับเลือกให้เป็นสถานที่สำหรับจัดการประชุมนานาชาติมากที่สุดถึง ร้อยละ 60 รองลงมา คือ เอเชีย ร้อยละ 15 สำหรับประเทศไทย (ข้อมูลปี พ.ศ. 2543) มีจำนวนนักท่องเที่ยวนอกจากการประชุมและสัมมนานานาชาติมากเป็นอันดับ 5 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยการประชุมส่วนใหญ่จัดที่ภาคกลาง กรุงเทพมหานคร รองลงมาคือภาคใต้ที่ภูเก็ต และภาคเหนือที่เชียงใหม่

นักท่องเที่ยวนอกจากการแสดงสินค้า/นิทรรศการ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดงสินค้า/นิทรรศการรวมทั้งผู้ที่มาชม ขนาดของงานจะเป็นตัวกำหนดจำนวนนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มาชม ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างกว้างขวาง กระจายไปสู่ธุรกิจต่างๆ ทั้งด้านขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าของที่ระลึก เป็นต้น การจัดงานแสดงสินค้า/นิทรรศการระดับนานาชาติ ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะจัดที่กรุงเทพมหานคร

ประเทศไทยมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวกกลุ่ม MICE โดยมีความพร้อมทั้งด้านการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่รองรับงานระดับนานาชาติ สำหรับการประชุมสัมมนาและการจัดแสดงสินค้า/นิทรรศการระดับนานาชาติ ดังนี้

- (1) ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ (Queen Sirikit National Convention Center : QSNCC) กรุงเทพฯ
- (2) ศูนย์การค้าและนิทรรศการนานาชาติกรุงเทพ (Bangkok International Trade & Exhibition Center : BITEC) กรุงเทพฯ
- (3) ศูนย์อิมแพค (The Internation Multi-Purpose Arena, Convention, Trade & Exhibition Center : IMPACT Exhibition Center) กรุงเทพฯ
- (4) ศูนย์ประชุมพีช (Pattaya Exhibition and Convention Hall : PEACH) พัทยา
- (5) ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (Thailand Cultural Center)
- (6) ห้องประชุมโรงแรมชั้นนำทั่วประเทศ
- (7) ห้องประชุมสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

กลุ่มนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแบบเป็นรางวัล เป็นผู้ที่ได้รับรางวัลเป็นการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นพนักงานที่สามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือตัวแทนจำหน่ายที่ทำยอดขายได้ตามกำหนด โดยบริษัทหรือหน่วยงานจะให้การท่องเที่ยวเป็นรางวัลหรือเป็นสิ่งจูงใจ จากการที่ประเทศไทยมีความหลากหลายและความงดงามของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทำให้ธุรกิจประเภทนี้เลือกเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวและกิจกรรม กลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้จะเกี่ยวข้องกับสถานะเศรษฐกิจ หากเศรษฐกิจดีจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแบบเป็นรางวัลจำนวนมาก ในทางกลับกันหากเศรษฐกิจตกต่ำ โอกาสที่จะทำยอดขาย หรือบริษัทมีกำไรมากพอที่จะให้รางวัลแก่พนักงานจะน้อยลง แต่การท่องเที่ยวแบบเป็นรางวัล อาจถูกนำมาใช้เพื่อการกระตุ้นยอดขายหรือประสิทธิภาพในการทำงานในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้

ธุรกิจ MICE สามารถนำนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาทำธุรกิจและท่องเที่ยวในประเทศไทยถึง 313,170 คน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2543) โดยมาจากการประชุมนานาชาติ 98,895 คน จากการแสดงสินค้า 50,051 คน และจากการท่องเที่ยวแบบเป็นรางวัล 164,224 คน นำรายได้เข้าประเทศถึง 20,835 ล้านบาท โดยมาจากการประชุมนานา

ชาติ 7,848 ล้านบาท จากการแสดงสินค้า 4,171 ล้านบาท และจากการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล 8,815 ล้านบาท

นอกจากรายได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวกลุ่ม MICE โดยตรงแล้ว ยังมีรายได้ที่เกิดจากผู้ติดตาม ซึ่งประมาณการผู้ติดตามทั้งสิ้น 70,437 คน ก่อให้เกิดรายได้ประมาณ 2,113 ล้านบาท ดังตารางที่ 8

นักท่องเที่ยวสูงอายุ ผู้สูงอายุซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของโลกนับตั้งแต่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 จะมีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง สามารถทำนักระยะยาว โดยเฉพาะผู้เกษียณอายุจากการทำงานจะมีสวัสดิการหรือเงินบำนาญที่รัฐบาลจ่ายให้ อันเป็นรายได้ที่มั่นคงและยังมีเงินเก็บสะสมส่วนตัว ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีกำลังในการใช้จ่ายสูง สามารถเข้ามาทำนักระยะยาวทำให้เกิดการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวันต่ำกว่าอัตราค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวทั่วไป แต่การทำนักร้านวันกว่าก็สามารถทำรายได้เป็นจำนวนมาก จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายของธุรกิจท่องเที่ยวแบบ Long Stay คือการท่องเที่ยวที่ทำนักระยะยาว ประมาณ 1 เดือนขึ้นไป โดยตลาดหลักของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และเนเธอร์แลนด์

สำหรับประเทศไทย มีอัตราการขยายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นประเทศที่สงบ ปลอดภัย และมีความสวยงามของธรรมชาติและวัฒนธรรม ประกอบกับค่าเงินที่ถูก ทำให้อัตราค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวหรือทำนักร้อยในประเทศน้อยกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายในประเทศที่พัฒนา ซึ่งเป็นตลาดหลักนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยจะเน้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การดูแลรักษา และพักผ่อน ดังตารางที่ 9

นักท่องเที่ยวเยาวชน (Youth Travel) ประชากรวัยหนุ่มสาว กลุ่มเยาวชนที่มีอายุประมาณ 15-26 ปี ซึ่งองค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้คาดการณ์ไว้ว่าเยาวชนจะเป็นกลุ่มที่มีการเดินทางท่องเที่ยวบ่อยครั้ง และมีจำนวนสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยจะมีมากถึงร้อยละ 20 ของนักท่องเที่ยวทั่วโลก และจะมีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยทั่วโลกประมาณร้อยละ 5 ต่อปี กลุ่มเยาวชนจะมีปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดการเดินทาง ได้แก่

ความต้องการที่จะเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ การมีเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวสูงกว่ากลุ่มประชากรอื่นๆ คือช่วงปิดภาคการศึกษา และจากการที่ชนชั้นกลางมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของกลุ่มเยาวชน สภาพเศรษฐกิจที่มีการจ้างงานกลุ่มเยาวชน ล้วนมีส่วนเพิ่มศักยภาพในการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มเยาวชน ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น Youth Destination ที่มีอัตราการเจริญเติบโตถึงร้อยละ 7 สำหรับประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เป็นเยาวชนเดินทางเข้ามาอย่างต่อเนื่อง (ปี พ.ศ. 2541 ไทยมีนักท่องเที่ยวเยาวชนจากต่างประเทศ ประมาณร้อยละ 15 ของนักท่องเที่ยวต่างประเทศทั้งหมด) ก่อให้เกิดรายได้เข้าสู่ประเทศและภูมิภาค โดยลักษณะการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเยาวชน มักจะใช้จ่ายกับธุรกิจขนาดเล็ก และระดับท้องถิ่น ช่วยกระตุ้นการลงทุนและการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น และยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาสินค้าและบริการ เพราะเยาวชนมักจะแสวงหาความแปลกใหม่อยู่เสมอ

กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา นักเรียน นักศึกษา เยาวชนหรือผู้ที่สนใจด้านการศึกษาหาความรู้ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งของการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวโดยมีจุดหมายปลายทางที่ประเทศพัฒนาหรือประเทศที่มีศักยภาพด้านการศึกษา นักท่องเที่ยวประเภทนี้จัดเป็นนักท่องเที่ยวแบบ Long Stay เพราะพำนักนานวัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโปรแกรมหรือหลักสูตรการศึกษา ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอินโดจีน จึงมีโอกาที่จะสร้างรายได้จากการส่งเสริมหลักสูตรนานาชาติ เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การพัฒนาหรือภาวะปัจจุบัน ล้วนเป็นช่องทางที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวประเภทนี้

นักท่องเที่ยวสะพายเป้ (Back packer) เป็นนักท่องเที่ยวที่จัดการเดินทางเอง ไม่ต้องการความสะดวกสบายมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวทั่วไป นักท่องเที่ยวสะพายเป้จะใช้จ่ายต่อวันน้อยกว่า แต่จะมีวันพำนักที่ยาวนานกว่า ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง จึงสูงกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป และนิยมสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ หลีกเลี่ยงแหล่งชุมชนเมืองที่มีการพัฒนาสูง จะเดินทางไปเรื่อยๆ เพื่อหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ จากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยว Wintering กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ลิกหนีอากาศหนาวไปสู่สถานที่ที่มีอากาศอบอุ่น โดยใช้เวลานานกว่า 4 สัปดาห์ นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ นิยมเดินทางในช่วงเดือนตุลาคม - เมษายน ซึ่งเป็นช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยว (low season) ตลาดหลักคือชาวยุโรป ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ เยอรมันนี สหราชอาณาจักรและสแกนดิเนเวีย แหล่งท่องเที่ยวหรือ Destination ที่นิยม คือ สเปน โปรตุเกส ไชปรัส และมอลต้า สำหรับเอเชียยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก แต่ประเทศไทยมีความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว Wintering เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่เหมาะสม เช่น ความเป็นมิตรไมตรีของประชาชน การบริการที่นุ่มนวลและมีคุณภาพ สภาพภูมิอากาศดีในฤดูหนาว และความงดงามของธรรมชาติ รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองที่มั่นคงและปลอดภัย

นักท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา กอล์ฟ กีฬาทางน้ำ เช่น ดำน้ำ วินเซิร์ฟ เป็นที่นิยมโดยแพร่หลาย ส่วนเป็นกิจกรรมที่ผู้เล่นหรือผู้ชมต้องเดินทางไปยังแหล่งสถานที่ต่างๆ ประเทศไทยมีสนามกอล์ฟที่ได้มาตรฐานและงดงาม มีทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลสำหรับการกีฬาทางน้ำ สามารถทำรายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ทั้ง กอล์ฟทัวร์ และทริปดำน้ำ ส่วนได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ

นักท่องเที่ยวฮันนีมูน กลุ่ม Wedding หรือ Honeymooner จะนิยมแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติโดยเฉพาะธรรมชาติทางทะเล เกาะภูเก็ต ไข่มุกแห่งอันดามัน ได้รับความนิยมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวฮันนีมูน ทะเลจังหวัดตรังมีชื่อเสียงไปทั่วโลกในฐานะสถานที่จัดงานวิวาห์ได้สมูท ซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวกลุ่มฮันนีมูน

กลุ่มนักท่องเที่ยวเยาวชน นักท่องเที่ยวสูงอายุ นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา และนักท่องเที่ยว Wintering ล้วนเป็นกลุ่มเป้าหมายของตลาดท่องเที่ยวเฉพาะทาง Niche Market เพราะเป็นนักท่องเที่ยวแบบ Long Stay คือพักนานวัน สามารถทำรายได้เป็นจำนวนมากให้กับธุรกิจท่องเที่ยวและประเทศที่ได้รับเลือกให้เป็นจุดหมายปลายทาง

ตารางที่ 8 ภาพรวมรายได้จากธุรกิจ MICE

รายได้จากนักท่องเที่ยว MICE	2541	2542	2543	
จำนวนผู้ร่วมประชุม	67,042	77,205	98,895	28.09%
จำนวนผู้ลงทะเบียน (เจ้าหน้าที่)	NA	5,975	7,549	26.34%
จำนวนผู้เข้าชมการลงทะเบียน	NA	26,092	42,502	62.89%
จำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล	118,539	134,605	164,224	22.00%
รวมนักท่องเที่ยว MICE	185,581	243,877	313,170	28.41%
รายได้จาก MICE (US)	254,463,027	330,860,952	519,449,887	41.88%
รายได้จาก MICE (บาท)	10,384,636,131.80	13,270,832,781.13	20,835,134,960	52.69%
รายได้จากผู้ติดตามของนักท่องเที่ยว MICE				
รายได้จากผู้ติดตาม (US)	NA	NA	52,688,331	-
รายได้จากผู้ติดตาม (บาท)	NA	NA	2,113,328,968.72	-
ภาพรวมรายได้จากนักท่องเที่ยวและผู้ติดตามในธุรกิจ MICE				
ประมาณการรายได้ (US)*	254,463,027	330,860,952	572,138,218	-
ประมาณการรายได้ (บาท)*	10,384,636,131.80	13,270,832,781.13	22,948,463,923.8	-

หมายเหตุ : * ภาพรวมรายได้จากนักท่องเที่ยวและผู้ติดตามในธุรกิจ MICE ในปี 2541-42 ยังไม่ได้รวมรายได้จากผู้ติดตามเนื่องจากไม่มีการเก็บข้อมูลของผู้ติดตามในปี 2541-42
 : อัตราแลกเปลี่ยน ปี 2541 | US\$ = 40.81 บาท
 อัตราแลกเปลี่ยน ปี 2542 | US\$ = 39.79 บาท
 อัตราแลกเปลี่ยน ปี 2543 | US\$ = 40.11 บาท

ตารางที่ 9 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและนักท่องเที่ยวเกษียณอายุที่เดินทางเข้าประเทศไทย ระหว่างปี 2539-2543

ปี	จำนวน		(%)	
	ผู้สูงอายุ	เกษียณอายุ	ผู้สูงอายุ	เกษียณอายุ
2539	1,126,800	135,856	-	-
2540	1,115,661	124,255	-0.99	-8.54
2541	1,170,832	156,546	+4.95	+25.99
2542	1,347,157	174,865	+15.06	+11.70
2543	1,422,496	167,242	+5.59	-4.36
Average Growth Rate (2539-2543)			+6.00	+5.33

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1.2 ปัจจัยที่ทำให้เดินทางท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยว เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ในการแสวงหาความรื่นรมย์หรือความพึงพอใจให้กับตนเอง ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ทั้งปัจจัยภายในตัวมนุษย์เองและปัจจัยภายนอก ดังนี้

1.2.1 ปัจจัยภายใน

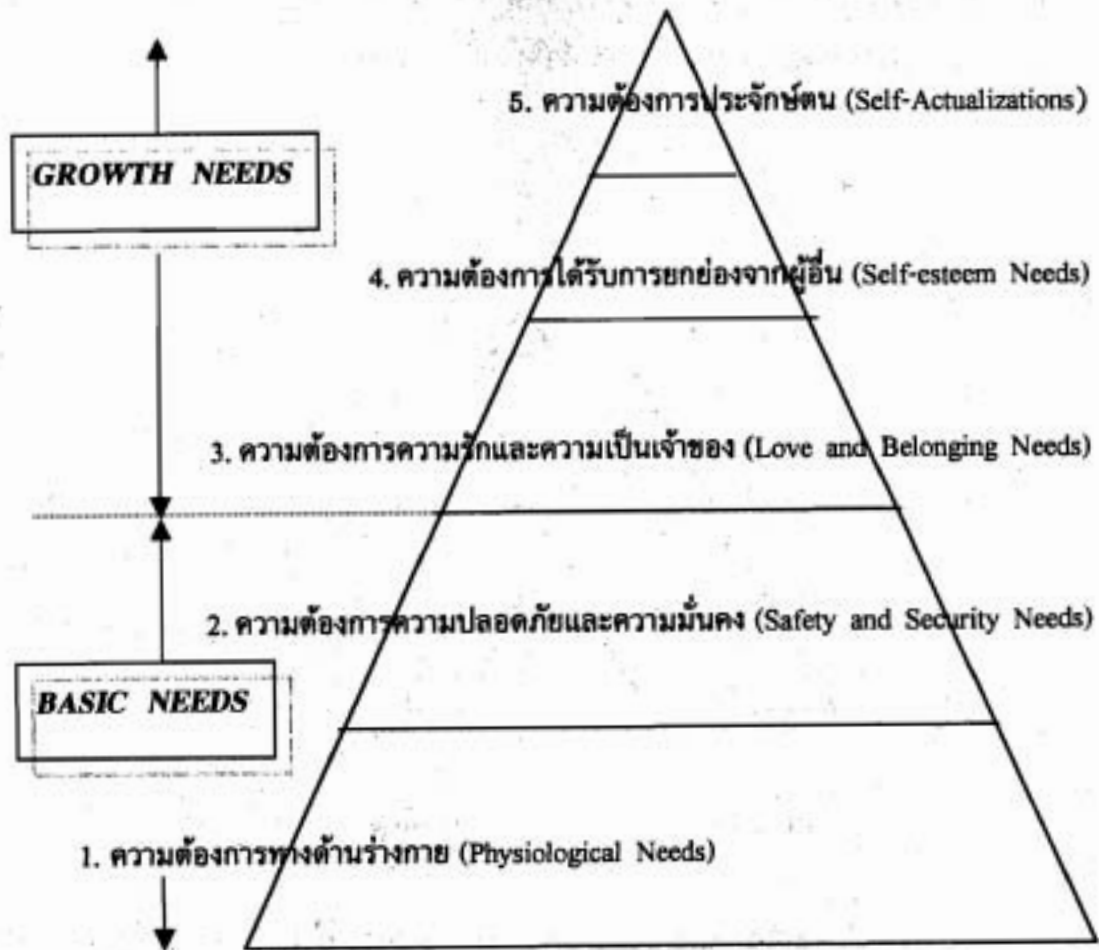
ในทางจิตวิทยาเชื่อว่า มนุษย์ต่างมีความต้องการ (Need) หรือมีแรงจูงใจ (Motive) ผลักดันให้กระทำ หรือแสดงพฤติกรรม (Behaviour) เพื่อตอบสนองความต้องการหรือนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งตามทฤษฎีลำดับขั้นของความ ต้องการ ตามหลักการของมาสโลว์ (Maslow) เชื่อว่ามนุษย์จะมีความต้องการในการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ และจะมีการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ โดยต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานเสียก่อนแล้วจึงจะตอบสนองความต้องการขั้นอื่น ๆ ที่สูงขึ้น ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ต้องการอาหาร น้ำ อากาศ
- ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Safety and Security needs) รวมทั้งการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้ห่างไกลจากอันตราย หรือหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมาน
- ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and Belonging needs) มนุษย์จะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีการรวมกลุ่มเป็นสังคม จึงต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมและเป็นที่ยอมรับในครอบครัว กลุ่มเพื่อนและสังคม
- ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่อง (Esteem needs) เป็นความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นยกย่องตน ทำให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้ประจักษ์ และยกย่อง
- ขั้นที่ 5 ความต้องการประจักษ์ตน (Self actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของบุคคล ที่จะพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความสามารถหรือศักยภาพ

ความต้องการทั้ง 5 ชั้นของมาสโลว์ (Maslow) แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ¹

(1) ระดับความต้องการพื้นฐาน (Basic Needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง

(2) ระดับความต้องการขั้นสูง (Growth Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของ ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น และความต้องการประจักษ์ตน

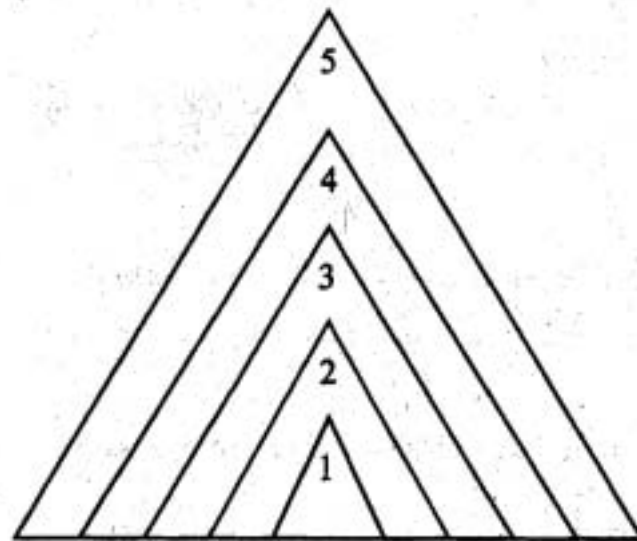

ภาพที่ 1 ลำดับชั้นความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์

มิลล์ (Mill) และมอร์ริสัน (Morrison) ได้จัดลำดับความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) เป็น 2 ประเภท คือ

(1) ความต้องการทางกายภาพ (Physical needs) ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานระดับต่ำสุด

(2) ความต้องการด้านจิตใจ (Psychological needs) ได้แก่ ความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไปจนถึงขั้นสูงสุด โดยมีความต้องการในระดับที่สูงกว่าครอบคลุมความต้องการในระดับที่ต่ำกว่า ความต้องการขั้นที่ 1 - 4 ล้วนเป็นความต้องการที่พัฒนาไปสู่การบรรลุถึงความต้องการตนเองอย่างแท้จริงในขั้นสุดท้าย

ภาพที่ 2 แสดงการครอบคลุมลำดับขั้นของความต้องการ

มิลล์ (Mill) และ มอร์ริสัน (Morrison) ยังได้นำเอาทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) มาใช้อธิบายเหตุแห่งการเดินทางท่องเที่ยวว่า การเดินทางท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการมนุษย์ โดยเกิดจากความต้องการและแรงจูงใจตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ประกอบกับความต้องการที่จะได้มาซึ่งความรู้ความ

เข้าใจและการมองเห็นคุณค่าของความงดงาม จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันไป

การเดินทางท่องเที่ยว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ อาจสามารถตอบสนองความต้องการและแรงจูงใจทางด้านกายภาพหรือสรีระ ความสนุกสนานรื่นรมย์ การได้พบเห็นสิ่งใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำซากจำเจ ความตื่นเต้น ความพึงพอใจ ช่วยให้ผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย และความเครียดของภาวะร่างกายและจิตใจ

ในขณะที่ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ด้วยการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วย อาจตอบสนองด้วยการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ และเพื่อการกีฬา

การแสดงออกถึงความรักความผูกพัน ความเป็นเจ้าของหรือมีส่วนร่วมในครอบครัว กลุ่มเพื่อน อาจทำได้ด้วยการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร ในขณะที่การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศาสนา ปฏิบัติศาสนกิจ หรือร่วมพิธีกรรมทางศาสนาเป็นการแสดงความมีส่วนร่วมในสถาบันที่สังคมยึดถือ ความเชื่อและความศรัทธาในศาสนายังสามารถตอบสนองความต้องการด้านความปลอดภัยและความมั่นคงทางจิตใจด้วย

การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ธุรกิจ ร่วมประชุมสัมมนา ชมการแข่งขันกีฬาในการแข่งขันครั้งสำคัญ การเดินทางไปต่างประเทศ หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ล้วนเป็นการเสริมสร้างเกียรติภูมิให้กับตนเอง แสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีผลต่อความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นยอมรับและยกย่องเพื่อพัฒนาไปสู่การบรรลุถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง คือการประจักษ์ตน

นอกเหนือจากความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์แล้ว ความต้องการที่จะได้มาซึ่งความรู้ การมองเห็นคุณค่าและความงดงามของทรัพยากร นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนเดินทางท่องเที่ยวด้วย

1.2.2 ปัจจัยภายนอก

เป็นปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก ที่จะช่วยสนับสนุนให้สามารถไปสู่จุดหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ได้แก่

(1) ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือศักยภาพทางการเงินเป็นสิ่งสนับสนุนที่สำคัญในการเดินทางท่องเที่ยว เพราะจะต้องมีค่าใช้จ่าย นับตั้งแต่ค่าพาหนะขนส่ง ที่พักแรม อาหาร สถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งของที่ระลึก หรือการซื้อบริการท่องเที่ยว

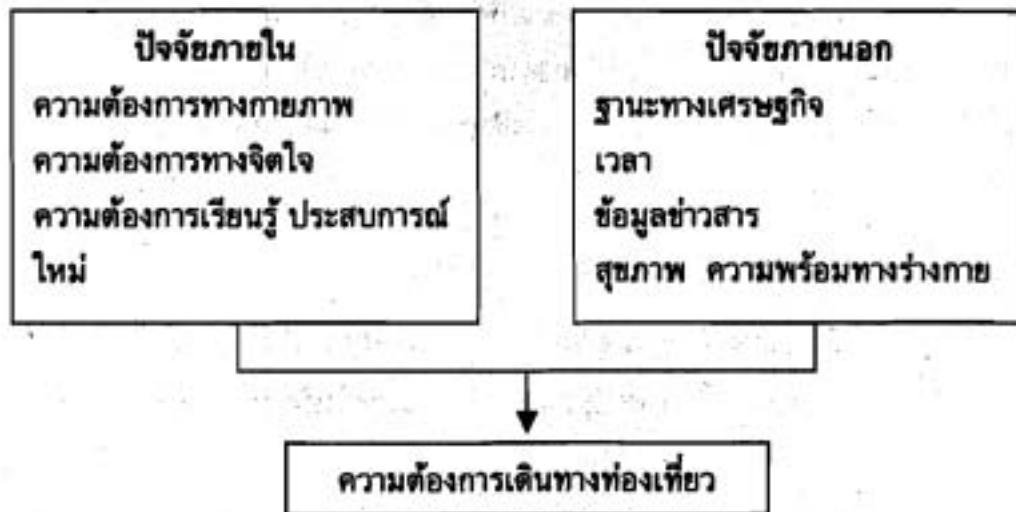
(2) เวลา ที่ปราศจากภาระกิจทั้งปวง คือเวลาว่าง (Leisure) ซึ่งจะต้องใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว มีส่วนในการเลือกหรือกำหนดโปรแกรมท่องเที่ยว ซึ่งจะมีผลต่อจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) หากมีเวลาน้อย อาจเลือกท่องเที่ยวทัศนอาจรไม่พักค้างคืน ถ้ามีเวลามากจะมีโอกาสได้ท่องเที่ยวไปไกล ๆ ชมสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง โดยพักค้างคืนระหว่างการเดินทาง

(3) ข้อมูลข่าวสาร เป็นปัจจัยสนับสนุน สร้างแรงจูงใจให้ต้องการเดินทางท่องเที่ยว และตัดสินใจเลือกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) นักท่องเที่ยวอาจได้รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวได้ 2 ทาง คือ จากการอำนวยความสะดวกของภาครัฐ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของภาคเอกชน ทั้งทางสื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นพับ ไปสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้เกิดภาพพจน์ (Image) และความมุ่งหวังที่จะได้สัมผัสกับบรรยากาศและการบริการนั้น ๆ ข้อมูลข่าวสารที่นักท่องเที่ยวจะได้รับอีกทางหนึ่งคือจากญาติมิตร เป็นการบอกต่อหรือเล่าขาน ถึงประสบการณ์ที่ได้ไปพบหรือสัมผัสในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ซึ่งจะมีผลต่อความน่าเชื่อถือในข้อมูลนั้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวหรือไม่เดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการได้รับการบอกต่อหรือเล่าขานจากญาติมิตร

(4) สุขภาพ ความพร้อมทางร่างกาย จะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง การเดินทางไปยังสถานที่ใดซึ่งอาจใกล้หรือไกล หรือมีภูมิอากาศแตกต่างไปจากที่เคยชิน อาจเป็นปัญหาหรืออุปสรรคแก่ผู้เดินทางที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงหรือมีโรคประจำตัว ผู้ที่มี

ความพร้อมทางร่างกาย จะมีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวมากกว่าผู้ที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง หรือมีข้อจำกัดทางร่างกายที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง

ปัจจัยที่ทำให้คนเดินทางท่องเที่ยว จึงเริ่มต้นที่ความต้องการของมนุษย์จะด้วยเพื่อการตอบสนองทางร่างกายหรือจิตใจก็ตาม ประกอบกับสิ่งสนับสนุนที่จำเป็นในการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจหรือศักยภาพทางการเงิน เวลา ข้อมูลข่าวสาร และสุขภาพความพร้อมทางร่างกาย ที่เอื้อให้ความต้องการนั้นสามารถบรรลุถึงจุดหมาย

แผนภูมิที่ 3 ปัจจัยที่ทำให้เดินทางท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resource) เป็นองค์ประกอบสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เป็นจุดหมายปลายทาง (Destination) และเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว (Travel Product) ทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลายและทรงคุณค่าความสำคัญและความงดงาม จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดหรือจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์และสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

2.2 ประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

ทรัพยากรท่องเที่ยวโดยทั่วไป อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภทธรรมชาติ (Natural) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

(2) ประเภทวัฒนธรรม (Cultural) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง วัตถุสิ่งของ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีและกิจกรรมต่างๆ

ทรัพยากรท่องเที่ยวอาจแยกตามลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ เป็น 3 ประเภท ดังนี้³

(1) ประเภทธรรมชาติ (Natural) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน ทะเล หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ เกาะ แหล่งน้ำจืด ห้วย หนอง คลอง และบึง

(2) ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา

(Historical Archaeological and Religions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือศาสนา ได้แก่ วัด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ ศาสนสถาน กำแพงเมือง คูเมือง อนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน

(3) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม (Art Cultural and Traditional)

เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ในลักษณะของพิธี งาน ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศูนย์วัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง ไร่/สวน พืช ผัก และผลไม้

2.3 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ

อาณาบริเวณ 513,115 ตารางกิโลเมตรของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 76 จังหวัด มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีการรวบรวมไว้ทั้งสิ้น 2,579 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ 1,386 แห่ง แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม 1,193 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ดังนี้

ภาคเหนือ

ภาคเหนือมีพื้นที่ประมาณ 169,644.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 106 ล้านไร่ มีพรมแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศสหภาพพม่า

สภาพภูมิประเทศ เต็มไปด้วยความงดงามตามธรรมชาติของขุนเขาน้อยใหญ่และยอดดอยที่ตั้งตระหง่าน นับตั้งแต่บริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ภูหินร่องกล้า เขาค้อ ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อเนื่องจังหวัดพิษณุโลก จนถึงดอยขุนตาน ในเขตจังหวัดลำพูน ลำปาง ภูชี้ฟ้า ดอยตุง ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ดอยอ่างขาง และดอยอินทนนท์ ซึ่งเป็นยอดดอยที่สูงที่สุดของประเทศที่จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนน้ำตกที่สวยงาม เช่น น้ำตกแม่กลาง แม่ยะ วชิรธาร แม่สา ห้วยแก้ว

ด้วยสภาพธรรมชาติที่เป็นภูเขา จึงเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ม้ง เย้า อีเก้อ มูเซอ กะเหรี่ยง และลีซอ ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ภาคเหนือ จึงมีช้างเพื่องานป่าไม้และการท่องเที่ยว มีศูนย์ฝึกลูกช้างที่อาจกล่าวได้ว่าเป็น ศูนย์ฝึกลูกช้างแห่งเดียวในโลกที่จังหวัดลำปาง และมีการแสดงช้างทำงานให้นักท่องเที่ยว ได้ชมที่แม่สาและเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากจะมีธรรมชาติที่งดงาม ภาคเหนือตอนล่างยังเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่นับแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย ราชธานีแห่งแรก อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เนื่องจากมีความงดงามทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น เป็นตัวแทนของศิลปกรรมสยามยุคแรก และเป็นต้นกำเนิดการสร้างประเทศ

บริเวณภาคเหนือตอนบนเป็นแหล่งอารยธรรมล้านนา และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ชาวเหนือส่วนใหญ่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีล้านนา และได้รับการกล่าวขานว่าเป็นเมืองคนงาม ประชาชนมีอัธยาศัยอ่อนโยน โอบอ้อมอารี

นาฏศิลป์และการละเล่นของชาวเหนือมีลีลาอ่อนช้อยงดงาม อาทิ เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน และกลองสะบัดชัยที่มีลีลาตื่นเต้นเร้าใจ

งานเทศกาลประเพณีที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเยือน ได้แก่ งานเทศกาลยี่เป็ง (ลอยกระทง) งานประเพณีสงกรานต์ งานไม้ดอกไม้ประดับ ที่จังหวัดเชียงใหม่ งานไหว้สาแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย งานประเพณีปอยส่างลอง งานวันดอกบัวตองบาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และงานเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย

โบราณสถานและสถานที่สำคัญ ได้แก่ พระธาตุดอยสุเทพ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ พระธาตุดอยจอมทอง พระธาตุดอยตุง และพระตำหนักดอยตุง จังหวัดเชียงราย พระธาตุดอยกองมู วัดน้ำฮู จังหวัดแม่ฮ่องสอน พระธาตุหริภุญชัย วัดจามเทวี จังหวัดลำพูน วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา และวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช พระพุทธรูปที่มีลักษณะงดงามที่สุด เป็นต้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่กว้างใหญ่ถึง 168,854.3 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุม 1 ใน 3 ของพื้นที่ประเทศ มีพรมแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย

สภาพภูมิศาสตร์เป็นเทือกเขาน้อยใหญ่ เช่น เทือกเขาเพชรบูรณ์ เทือกเขาตงพญาเย็น และเทือกเขาตงรัก เป็นที่ตั้งของ “ภู” ที่สวยงามหลายแห่ง เช่น ภูกระดึง ภูเรือ ภูทอก และป่าอันอุดมสมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ นครนายก สระบุรี ปราจีนบุรี และนครราชสีมา ความอุดมสมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาตินี้ ได้รับการยกย่องเป็นอุทยานมรดกของกลุ่มประเทศอาเซียน ความสมบูรณ์และงดงามของธรรมชาติ ล้วนเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ

แผ่นดินอีสานนับได้ว่าเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก ทั้งภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี หรือภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ซึ่งเป็นชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีขั้นตอนทางวัฒนธรรมยาวนานที่สุด ได้รับการขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลกเนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติที่สะสมสืบทอดมายาวนาน และเป็นแหล่งที่มีโบราณวัตถุอันแสดงถึงวัฒนธรรมเก่าแก่ได้ชัดเจนสมบูรณ์ รวมทั้งเป็นแหล่งวัฒนธรรมสังคัม และวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมากกว่า 5,000 ปี

โบราณสถานแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ จะพบสถาปัตยกรรมแบบขอมโบราณ คือ ปราสาทหิน ซึ่งส่วนใหญ่จะสร้างในคติของศาสนาพราหมณ์ และมีศาสนาพุทธอยู่บ้าง เช่น ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ และปราสาทศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นอารยธรรมสมัยขอมเรืองอำนาจ ส่วนอีสานตอนบนหรืออีสานเหนือ จะพบศาสนสถานในคติของพุทธศาสนา เช่น พระธาตุพนม พระธาตุเรณูนคร จังหวัดนครพนม พระธาตุบังพวน จังหวัดหนองคาย พระธาตุศรีสองรัก จังหวัดเลย และพระธาตุเชิงชุม จังหวัดสกลนคร เป็นต้น

งานเทศกาลประเพณีสำคัญ ได้แก่ งานบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร งานแห่
ปราสาทผึ้ง จังหวัดสกลนคร งานแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธานี งานแห่ผีตาโขน
จังหวัดเลย และงานช้าง จังหวัดสุรินทร์

การเล่นและดนตรีพื้นเมือง ได้แก่ เซิ้งกระต๊อบ รำเพลิน หมอสำ
โปงลาง แคน พิณ ส่วนเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน

ภาคกลาง

ภาคกลางประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ไพศาล เป็นแหล่งที่ตั้งราช
ธานีในอดีตที่สืบเนื่องมาแต่กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ กรุงเท
พมหานครเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรม และการคมนาคมของประเทศ จึงมีความ
สำคัญในการเป็นศูนย์รวมทางการท่องเที่ยวที่จะกระจายไปสู่ภูมิภาค

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกรุงเทพมหานครเมืองหลวงประเทศ ได้แก่
พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม อันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธมหามณี
รัตนปฏิมากรหรือพระแก้วมรกต พระพุทธรูปที่สำคัญของประเทศ พระที่นั่งอนันต
สมาคม พระราชวังดุสิต ซึ่งประกอบด้วย พระที่นั่งวิมานเมฆที่สร้างด้วยไม้สักทองที่ใหญ่
ที่สุดในโลก พระที่นั่งอภิเชษฐดุสิตที่จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปอาชีพ รวมทั้งพระตำหนัก
ต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์รถพระที่นั่ง

พระอารามหลวง ที่งดงามไปด้วยสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม คือ วัด
พระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดอรุณราชวราราม วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม วัด
เบญจมบพิตรดุสิตวนาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดราชบพิธสถิต
มหาสีมาราม วัดราชนัดดารามวรวิหาร รวมทั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สวนงูที่สภา
กษัตริย์ สวนสัตว์ดุสิตเขาดินวนา ดรีมเวิลด์ สวนสยาม และซาฟารีเวิลด์

ปริมณฑลและจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่า
สนใจ เช่น เกาะเกร็ด จังหวัดปทุมธานี ฟาร์มจระเข้และเมืองโบราณ จังหวัด
สมุทรปราการ สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม และตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัด
ราชบุรี เป็นต้น

สำหรับพระนครศรีอยุธยา ราชธานีแห่งที่ 2 ของไทย ที่เจริญรุ่งเรืองเป็นเวลายาวนานถึง 417 ปี มีคุณค่าและความสำคัญประกาศเป็นอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และได้รับการพิจารณาให้ขึ้นทะเบียนในบัญชีมรดกโลก เนื่องจากเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมอันทรงคุณค่า เป็นตัวแทนถึงความเป็นเยี่ยมในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ต่อเนื่องทางสถาปัตยกรรมไทย มีโบราณสถานและโบราณวัตถุให้เยี่ยมชมมากมาย เช่น บริเวณพระราชวังหลวง หรือเรียกในปัจจุบันว่าพระราชวังโบราณ และวัดพระศรีสรรเพชญ์ซึ่งเป็นวัดในเขตพระบรมมหาราชวัง วัดจันทร์เกษม หรือวังหน้า และวังหลังซึ่งเป็นที่ตั้งวัดสวนหลวงสบสวรรค์และพระเจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระมงคลบพิตร วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพุทธไสสวรรค วัดไชยวัฒนาราม วัดหน้าพระเมรุ วัดพระเจ้าพันธุเชิง และวัดใหญ่ชัยมงคล หากสนใจประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา ควรไปชมศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา ซึ่งจัดแสดงสิ่งจำลอง ข้อมูล และห้องสมุดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยา รวมทั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยาที่รวมโบราณวัตถุของกรุงศรีอยุธยา

จากเกาะเมืองอยุธยาประมาณ 40 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของพระราชวังบางปะอิน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างสำหรับแปรพระราชฐาน ภายในพระราชวังมีพระที่นั่งและสิ่งที่น่าสนใจ สร้างด้วยสถาปัตยกรรมทั้งแบบยุโรป จีน และไทยงดงามมาก

จังหวัดกาญจนบุรี แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง เช่น อุทยานแห่งชาติถ้ำธารลอดหรือเฉลิมรัตนโกสินทร์ อุทยานแห่งชาติเอราวัณ และอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ (น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น) การล่องแพไปตามแม่น้ำแควน้อย ชมหินงอกหินย้อยอันวิจิตรพิศดารในถ้ำดาวดึงส์ และถ้ำละว้า น้ำตกไทรโยค เรือนพักตามอากาศริมแควหรือกลางทะเลสาบ ล้วนเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือน ซึ่งนอกจากจะได้สัมผัสกับธรรมชาติที่งดงามแล้วยังได้ชมสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ สะพานข้ามแม่น้ำแคว ทางรถไฟสายมรณะ และสุสานทหารสัมพันธมิตร

เนื่องจากเป็นที่ตั้งของเมืองหลวง ภาคกลางจึงมีงานพระราชพิธี งานพิธีการต่าง ๆ รวมทั้งงานวันขึ้นปีใหม่และงานเทศกาลประเพณี เช่น งานอุษายามรดกโลก

งานศิลปาชีพบางไทร งานสัปดาห์ข้ามแม่น้ำแคว งานสงกรานต์พระประแดง งาน
ตรุษจีน ปากน้ำโพ และงานนมัสการพระพุทธบาทสระบุรี เป็นต้น

การเล่นพื้นบ้านภาคกลาง จะเป็นการเล่นเพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว
เพลงเหย่ย เพลงอีแซว เพลงฉ่อย และเพลงลำตัด นาฏศิลป์และดนตรี จะเป็น รำ
ละคร โขน และดนตรีไทย ซึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลายประเภททั้ง ตีต สี่ ตี
เป่า รวมเป็นวงปี่พาทย์ เครื่องสาย และมโหรี

ภาคตะวันออก

นับแต่จังหวัดชลบุรีไปจนถึงจังหวัดตราด เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
ที่สวยงาม ทั้งประเภทป่าเขา น้ำตก อาทิ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง อุทยาน
แห่งชาติน้ำตกพริ้ว อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ สวนสัตว์เปิดเขาเขียว และเขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่าเขาสอยดาว ส่วนแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล เริ่มจากบางแสน พัทยา จังหวัดชลบุรี
แหลมแม่พิมพ์และอุทยานแห่งชาติทางทะเลเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง
ที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งบนแผ่นดินและเกาะในทะเล อุทยานแห่งชาติทางทะเลหมู่เกาะช้าง
จังหวัดตราด ที่ประกอบไปด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ 47 เกาะ มีหาดทรายขาว ป่าดงดิบที่
สมบูรณ์และปะการังใต้ทะเลที่สวยงาม

งานประเพณีท้องถิ่นที่น่าสนใจ ได้แก่ งานวิ่งควาย งานเทศกาลพญา
งานเกษตรกรรมประจำปี และงานประกวดผลไม้

ภาคใต้

ภูมิประเทศเป็นคาบสมุทรระหว่างทะเลอันดามัน และมหาสมุทรอินเดีย
หรืออ่าวไทย มีพื้นที่ประมาณ 70,715.2 ตารางกิโลเมตร เกือบทุกจังหวัดมีอาณาเขต
ส่วนใดส่วนหนึ่งติดต่อกับทะเล (ยกเว้นยะลาเป็นจังหวัดเดียวที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล)
ภาคใต้จึงเต็มไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล

หาดทรายสวยงามยาวเหยียดตั้งแต่หาดหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
หาดทรายรี จังหวัดชุมพร ชายทะเลดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี หาดขนอมและหาดสิ
ชล จังหวัดนครศรีธรรมราช หาดสมิหลา จังหวัดสงขลา หาดแม่แตงและหาดชลาสัย

จังหวัดปัตตานี ตลอดจนหาดนราทัศน์ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นชายทะเลฝั่งตะวันออก หรือฝั่งอ่าวไทย

หมู่เกาะน้อยใหญ่ที่งดงามแปลกตา อุดมไปด้วยปะการังและปลาหลาก หลายสีสันสวยงาม เช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี หมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และอุทยาน แห่งชาติตะรุเตา จังหวัดสตูล ซึ่งอยู่ทางชายฝั่งทะเลตะวันตกหรือฝั่งทะเลอันดามัน

ภาคใต้เป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัยที่รุ่งเรืองในอดีต มีปูชนียสถานที่ สำคัญ เช่น พระธาตุไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี พระบรมธาตุเจดีย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และโบราณสถานอื่นๆ เช่น เมืองเก่าที่อำเภอสะทิงพระ จังหวัดสงขลา หรือเมืองเก่าที่ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

เทศกาลงานประเพณีของชาวใต้ที่น่าสนใจ ได้แก่ งานสารทเดือนสิบ จังหวัดนครศรีธรรมราช งานกินเจ จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดตรัง งานฉลองเจ้าแม่ลิ้มกอ เหนี่ยว จังหวัดปัตตานี งานชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี งานแข่งเรือกอลและ จังหวัด นราธิวาส และงานแข่งขันนกเขาชวาเสียง ที่จังหวัดยะลา นาฏศิลป์และการละเล่นพื้น เมือง ได้แก่ การแสดงโนราห์ หนังตะลุง ร้องเงี้ยว สี่ละ เป็นต้น

ชาวพื้นเมืองดั้งเดิมซึ่งยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบเก่า เป็นที่ น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว คือ ชาวเลหรือชาวน้ำ มีมากที่อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ที่ ไร่ไฉน เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต และตามหมู่เกาะต่างๆ ของจังหวัดสตูล ส่วนเงาะซาไก มีเหลืออยู่ที่อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และที่บ้านนังस्ता อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2.4 การท่องเที่ยวและกิจกรรม

2.4.1 การท่องเที่ยวธรรมชาติ

จากสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย ตั้งแต่หาดทรายชายทะเล เกาะแก่ง แหล่งน้ำ พืชพรรณ ป่าไม้จนถึงยอดเขาสูง ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติได้หลายประเภท ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รวบรวมกิจกรรมการท่องเที่ยวธรรมชาติไว้ ดังนี้³

เดินป่าชมพรรณไม้

เป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติด้วยการเดินป่าชมพรรณไม้ เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติและศึกษาพรรณไม้ โดยจะต้องมีการเตรียมตัวให้พร้อมตั้งแต่การแต่งกาย อุปกรณ์เดินป่ารวมทั้งจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามกฎข้อห้ามพื้นฐานทั่วไป ป่าไม้ในประเทศไทยประกอบด้วยความหลากหลายของชนิดป่าเขตร้อน และมีความน่าสนใจในด้านการเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่แตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิศาสตร์ป่าไม้ ลักษณะทางชีวภาพและพืชพรรณ อาทิเช่น

ป่าดิบเขาหรือป่าเมฆอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง และอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อนจุดเด่นคือ ยอดดอยอินทนนท์ซึ่งเป็นยอดเขาสูงอากาศบนยอดดอยหนาวเย็นตลอดปี ยามฤดูหนาวจะหนาวจัดมีเมฆหมอกครึ้ม ต้นไม้ในบริเวณยอดเขาจะแปลกไปกว่าที่อื่นเพราะมีสภาพคล้ายป่าดึกดำบรรพ์ ตามต้นไม้มีตะไคร้และมอสจับเขียวครึ้ม มีพรรณไม้ดอก เช่น กุหลาบป่า ต้นสูงใหญ่มาก เรียกกันว่า "กุหลาบพันปี"

ทุ่งดอกไม้แสงหลวง อุทยานแห่งชาติทุ่งแสงหลวง มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอวังทอง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกและอำเภอหล่มสักดี อำเภอเมือง อำเภอชุมแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ สภาพโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นภูเขาคล้ายหลังเต่าสูง ๆ ต่ำ ๆ มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามคือ เป็นแหล่งทุ่งหญ้าธรรมชาติแบบสะวันนา เป็นทุ่งหญ้าโล่ง สลับป่าสนและป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์

ป่าสนภูกระดึง อุทยานแห่งชาติภูกระดึง มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ประกอบด้วยภูเขาที่มีธรรมชาติสวยงามมีที่ราบบนยอดเขา เป็นสังคมของพืชเมืองหนาว ประกอบด้วยป่าสนและทุ่งหญ้ามีพรรณไม้ดอกไม้ใบขึ้นอยู่ทั่วไป บริเวณน้ำตกลำธารและลานหิน

ป่าดิบเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นอุทยานแห่งแรกของประเทศไทย มีอาณาเขตคาบเกี่ยว 11 อำเภอของ 4 จังหวัด คือ จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดนครนายก สภาพทั่วไปประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อน และทุ่งกว้างสลับป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีเส้นทางเดินป่าหลายเส้นทาง

ป่าไผ่เขาหลวง อุทยานแห่งชาติเขาหลวง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอท่าศาลา อำเภอลานสกา อำเภอเมือง อำเภอพรหมคีรี อำเภอฉวาง อำเภอพิปูน และกิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มียอดเขาสูงที่สุดในภาคใต้คือ ยอดเขาหลวง และเนื่องจากตั้งอยู่ในคาบสมุทรจึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมทั้งสองด้านทำให้มีฝนตกเกือบตลอดปี การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของพืชพรรณและสัตว์ป่า จึงเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวพันธุ์ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และยังมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติหลายแห่งที่เหมาะสมต่อการพักผ่อนนันทนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวป่าศึกษาธรรมชาติชมพรรณไม้ ซึ่งมีให้เลือกหลายระดับและรูปแบบ

ป่าพรุสิรินธร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาดี และอำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส สภาพเป็นป่าดิบชื้นในที่ลุ่มน้ำขัง เนื่องจากตั้งอยู่ส่วนปลายของคาบสมุทรมาลายู ทำให้ได้รับอิทธิพลของพรรณพืชเขตรมาเลเซีย ต้นไม้หลายชนิดจึงพบเห็นได้เฉพาะในป่าพรุแห่งนี้เท่านั้นอย่างเช่น หมากแดง ป่าหนันเขา พืชในวงศ์กระดังงาที่มีดอกใหญ่ กล้วยไม้และพืชเล็ก ๆ แปลกตาอีกมากมาย

คูนก

เป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดการศึกษาธรรมชาติ เพราะแหล่งธรรมชาติทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร และชายฝั่งทะเลล้วนเป็นที่อยู่อาศัยของนกชนิดต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ธรรมชาติ ยังต้องตระหนักถึงความเป็นผู้ไปเยือนที่ต้องเคารพในสิทธิของสัตว์ป่า ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของบ้าน ประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีความหลากหลายมีการสำรวจและรวบรวมชนิดนกที่อยู่ประจำถิ่นและอพยพเข้ามาในแต่ละฤดูกาลกว่า 900 ชนิด กิจกรรมคูนกเริ่มต้นในแวดวงของกลุ่มผู้ที่สนใจเป็นงานอดิเรกจากทั่วโลกมาสู่ประเทศไทย และเริ่มกลายเป็นกิจกรรมพิเศษของผู้รักการท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งคูนกที่สำคัญในประเทศไทย มีดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยหลวงเชียงดาว ดอยอ่างขาง ดอยผ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองคาย จังหวัดเชียงราย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง จังหวัดตาก เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี

บริเวณลุ่มกรุงเทพฯ ได้แก่ สถานที่ตากอากาศบางปู จังหวัดสมุทรปราการ ชายทะเลบ้านกาทอง จังหวัดสมุทรสาคร วัดไร่ล่อม จังหวัดปทุมธานี

ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก ได้แก่ บึงบรเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวจังหวัดชัยภูมิ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี

ภาคใต้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ป่าโกงกางและชายทะเลหน้าเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ-บางคราม จังหวัดกระบี่ อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง จังหวัดตรัง ป่าพรุสิรินธร จังหวัดนราธิวาส

ส่องแก่ง

ป่าเขตร้อนของประเทศไทยนอกจากจะเต็มไปด้วยความหลากหลายของพืชพรรณไม้ นก และสัตว์ป่าแล้ว ยังเป็นต้นกำเนิดของสายน้ำมากมายกลายมาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวสัมผัสผืนธรรมชาติอีกรูปแบบหนึ่ง บนเส้นทางของสายน้ำเขียวที่ไหลผ่านเกาะแก่ง จะแวดล้อมไปด้วยป่าเขาพืชพรรณไม้ แมลงผีเสื้อและนกนานาชนิด กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้มีการกระจายอยู่ตั้งแต่เหนือจรดใต้ของประเทศ ดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ ส่องแม่น้ำปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่องแม่แตง ส่องออบหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ส่องน้ำว้า จังหวัดน่าน ส่องแม่กลอง ที่ล่อชู ที่ล่อเร จังหวัดตาก

ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก ได้แก่ ส่องแม่น้ำนครนายก จังหวัดนครนายก ส่องแม่น้ำใสใหญ่ จังหวัดปราจีนบุรี ส่องแม่น้ำแคว แม่น้ำน้อย จังหวัดกาญจนบุรี

ภาคใต้ ได้แก่ ส่องน้ำเพชร จังหวัดเพชรบุรี ส่องคลองกาย จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่องถ้ำเขากอบ จังหวัดตรัง

เที่ยวน้ำตก

สายน้ำจากแหล่งต้นน้ำซึ่งมักเป็นภูเขาสูงหรือเทือกเขาสลับซับซ้อน ไหลลงสู่ผืนแผ่นดินที่ต่ำกว่าจะมีพลังการไหลที่รุนแรง และเมื่อไหลผ่านความต่างระดับของ แผ่นดินหรือแผ่นดิน จะมีการกัดเซาะและผุกร่อนตามธรรมชาติ ก่อให้เกิดผาน้ำตกที่สูงชัน และแอ่งลึกลับบริเวณตอนล่างของน้ำตกท่ามกลางธรรมชาติที่สมบูรณ์และงดงามกลายเป็น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญประเภทหนึ่ง น้ำตกแต่ละแห่งจะมีความงดงามแตกต่างกันไปตามสภาพป่ารอบข้างและโครงสร้างของผานหิน เช่น

น้ำตกบริเวณผานหินแกรนิต มักจะมีลักษณะสูงใหญ่ไหลตกลงมาจากผาดิ่งชัน เช่น น้ำตกแม่ยะ น้ำตกวชิรธาร น้ำตกแม่กลาง บนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ น้ำตกคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เป็นต้น

น้ำตกบริเวณผานหินปูน มักจะเป็นน้ำตกขนาดกลางและขนาดเล็ก การพอกพูนของแคลเซียมคาร์บอเนต ก่อให้เกิดคราบหินปูนจับเกาะและเพิ่มขนาดขึ้นเรื่อย ๆ ตามชั้นน้ำตกทำให้น้ำตกมีชั้นสั้น ๆ มากมายหลายชั้น และมีการไหลที่อ่อนช้อยแผ่กว้างออกไปด้านข้าง เช่น น้ำตกห้วยชมชื่น น้ำตกไทรโยค น้ำตกเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี หรือน้ำตกทีลอซู จังหวัดตาก เป็นต้น

น้ำตกบริเวณผานหินทราย มักจะเป็นสายธารน้ำตกที่มีลักษณะราบกว้าง มีลานหินราบเรียบกว้างใหญ่อยู่ริมสองข้างน้ำตก เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ น้ำตกลานหินทรายจะมีอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งภูมิภาคนี้เป็นหินทราย เช่น น้ำตกตาดโตน จังหวัดชัยภูมิ น้ำตกสร้อยสวรรค์ จังหวัดอุบลราชธานี หรือน้ำตกแก่งโสภา จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น

ได้มีการจัดอันดับ 10 ยอดน้ำตกที่งดงามของประเทศไทยไว้ดังนี้

น้ำตกทีลอซู อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ไหลตกลงมาจากผานหินปูน มีชั้นน้อยใหญ่สูงชันลดหลั่นมากมายหลายชั้น สภาพผืนป่ารอบข้างเขียวชอุ่มไปด้วยพืชพันธุ์ของป่าดงดิบเป็นน้ำตกที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองไทย เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง ซึ่งตามปกติไม่มีนโยบายอนุญาตให้เข้าไปท่องเที่ยว แต่ทางกรมป่าไม้ได้อนุโลม

ให้เข้าไปศึกษาธรรมชาติได้ โดยกำหนดกฎเกณฑ์การเข้าไปเที่ยวชม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และช่วยกันดูแลรักษาธรรมชาติอันเปราะบางด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผางได้จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ที่พักค้างคืนได้ไม่เกินวันละ 300 คน

น้ำตกแม่ยะ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ มีปริมาณน้ำจำนวนมากไหลตกลงมาจากผาสูงชันกว้าง กระแทกโขดหินเป็นชั้น ๆ เหมือนม่านน้ำแล้วไหลลงไปรวมกันที่แอ่งเบื้องล่าง น้ำใสเหมาะแก่การเล่นน้ำ รอบบริเวณเป็นป่าเขาเรียบสวยเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมน้ำตกแม่ยะ ยังสามารถไปเที่ยวชมน้ำตกอื่นๆ บนดอยอินทนนท์ เช่น น้ำตกแม่กลาง น้ำตกวชิรธาร น้ำตกสิริภูมิ หรือขึ้นไปชมทิวทัศน์บนยอดดอยอินทนนท์

น้ำตกแม่สุริน อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุริน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นน้ำตกชั้นเดียวที่ยิ่งใหญ่และงดงามอยู่ระหว่างหุบเขาลักษณะของสายน้ำจะไหลจากหน้าผาสูงตั้งลงสู่หุบเขาเบื้องล่างประมาณ 200-300 เมตร ไม่มีที่สำหรับเล่นน้ำทางอุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุริน ได้สร้างศาลาชมวิวไว้บนยอดดอยสามารถจะชื่นชมความงามของน้ำตกได้ นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางเข้าไปในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม เพราะจะได้เที่ยวชมดอกบัวตองบนดอยแม่อุคอซึ่งเป็นเส้นทางผ่าน โดยนักท่องเที่ยวมักจะตั้งแคมป์พักแรมกันที่ยอดดอยแม่อุคอ

น้ำตกเหวนรก อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทางด้านอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่สุดของภาคกลาง ไหลตกลงมาจากผาสูงตั้งชันราว 90 องศา ลงสู่หุบเขาที่ชันลาดด้วยผาสูงชันรูปตัว V ความสูงชันของผาน้ำตกกับปริมาณของน้ำที่มากมายมหาศาล ทำให้สายน้ำไหลตกลงกระแทกแผ่นผาเบื้องล่างเกิดเสียงดังสนั่นก้องไปทั้งหุบเขา และเกิดละอองไอลอยคลุมไปทั่วบริเวณจนดูลึกลับน่ากลัว จึงได้รับการขนานนามว่า น้ำตกเหวนรก นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาชมน้ำตกเหวนรก ยังสามารถไปเที่ยวชมน้ำตกอื่นๆ บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เช่น น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกผากล้วยไม้ น้ำตกเหวไทร น้ำตกเหวประทุน เป็นต้น

น้ำตกห้วยขมิ้น อยู่บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ริมทะเลสาบเขื่อนศรีนครินทร์ เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงของจังหวัดกาญจนบุรี ไหลลงมาจากผาหินปูนเป็นเชิงชั้น 7 ชั้นลดหลั่นลงมาจากสู่อ่างน้ำเบื้องล่าง แต่ละชั้นมีชื่อเรียก เช่น ม่านขมิ้น วังหน้าผา ฉัตรแก้ว ไหลจนหลง ดงผีเสื้อ ร่มเกล้า เป็นต้น รอบข้างน้ำตกร่มรื่นด้วยพรรณไม้ป่า มีทางเดินเท้าสำหรับขึ้นไปชมน้ำตกแต่ละชั้น หากเดินจากน้ำตกชั้นล่างสุดลงมายังริมทะเลสาบเขื่อนศรีนครินทร์ ทางอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ได้สร้างบ้านพักรับรองเป็นเรือนแพริมทะเลสาบ และมีสถานที่สำหรับกางเต็นท์พักผ่อน

น้ำตกเอราวัณ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นน้ำตกใหญ่และสวยงามบนฝั่งแม่น้ำแควใหญ่ สายธารน้ำตกเอราวัณมีความยาว 2,000 เมตรจากชั้นบนสุดถึงชั้นล่างสุด ไหลลดหลั่นกันลงมา 7 ชั้น ท่ามกลางผืนป่าอันเขียวชอุ่มและการรินไหลของน้ำตกจากผาหินปูนที่อ่อนช้อยงดงาม จากน้ำตกชั้นที่ 7 หรือชั้นบนสุด ธารน้ำจะแยกตกลงมาเป็น 2 สาย สีขาวของสายน้ำที่ตกลงมาจากผาสูงเมื่อมองไกลๆ จะมีลักษณะคล้ายงาช้างและหัวของช้างที่ยื่นออกมาจากภูผาจึงได้ชื่อว่า น้ำตกเอราวัณ บริเวณน้ำตกเอราวัณมีบ้านพักและเต็นท์บริการ

น้ำตกเขาสอยดาว อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว ซึ่งมีสภาพป่าดงดิบที่สมบูรณ์มีภูเขาสลับซับซ้อนโดยมียอดเขาสูง 2 ยอดคือ ยอดสอยดาวเหนือและสอยดาวใต้ เป็นต้นกำเนิดของธารน้ำหลายสายไหลตกลงมาเป็นน้ำตกเขาสอยดาวขนาดใหญ่ 15 ชั้น บริเวณธารน้ำตกมีผีเสื้อจำนวนมากเหมาะสำหรับการดูผีเสื้อและศึกษาพรรณไม้ น้ำตกเขาสอยดาวอยู่ท่ามกลางป่าลึกจึงต้องมีเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็นผู้นำทางเข้าไปชม ซึ่งตลอดเส้นทางการเดินทางชมน้ำตกจะมีทั้งความงดงามและความตื่นเต้น ท้าทาย ต้องปีนหน้าผาไปตามรากไทรสูงราว 20 เมตรจึงจะถึงน้ำตกชั้นบนสุดซึ่งมีขนาดสูงใหญ่งดงามยิ่ง

น้ำตกพริ้ว อยู่ในเขตเทือกเขาสะพาน อำเภอลาดหญ้า จังหวัดจันทบุรี เป็นน้ำตกที่เดินทางเข้าถึงสะดวก ทางเดินร่มรื่นด้วยพรรณไม้ ตัวน้ำตกมี 3 ชั้น น้ำใสเหมาะแก่การเล่นน้ำ มีอนุสรณ์สถานที่สำคัญในบริเวณคือ เจดีย์อลงกรณ์และสถูปพระนางเรือล่มซึ่งเป็นที่บรรจุพระอังคารของพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี สถูปและ

อลงกรณ์เจดีย์นี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้สร้างขึ้นเนื่องจากพระองค์เคยเสด็จประพาสน้ำตกพริ้วเมื่อ พ.ศ.2417 และทรงชื่นชมโสมนัสในความงดงามของน้ำตกแห่งนี้ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเที่ยวชมน้ำตกตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป เพราะเป็นช่วงฤดูผลไม้ของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งนอกจากจะได้ชื่นชมความงดงามของน้ำตกแล้วยังได้รับประทานผลไม้ เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ระกำ เป็นต้น

น้ำตกกรุงชิง อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลวก จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารก่อให้เกิดน้ำตกขนาดใหญ่มากมายหลายแห่ง เช่น น้ำตกกรุงชิง น้ำตกพรหมโลก น้ำตกกะโรม น้ำตกอ้ายเขียว เป็นต้น โดยมีน้ำตกกรุงชิงเป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่งดงาม ชั้นของน้ำตกที่สวยงามที่สุดชื่อ " หนานฝนแสนห่า " สายน้ำจะตกจากหน้าผาสูงชันประมาณ 80 เมตร กระแสน้ำแผ่เป็นผืนกว้างกระจายออกเป็นละอองเหมือนฝน ไม่จับกันเป็นเกลียวเหมือนน้ำตกทั่วไป การชมน้ำตกชั้นนี้ต้องปีนป่ายลงไปตามขอบผาริมธารและบางช่วงต้องผ่านหุบเหวและป่าดิบที่ดั่งชัน

น้ำตกขุนพล อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย เป็นน้ำตกใหญ่ที่สุดบนภูกระดึง แต่เนื่องจากอยู่ในป่าดงดิบในสวนป่าปิดจึงสามารถเที่ยวชมได้เฉพาะช่วงฤดูแล้งเท่านั้น และต้องทำเรื่องขออนุญาตพร้อมขอเจ้าหน้าที่นำทางด้วยการเดินเท้าเข้าไปเที่ยวชมน้ำตกจะต้องเดินผ่านป่าสนและป่าดงดิบระยะทางราว 10 กิโลเมตร ในช่วงฤดูหนาวต้นเมเปิลจะเปลี่ยนสีใบจากเขียวเป็นแดงร่วงหล่นทั่วบริเวณน้ำตก อันเป็นที่มาของภาพงดงามซึ่งเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของภูกระดึง โดยเมเปิลมักจะเปลี่ยนสีผลัดใบในช่วงต้นเดือนธันวาคมของทุกปี นอกจากน้ำตกขุนพลแล้ว บนที่ราบยอดภูกระดึงยังมีน้ำตกงดงามอื่น ๆ ให้เที่ยวชมอีกหลายแห่งด้วยกัน เช่น น้ำตกวังกกวาง น้ำตกถ้ำสอเหนือใต้ น้ำตกเพ็ญพบ น้ำตกโผนพบ น้ำตกหงษ์ทอง เป็นต้น นักท่องเที่ยวควรมีเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวบนภูกระดึงประมาณ 2 คืน 3 วัน จึงจะคุ้มกับการเดินป่าผจญความสูงชันขึ้นไป อุทยานแห่งชาติภูกระดึงจะปิดระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกันยายนของทุกปี

น้ำตกแม่ยะ

น้ำตกทีลอซู

น้ำตกกรุงชิง

เที่ยวหมู่เกาะ

ท้องทะเลที่กว้างใหญ่ไพศาลที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและ
กายภาพ ทั้งชายฝั่งทะเล น้ำทะเล พืช - สัตว์ทะเลและหมู่เกาะต่าง ๆ ล้วนเป็นทรัพยากร
การท่องเที่ยวทางทะเลที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน ประเทศไทยมีพื้นที่ติดชายฝั่ง
ทะเลถึง 2 ด้านทั้งชายฝั่งตะวันออกบริเวณอ่าวไทยและชายฝั่งด้านตะวันตกทะเลอันดามัน มี
พื้นที่ชายฝั่งยาวประมาณ 2,775 กิโลเมตร อาจแบ่งทะเลไทยได้เป็น 3 ด้านคือ

ทะเลชายฝั่งตะวันออก

หรือทะเลด้านอ่าวไทยตอนบน จากจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีไปจนถึง
จังหวัดตราด มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามชายฝั่ง เช่น หาด
บางแสน พัทยา จังหวัดชลบุรี ชายฝั่งจังหวัดระยอง ส่วนเกาะที่มีความงดงามและเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวที่นิยม ได้แก่

เกาะเสม็ด อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด ท้องที่
ตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง พื้นที่ท่องเที่ยวประกอบด้วยชายหาดและเกาะ
น้อยใหญ่ เช่น หาดแม่รำพึง เขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด เกาะกูด ฯลฯ นักท่องเที่ยวจะนิยม
เดินทางไปเที่ยวชมเกาะเสม็ดมากที่สุดเพราะมีหาดทรายขาว น้ำทะเลใสงดงามกว่าเกาะอื่น
ๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด ได้แก่ การเล่นน้ำ ดำน้ำดูปะการัง การพักผ่อน
อาบแดด และเล่นกีฬาทางน้ำ

หมู่เกาะช้าง อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ประกอบ
ด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ 47 เกาะ โดยมีเกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดและใหญ่เป็นอันดับ 2
ของประเทศรองจากเกาะภูเก็ต เกาะช้างเป็นเกาะที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์บริเวณภูเขาสูงตอน
บนของเกาะ และมีหาดทรายสวยงามทางตะวันตกของเกาะ กิจกรรมการท่องเที่ยวนอกจาก
จะพักผ่อน อาบแดด ดำน้ำ ดูปะการัง โดยมีเกาะเล็ก ๆ เหมาะสำหรับการดำน้ำตื้น ยัง
มีการเดินป่าเที่ยวชมน้ำตกหลายแห่งบนเกาะช้าง เช่น น้ำตกธารมะยม น้ำตกคีรีเพชร
 เป็นต้น

ทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันออก

ฝั่งอ่าวไทยตอนใต้ จากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไปจนถึงจังหวัดนราธิวาส มีหมู่เกาะสำคัญที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่

เกาะสมุย เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่ 1 ใน 3 เป็นที่ราบโอบล้อมภูเขาตรงกลาง ชายหาดรอบเกาะมีความงดงามและร่มรื่นด้วยทิวมะพร้าว หาดที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเที่ยวชมมากที่สุดคือ หาดเฉวงและหาดละไม นอกจากชายหาดแล้วสมุยยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก เช่น น้ำตกหน้าเมือง น้ำตกหินลาด สมุยเป็นแดนสวรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบแสงแดด หาดทราย ว่ายน้ำทะเล เที่ยวชมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเกาะ การฝึกยิงเก็บมะพร้าว

หมู่เกาะอ่างทอง เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลอยู่ห่างจากเกาะสมุยราว 20 กิโลเมตรทางตะวันตก มีหมู่เกาะน้อยใหญ่ราว 42 เกาะ รูปทรงแปลกตาเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา ทำให้ลักษณะสัณฐานของเกาะมีความงดงามน่ามหัศจรรย์ เช่น เกาะแม่เกาะที่มีทะเลในอยู่กลางเกาะ เกาะสามเส้า ซึ่งมีสะพานหินโค้งธรรมชาติ และเกาะวัวตาหลับเกาะใหญ่ที่ตั้งของที่ทำการอุทยานฯ ซึ่งมีเส้นทางปีนเขาขึ้นไปยังจุดชมวิว สามารถมองเห็นเกาะรอบข้างเรียงรายสลับซับซ้อนในทะเลสีมรกต กิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมด้านดูปะการังแบบสนอร์เกิล (snorkel) บริเวณเกาะสามเส้า เกาะท้ายเพลา และปีนเขาเพื่อไปยังจุดชมวิวนบนเกาะวัวตาหลับ รวมทั้งเดินขึ้นไปชมทะเลในบนเกาะแม่เกาะ

เกาะพะงัน เกาะเต่า เกาะพะงันอยู่ห่างจากเกาะสมุยราว 20 กิโลเมตรและเกาะเต่าอยู่ห่างจากเกาะพะงันราว 45 กิโลเมตร ลักษณะเป็นเกาะใหญ่ชายหาดรอบเกาะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาจากเกาะสมุยเพราะมีเรือโดยสารบริการจากสมุย - พะงัน - เกาะเต่าทุกวัน เกาะพะงันมีบรรยากาศน่าพักผ่อน อากาศดี เล่นน้ำทะเล เที่ยวชมความเป็นอยู่ของชาวเกาะ ส่วนเกาะเต่ามีน้ำทะเลใสและเป็นแหล่งดำน้ำแบบสกูบา (scuba) ที่สำคัญและงดงามของทะเลฝั่งอ่าวไทย

ทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันตก

หรือทะเลอันดามัน จากจังหวัดระนองลงไปถึงจังหวัดสตูล ศูนย์กลางการท่องเที่ยวหมู่เกาะในทะเลอันดามันอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต โดยมีหมู่เกาะสำคัญที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ได้แก่

เกาะภูเก็ต เป็นเกาะที่มีหาดใหญ่ที่สุดของประเทศมีพื้นที่ 543 ตารางกิโลเมตร ได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกแห่งอันดามัน เป็นศูนย์กลางหรือประตูสู่หมู่เกาะต่าง ๆ เป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยและของโลก เพราะมีหาดทรายที่งดงามมาก โดยเฉพาะทางฝั่งตะวันตกของเกาะนับตั้งแต่หาดไม้ขาว หาดในยาง หาดกมลา หาดป่าตอง หาดกะรน หาดกะตะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเกาะน้อยใหญ่รอบข้างซึ่งสามารถจะเดินทางไปเที่ยวในลักษณะวันเดียวอีกมากมายหลายเกาะ เช่น เกาะในอ่าวพังงา เกาะพีพี เกาะราชา เกาะเฮ เกาะดอกไม้ เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นเกาะศูนย์รวมแห่งอาหารทะเลสด ๆ และเป็นท่าเรือที่จะเดินทางไปยังหมู่เกาะพีพี เกาะสิมิลันและหมู่เกาะสุรินทร์

หมู่เกาะสุรินทร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล ประกอบด้วยเกาะเล็ก ๆ 5 เกาะคือ เกาะสุรินทร์เหนือ เกาะสุรินทร์ใต้ เกาะรี เกาะไข่ และเกาะกลาง อยู่ในเขตอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา บริเวณรอบเกาะมีปะการังน้ำตื้นที่งดงามอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการดำน้ำตื้นแบบสนอร์เกิล (snorkel) และยังเป็นที่อยู่อาศัยของชาวมอแกนหรือชาวเล กลุ่มชนผู้มีชีวิตเร่ร่อนอยู่ในท้องทะเล ปัจจุบันทางอุทยานได้จัดให้รวมกันอยู่บริเวณเกาะสุรินทร์ใต้ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลเหล่านี้ได้

หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะกลางทะเลอันดามันในเขตจังหวัดพังงา เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่มีสภาพธรรมชาติสมบูรณ์ที่สุดมีความงดงามทั้งสภาพผืนป่า หาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลใส มีแนวปะการังและโลกใต้ทะเลที่งดงามสมบูรณ์ ประกอบด้วยเกาะเล็ก ๆ เรียงตัวกันอยู่ 9 เกาะ มีเกาะแปดหรือเกาะหินเรือใบซึ่งเป็นเกาะที่มีอ่าวโค้งรูปเกือกม้าและหินรูปใบเรือตั้งเด่น มีหาดทรายขาวสะอาดงดงามยิ่ง หมู่เกาะสิมิลันมีทั้งปะการังน้ำตื้นและแหล่งดำน้ำลึก เหมาะกับการดำน้ำทั้งแบบสกินไดฟ์ (skin dive) และสคูบา (scuba) รวมทั้งการศึกษาสภาพพืชพันธุ์และนกที่อาศัยอยู่บนเกาะ

หมู่เกาะพีพี เป็นหมู่เกาะที่มีภูมิประเทศงดงามแปลกตา ตั้งอยู่ห่างจาก จังหวัดกระบี่ราว 40 กิโลเมตร มีรูปทรงสวยงามน่าทะเลใส มีโลกใต้ทะเลสวย แบ่ง ออกเป็นสองเกาะใหญ่ ๆ คือ เกาะพีพีเล และเกาะพีพีดอน ทั้งสองเกาะมีเวียงอ่าวเป็นชาย หาดที่งดงามหาดทรายขาวสะอาด เกาะพีพีดอนเป็นเกาะใหญ่ที่มีที่พักแรมรับรองนักท่องเที่ยว เหมาะสำหรับการพักผ่อน เล่นน้ำทะเล และเล่นเรือใบ ส่วนเกาะพีพีเลเหมาะสำหรับการ เล่นน้ำ ดำน้ำ และกีฬาปีนหน้าผาเพราะมีหน้าผาที่งดงามท้าทาย

หมู่เกาะในอ่าวพังงา อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา ประกอบด้วย เกาะน้อยใหญ่จำนวนมากมากกว่าร้อยเกาะ ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลก ทำให้ แนวชายฝั่งทะเลตะวันตกยุบตัวเกิดเป็นพื้นที่น้ำทะเลท่วมถึง ทำให้อ่าวพังงามีสภาพเป็น ทะเลที่มีระดับน้ำตื้น และเกิดเกาะที่มีภูเขาหินน้อยใหญ่จำนวนมากมายเรียงรายกันอยู่ บาง เกาะรูปทรงคล้ายตะปู คล้ายสัตว์ต่าง ๆ ตามจินตนาการ และมีถ้ำทะเลอันเกิดจากการกัดเซาะของน้ำทะเล คลื่นลม ทำให้เกิดเป็นโพรงถ้ำทะเลมากมาย เช่น ถ้ำลอดใหญ่ ถ้ำลอด น้อย เกาะพนัก เกาะตะปู เกาะเขาพิงกัน การท่องเที่ยวหมู่เกาะในอ่าวพังงาจะเป็นการนั่งเรือ ชมทัศนียภาพที่งดงามแปลกตาของหมู่เกาะมากมายที่ตั้งเรียงรายอยู่ในบริเวณอ่าว และสามารถเที่ยวชมเกาะป็นหยีซึ่งเป็นเกาะที่ไม่มีมีผืนแผ่นดินราบ แต่มีชุมชนชาวประมงมาอาศัย อยู่ โดยปลูกบ้านเรือนติดกันอยู่ในทะเลรอบ ๆ เกาะ ปัจจุบันได้รับการพัฒนาเป็นจุดแวะ รับประทานอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวชมหมู่เกาะพังงา

หมู่เกาะทะเลตรัง บริเวณน่านน้ำรอยต่อระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดกระบี่ มีเกาะน้อยใหญ่เรียงรายกันอยู่มากมายหลายเกาะ โดยเฉพาะบริเวณอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ ลันตา จังหวัดกระบี่ ซึ่งมีเกาะงดงาม เช่น เกาะรอก เกาะโหลง และเขตอุทยานแห่งชาติหาด เจ้าไหม จังหวัดตรัง ซึ่งมีเกาะที่งดงามน่าสนใจ เช่น เกาะมุก เกาะกระดาน โดยอุทยานแห่ง ชาติทั้งสองจะตั้งอยู่เชื่อมต่อกัน ทำให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวโดยรวมเป็นโปรแกรมเดิน ทางเดียวกันได้ โดยเกาะลันตาใหญ่นั้นมีชายหาดทอดยาว ด้านตะวันตกของเกาะมีบังกะโล ที่พักหลายแห่ง ในส่วนของเกาะมุกมีถ้ำทะเลชื่อถ้ำมรกตงดงามน่าอัศจรรย์ นักท่องเที่ยวจะ ต้องดำน้ำมุดดำที่มีตมิดทะเลเข้าไปสู่เวียงทะเลอันงดงาม ส่วนเกาะโหลง เกาะกระดาน เกาะ รอกนั้น มีหาดทรายที่ขาวสะอาด น้ำทะเลใส ทะเลตรังนับเป็นแหล่งดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น ที่งดงามและได้ชมความมหัศจรรย์ของธรรมชาติที่ถ้ำมรกต เกาะมุก

หมู่เกาะตะรุเตา เป็นหมู่เกาะที่อยู่ใต้สุดทะเลอันดามันของไทย เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งแรกของไทย เคยถูกใช้เป็นที่คุมขังนักโทษคดีอุกฉกรรจ์และนักโทษการเมืองในอดีต มีเกาะที่น่าสนใจคือ เกาะตะรุเตา ซึ่งเป็นเกาะขนาดใหญ่มีผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์มีพันธุ์ไม้หายากชนิดและบรรดานกชายเลน มีบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว มีหาดทรายสวยงาม ส่วนเกาะอาดังและเกาะราวี อยู่ห่างจากฝั่งราว 40 กิโลเมตร น้ำทะเลใส หาดทรายและหาดหินงดงามแปลกตา เหมาะสำหรับดำน้ำดูปะการัง

สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวนี้ ทะเลฝั่งตะวันตกหรือฝั่งอันดามัน จะเรียบสงบปราศจากคลื่นลมตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ส่วนฝั่งตะวันออกหรือฝั่งอ่าวไทยจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม การท่องเที่ยวทางทะเลของประเทศไทยจึงสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี โดยสลับกันฝากฝั่งละ 6 เดือน

เกาะสมุย

หมู่เกาะอ่างทอง

เกาะพีพี

ดำน้ำ

การดำน้ำในปัจจุบัน ได้กลายมาเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยว ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับความงดงามของโลกใต้ทะเลอย่างใกล้ชิดที่สุด ซึ่งนอกจากจะได้พบเห็นความงามมหัศจรรย์ของระบบนิเวศใต้ทะเลแล้ว การดำน้ำยังเป็นกิจกรรมที่ทำหายความกล้าหาญและความสามารถของแต่ละบุคคล ทั้งยังต้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมใต้ทะเล รวมทั้งชีวิตและความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น หากขาดความรู้ความเข้าใจและการระมัดระวัง การดำน้ำเชิงการท่องเที่ยวนับวันจะได้รับความนิยมแพร่หลาย มีจำนวนนักดำน้ำเพิ่มมากขึ้นและมีการเดินทางเพื่อไปดำน้ำ ณ ที่ต่าง ๆ ทั่วโลก

สำหรับทะเลไทยมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลมากกว่า 35,000 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยสองฟากฝั่งทะเลอันดามันและฝั่งทะเลอ่าวไทย มีแหล่งดำน้ำที่น่าสนใจกระจายอยู่ทั้งสองฝั่งทะเล ได้แก่

ทะเลด้านอ่าวไทย

ทะเลตะวันออก หมายถึง ทะเลไทยในภาคตะวันออก นับตั้งแต่อ่าวพัทยา เกาะล้าน เกาะสาก เกาะมัน เกาะเสม็ดไปจนถึงทะเลตะวันออกแถบหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด เป็นทะเลใกล้กรุงเทพฯ จึงเหมาะกับการเดินทางไปท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์และเป็นพื้นที่เพื่อการเริ่มต้นการดำน้ำ เกาะล้านและเกาะสากเป็นพื้นที่สอปดำน้ำภาคปฏิบัติ มีจุดดำน้ำดูเรือจม คือ เรือสุทธาทิพย์และเรือเพชรบุรีบริบูรณ์ เกาะมันเป็นแหล่งปะการังแข็งที่น่าสนใจ เกาะช้างเป็นแหล่งปะการังน้ำตื้นที่งดงาม

ชุมพร โลกใต้ทะเลจังหวัดชุมพรเป็นแหล่งดำน้ำที่ดีสำหรับนักดำน้ำใหม่เพื่อสะสมประสบการณ์ โดยมีจุดที่น่าสนใจ ได้แก่ หินหลักงามซึ่งเป็นแหล่ง Black Coral ที่ดีที่สุดในชุมพร หินแพ ภูเขาหินใต้น้ำ เกาะง่ามใหญ่แหล่งดอกไม้ทะเลและปะการังพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล เป็นต้น

เกาะเต่า เกาะนางฮวน เป็นแหล่งดำน้ำและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของทะเลไทยด้านอ่าวไทยในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะเกาะเต่าเป็นที่ตั้งของร้านดำน้ำ

มากมายที่ให้บริการ ทั้งการจัดทริปดำน้ำและการสอนดำน้ำซึ่งราคาถูกกว่าแหล่งดำน้ำหลาย
ๆ แห่งของโลก เกาะเต่าจึงมีชื่อเสียงเป็นแหล่งเรียนดำน้ำราคาถูก ทุกวันในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว
ทั้งเกาะเต่าและเกาะนางยวนจะเต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวที่มาเรียนดำน้ำและการท่องเที่ยว
เที่ยวดำน้ำ จุดดำน้ำของเกาะเต่ามีอยู่มากมายหลายจุด เช่น กองชุมพร (Chumpon
Pinacle) เป็นแหล่งที่มีฝูงปลาต่าง ๆ กองตุงกู (South West Pinacle) เป็นแหล่ง
Black Coral สวยงามมากและมีฉลามวาฬและปลาวาฬรูปร่างแปลกๆ กองทรายแดง
(Shark Island) เป็นแหล่งที่มีปะการังชนิดต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะมีปะการังอ่อนสีส้ม
แดงเกาะอยู่บนผนังหินผืนใหญ่ซึ่งหาชมได้ยากในทะเลอ่าวไทย

กองหินโลซิน เป็นภูเขาหินใต้น้ำอยู่กลางทะเลอ่าวไทยในเขตจังหวัดปัตตานี
เป็นแหล่งดำน้ำลึก ลักษณะปะการังใต้น้ำของกองหินโลซินเป็นภูเขาปะการังแข็งรูปลักษณ์
ต่าง ๆ ที่มีสภาพสมบูรณ์ จึงเป็นที่อยู่อาศัยของฝูงปลานานาชนิด บริเวณยอดหินยังมี
โพรงหลบเป็นถ้ำที่อาศัยนอนของปลาใหญ่ เช่น ฉลามวาฬ กระเบน เม่นดำเรย์

ทะเลด้านอันดามัน

หมู่เกาะสิมิลัน หมู่เกาะแก่งเกาะกลางทะเลอันดามันที่เรียงรายตามแนวยาว
เหนือ-ใต้ มีความงดงามทั้งเหนือผิวน้ำและใต้น้ำทะเล จุดเด่นของโลกใต้ทะเลหมู่เกาะสิมิลัน
คือ ความหลากหลายและสีสันทั้งกองหินใต้น้ำ แนวปะการัง สภาพธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต
ในน้ำทะเลใสสีคราม เหล่าปะการังใต้น้ำของหมู่เกาะสิมิลันจะรวมตัวกันอย่างหนาแน่นและมี
สีสันสดใสสวยงาม โดยเฉพาะบริเวณที่เรียกว่า Fantasy Point หรือ Fantasy Reef ได้ชื่อ
ว่ามีปะการังน้ำลึกที่สวยงามที่สุด นอกจากความงดงามของธรรมชาติหมู่เกาะสิมิลันยังมีภูมิ
ประเทศที่สามารถจอดเรือหลบลม และเลือกแหล่งดำน้ำได้อย่างกว้างขวางเพราะมีจุดดำน้ำที่
น่าสนใจมากมายหลายจุดในทุก ๆ เกาะ สิมิลันจึงเป็นแหล่งดำน้ำลึกที่มีชื่อเสียงติดอันดับ
โลก

กองหินริเชลิว จุดดำน้ำลึกที่สวยงามที่สุดของหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา
มีลักษณะเป็นภูเขาหินใต้น้ำห่างจากเกาะสุรินทร์มาทางทิศตะวันออกประมาณ 10 กิโลเมตร
ที่ระดับยอดหินมากมายด้วยฝูงปลาในแนวปะการัง รวมทั้งหมึกกระดองที่มักจะอยู่กันเป็นคู่
และมีพฤติกรรมที่น่าสนใจ ระดับน้ำลึกประมาณ 30 - 40 ฟุตจะมีฉลามวาฬวนเวียนเข้ามา
หาอาหารสร้างความตื่นตาตื่นใจ

หมู่เกาะพีพี เป็นหมู่เกาะที่สวยงามมากทั้งทิวทัศน์บนผิวน้ำและความงามใต้ทะเลลึก เป็นจุดดำน้ำที่สำคัญของทะเลไทยทางฟากฝั่งทะเลอันดามัน เกาะพีพีมีลักษณะภูมิประเทศสำหรับการดำน้ำหลากหลาย ทั้งการดำน้ำชมปะการัง การดำน้ำชมถ้ำดูเรือจม (King Cruiser) บนเกาะพีพีมีร้านดำน้ำและมีบริการดำน้ำทุกระดับ การดำน้ำกับร้านดำน้ำที่พีพีส่วนใหญ่จะเป็นการดำน้ำด้วยเรือหางยาวซึ่งต้องระมัดระวังการขึ้นและลงเรือเป็นพิเศษ

หินม่วง หินแดง เป็นจุดดำน้ำกลางทะเลลึกในทะเลอันดามันตอนใต้ห่างจากเกาะพีพีลงไป มีลักษณะเป็นภูเขาใหญ่ใต้น้ำสองลูกเคียงกัน มียอดหินแดงโผล่พ้นน้ำขึ้นมาเพียงนิดเดียว ส่วนหินม่วงจมอยู่ใต้น้ำทั้งลูก หินม่วงหินแดงเป็นแหล่งดำน้ำที่มากมายไปด้วยสรรพสิ่งมีชีวิต ทั้งปะการัง กัลปังหา และดอกไม้ทะเล ปกคลุมภูเขาหินขนาดมหึมาและยังมากมายด้วยฝูงปลาล่าเหยื่อชนิดต่าง ๆ ที่ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาล่าเหยื่อปลาเล็กในกองหิน มักพบฉลามวาฬและแมนต้าเรย์มาเวียนว่ายรอบกองหินอยู่เสมอ

2.4.2 การท่องเที่ยววัฒนธรรม

จากหลักฐานทางโบราณคดี โบราณวัตถุสถาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมที่สืบทอดมายาวนาน ล้วนมีคุณค่าความสำคัญและงดงาม สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รวบรวมกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไว้ดังนี้

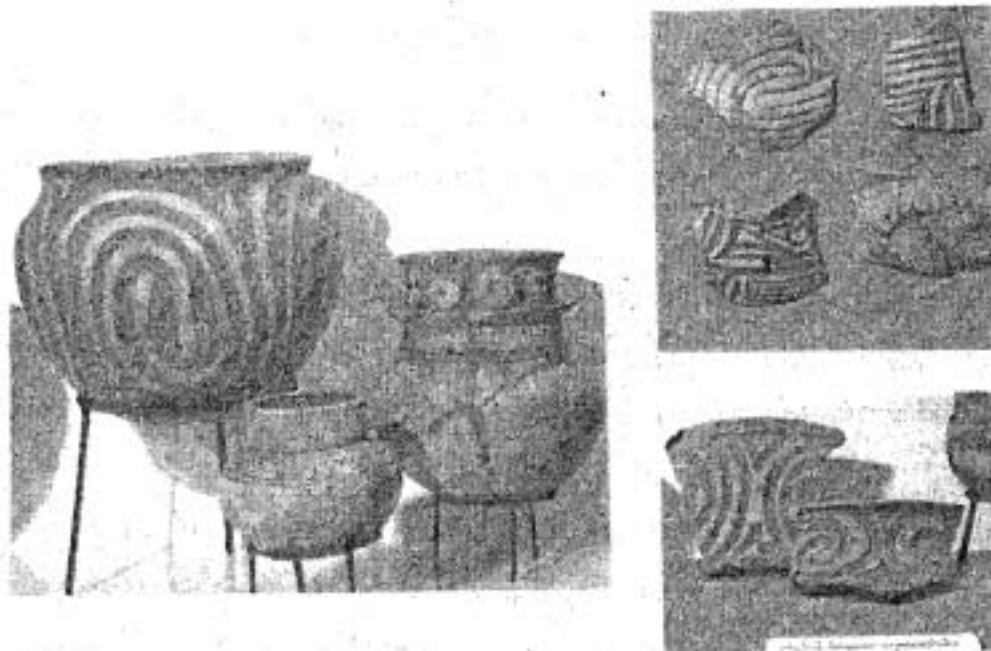
การท่องเที่ยวชมแหล่งโบราณคดี

เป็นการท่องเที่ยวชมแหล่งอารยธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีมีการจดบันทึกเรื่องราวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้ปรากฏหลักฐานการตั้งถิ่นฐานในแต่ละยุคสมัย

แหล่งโบราณคดีที่สำคัญและมีชื่อเสียงในดินแดนประเทศไทย คือ แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ตั้งอยู่ที่บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลกที่มีพัฒนาการสืบเนื่องมายาวนาน นักโบราณคดีจะแบ่งอารยธรรมบ้านเชียงออกเป็น 3 ระยะ คือ บ้านเชียงตอนต้นอยู่ในยุคหินอายุประมาณ 5600 - 3000 ปี และบ้านเชียงตอนปลายอยู่ในยุคเหล็ก อายุประมาณ 2300 - 1800 ปี บ้านเชียงตอนกลางเริ่มเข้าสู่ยุคโลหะ อายุประมาณ 3000 - 2300 ปี นับเป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2535 เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติที่สะสมสืบทอดมายาวนาน และเป็นแหล่งที่มีโบราณวัตถุอันแสดงถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์ รวมทั้งเป็นแหล่งวัฒนธรรม สังคม และวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมากกว่า 5,000 ปี

จุดสนใจของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง คือเครื่องปั้นดินเผา ลายเขียนสีที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านรูปทรงและลวดลาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปะบ้านเชียง และเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่แสดงถึงพัฒนาการใน

การประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ นับตั้งแต่เครื่องมือหินขัด พัฒนาไปสู่เครื่องมือสำริดและเครื่องมือเหล็กที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้น สามารถชมได้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง ซึ่งมีทั้งอาคารที่จัดแสดงเกี่ยวกับเรื่องราวของวัฒนธรรมบ้านเชียงในอดีต และบริเวณหลุมขุดค้นทางโบราณคดีในภาพที่ขุดพบจริง มีทั้งโครงกระดูกมนุษย์ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผาลายเขียนสี ซึ่งยังคงอยู่ในลักษณะเดิมที่ขุดพบครั้งแรก จัดเป็นพิพิธภัณฑ์เปิดแห่งแรกของประเทศไทย

การท่องเที่ยวชมโบราณสถาน

เป็นการท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรม ซึ่งแตกต่างกันไปทั้งด้านรูปทรง และแบบแผนทางสถาปัตยกรรม ลวดลายการประดับตกแต่ง วัสดุและเทคนิคที่ใช้ในการก่อสร้าง รวมทั้งศิลปและวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัยและดินแดนแคว้น

โบราณสถานที่สำคัญ จะได้รับการจัดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์และเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชม อุทยานประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาชม ได้แก่

อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย แหล่งสะสมศิลปวัฒนธรรมของราชธานีแห่งแรกของราชอาณาจักรไทย ซึ่งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนล่าง ราวพุทธศตวรรษที่ 18 -20 มีการประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เป็นครั้งแรก การวางผังเมืองอย่างเป็นระบบและศาสนสถานที่ยังคงงาม โบราณสถานสมัยสุโขทัยจะมีเจดีย์เป็นประธานของวัด เช่น เจดีย์ทรงระฆังที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาลังกาวงศ์ที่วัดชนะสงคราม วัดสระศรี วัดตระพังทอง วัดช้างรอบ วัดช้างล้อม ฯลฯ เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมสุโขทัยที่วัดมหาธาตุ วัดตระพังเงิน วัดทักษิณาราม ฯลฯ และปราสาทศิลาแลง ศิลปสมัยลพบุรีที่ได้รับอิทธิพลจากขอมที่วัดพระพายหลวง วัดศรีสวยเป็นต้น

ศิลปะด้านปฏิมากรรมที่โดดเด่นของสุโขทัยคือพระพุทธรูปซึ่งจัดได้ว่างดงามที่สุด พระพุทธรูปโลหะส่วนใหญ่จะถูกนำไปเป็นพระประธานของวัดในกรุงเทพฯ ที่หลงเหลืออยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ จะเป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ที่น่าสนใจได้แก่ พระพุทธรูปในบริเวณวัดมหาธาตุ พระอจนะวัดศรีชุม พระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่อยู่ในมณฑปซึ่งผนังด้านหลังก่อเป็นโพรงสำหรับเก็บของสำคัญ พระอัฐฐารศวัตสะพานหิน พระพุทธรูปยืนปางประทานอภัย สูง 12.50 เมตร พระพุทธรูปสี่อริยบท คือ นั่ง ยืน เดิน นอน ขนาดใหญ่วัดเชตุพน

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย เมืองโบราณที่เป็นเมืองแฝดของสุโขทัย เดิมชื่อเมืองเชลียง มีความหลากหลายทางด้านรูปแบบของสถาปัตยกรรมศาสนสถาน เช่น เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เจดีย์ทรงประสาท และเจดีย์ทรงวิมานที่วัดเจดีย์เจ็ดแถว เจดีย์ทรงลังกามีช้างล้อมรอบที่วัดช้างล้อม เจดีย์ทรงปราสาทที่ศาลหลักเมือง ฯลฯ รวมทั้งมณฑปที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหลายลักษณะ จิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่ที่สุด และ

ลายปูนปั้นประดับผนังวิหารด้านนอกที่งดงามที่สุดที่วัดนางพญา อันเป็นที่มาของลวดลาย
ทองโบราณของสุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จัดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ที่สมบูรณ์
และดีที่สุด เพราะมีการบูรณะต่อเติมน้อยที่สุด ทั้งยังมีภูมิทัศน์ที่งดงามเพราะตั้งอยู่ริมฝั่ง
ลำน้ำยม นอกจากนี้เมืองศรีสัชนาลัยเคยมีชื่อเสียงในฐานะแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา
เคลือบเนื้อดีที่รู้จักกันในามเครื่องถ้วยชามสังคโลก จึงเป็นแหล่งที่พบเตาทุเรียงสำหรับ
ผลิตเครื่องสังคโลกเป็นจำนวนมาก

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เมืองกำแพงเพชรหรือชากังราวเป็น
เมืองบริวารของสุโขทัย มีโบราณสถานที่นิยมก่อสร้างอาคารศาสนสถานต่าง ๆ กลุ่ม
โบราณสถานที่น่าสนใจอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ โบราณสถานที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง
โบราณสถานในเขตเมืองนครชุมเก่า และโบราณสถานในเขตอรัญญิก ซึ่งมีวัดอยู่มากมาย
หลายสิบวัด ล้วนสร้างด้วยศิลาแลงทั้งสิ้น วัดเด่น ๆ ในกลุ่มนี้ได้แก่ วัดพระสี่อริยาบถ
ซึ่งปัจจุบันเหลือเพียงพระพุทธรูปยืนปางประทานพรอยู่องค์เดียว วัดช้างรอบมีเจดีย์ใหญ่
ประดับด้วยประติมากรรมช้างทรงเครื่อง 67 เชือก วัดพระนอนมีเสาศิลาแลงขนาดใหญ่
เป็นต้น

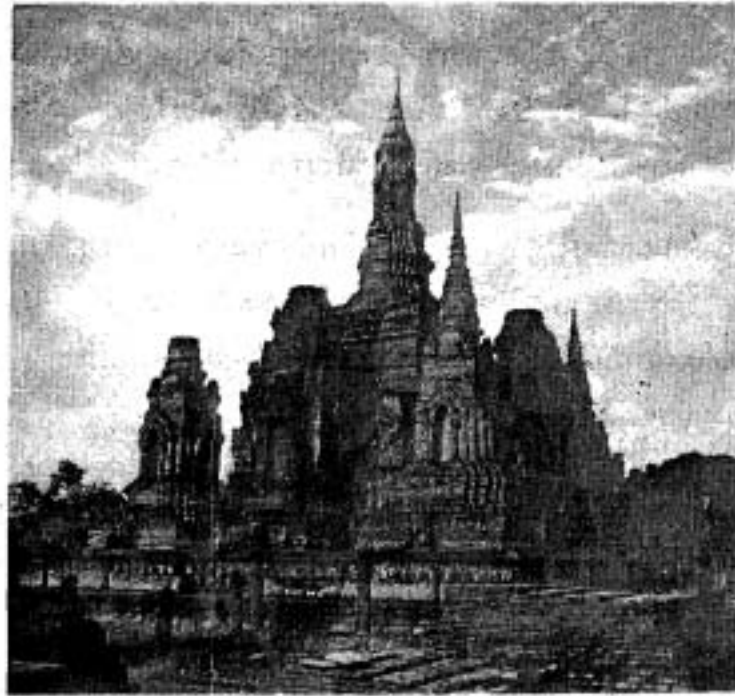
อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร ได้รับการ
พิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสห
ประชาชาติ (UNESCO) เมื่อปี พ.ศ. 2533 เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยมีความ
งดงามที่โดดเด่นเป็นตัวแทนของศิลปกรรมของสยามยุคแรก และเป็นต้นกำเนิดของการ
สร้างประเทศ ส่วนอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยและอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร
ในฐานะเมืองบริวารของสุโขทัย

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา อดีตราชธานีไทยที่เจริญรุ่งเรืองยาวนานถึง 417 ปี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 - 23 ได้สร้างสรรค์ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นอนุสรณ์และมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย แต่ส่วนใหญ่ที่เหลืออยู่จะเป็นศาสนสถานเช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ปรางค์และพระพุทธรูป โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยามีอยู่เป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

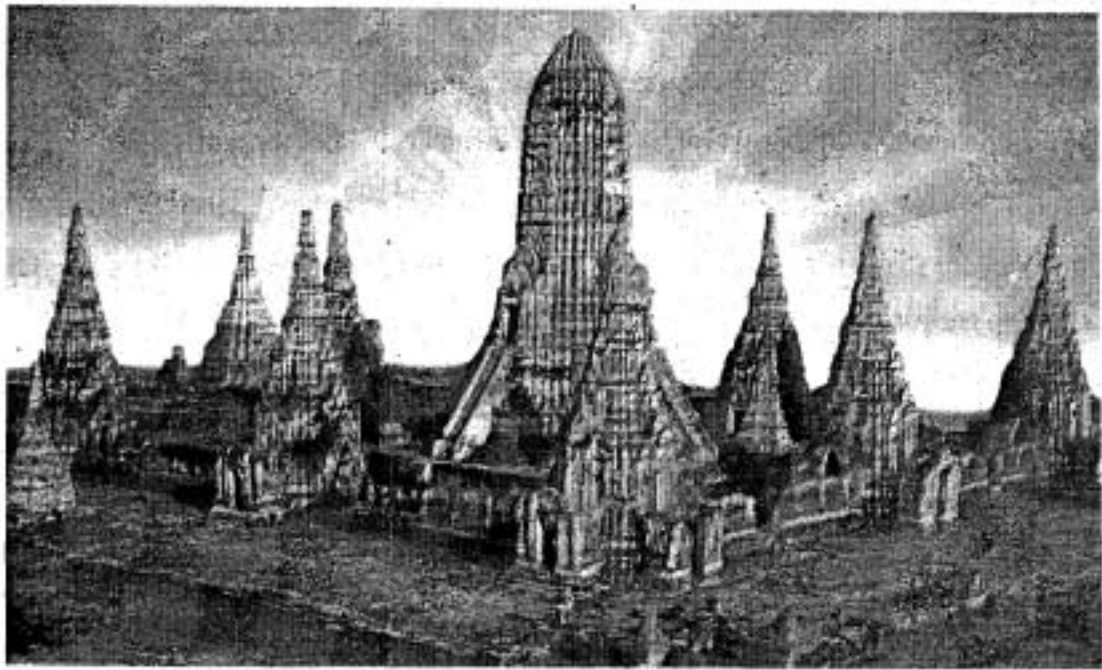
โบราณสถานในเกาะเมือง ได้แก่ พระราชวังโบราณหรือพระราชวังหลวง ซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ทุกรัชกาล วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นวัดสำคัญในเขตพระราชวังหลวงเช่นเดียวกับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดมงคลบพิตร วัดพระราม วัดมหาธาตุและวัดราชบูรณะ เป็นต้น

โบราณสถานนอกเกาะเมือง ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดใหญ่ชัยมงคล ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสร้างเจดีย์ชัยมงคลไว้เป็นที่ระลึก เมื่อคราวทรงชนะศึกยุทธหัตถี วัดไชยวัฒนารามที่ยังมีพระปรางค์ใหญ่และเจดีย์รายรูปทรงสมบูรณ์เหลืออยู่ และวัดกุหาทองซึ่งเดิมมีเจดีย์แบบมอญ ต่อมาได้รับการบูรณะเปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองแบบไทย ซึ่งรูปแบบเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองถือเป็นสถาปัตยกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เมื่อปี พ.ศ. 2534 เนื่องจากเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมอันทรงคุณค่า เป็นตัวแทนถึงความเปี่ยมโยมในการสร้างสรรค์งานศิลป์ และแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ต่อเนื่องทางสถาปัตยกรรมไทย

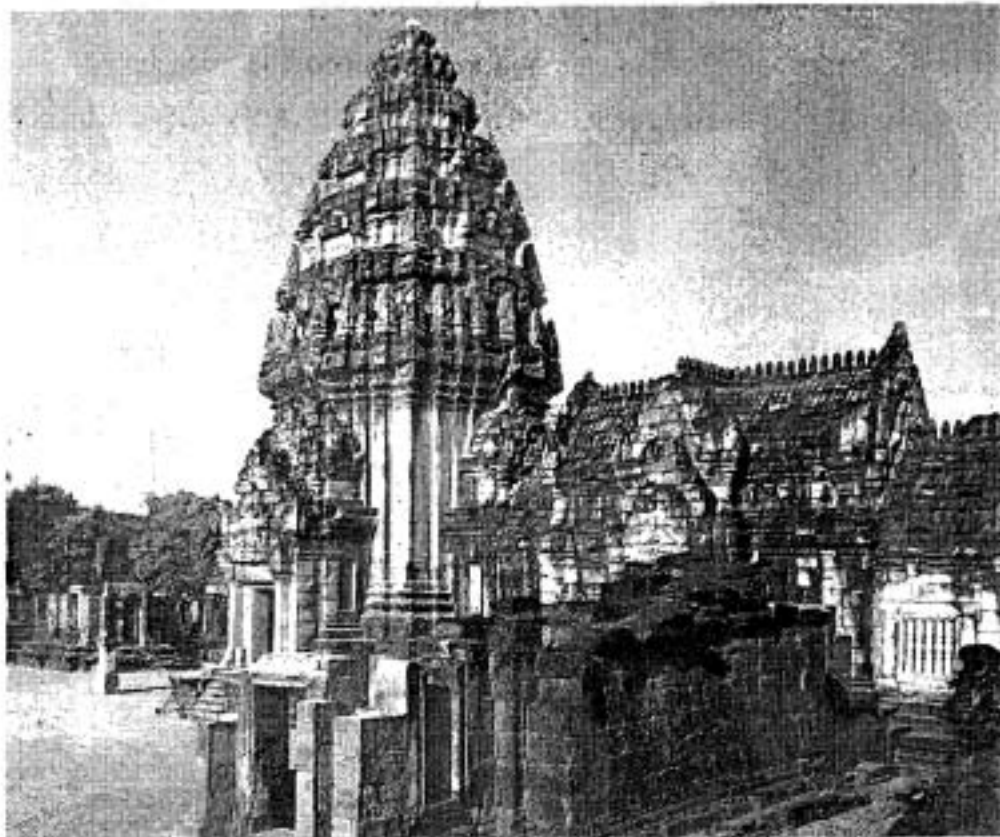

วัดมหาธาตุ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

วัดไชยวัฒนาราม อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ศาสนสถานในพุทธศาสนานิกายมหายาน อยู่ในเขตอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นปราสาทหินแบบขอมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ประกอบด้วยปราสาทใหญ่หรือปราสาทประธานตั้งอยู่กลางลาน ขนาดด้วยปราสาทหินแดง ทางด้านขวาและปราสาทศิลาแลงที่เรียกกันว่าปราสาทพรหมทัตทางด้านซ้าย ตัวปราสาทประธานสร้างในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ราวปลายศตวรรษที่ 16 ก่อด้วยศิลาทรายสีขาวมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม หลังคาซ้อนเป็นชั้น ๆ ลดหลั่นขึ้นไปเป็นทรงพุ่ม มณฑปมีภาพจำหลักงดงามเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่บริเวณหน้าบันและทับหลัง รูปแบบศิลปกรรมของปราสาทส่วนใหญ่เป็นศิลปะเขมรแบบปาปวน และได้มีการก่อสร้างปราสาทหินแดงเพิ่มในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ราวพุทธศตวรรษที่ 17 รวมทั้งปราสาทศิลาแลงหรือปราสาทพรหมทัตในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในช่วง พ.ศ. 1724 - 1763

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้งซึ่งเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว ในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นปราสาทหินเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่ตั้งอยู่บนยอดเขา และมีความงดงามที่สุดแห่งหนึ่ง เนื่องจากเป็นศาสนสถานที่มีอายุยาวนานจึงมีสถาปัตยกรรมที่สร้างเสริมกันมาหลายศตวรรษนับตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 ส่วนปราสาทประธานสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 17 และมีสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมในพุทธศตวรรษที่ 18

ปราสาทพนมรุ้งประกอบด้วยอาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ตั้งเรียงรายขึ้นไปจากลาดเขาทางขึ้นจนถึงปราสาทประธานบนยอดเขา อันเปรียบเสมือนวิมานที่ประทับของพระศิวะ ปราสาทประธานหรือส่วนสำคัญที่สุดตั้งอยู่ตรงศูนย์กลางลานปราสาท สร้างด้วยหินทรายสีชมพู มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมมิมณฑป ปรากฏลวดลายจำหลักศิลาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ตามส่วนประกอบต่าง ๆ ของตัวปราสาท อาทิเช่น ทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์โบราณวัตถุที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ซึ่งถูกโจรกรรมไปและต่อมาพบว่าจัดแสดงอยู่ที่สถาบันศิลปะชิคาโก ประเทศอเมริกา จึงเกิดการเคลื่อนไหวเรียกร้องทวงคืน และในที่สุดก็ได้รับการคืนกลับมาประดับที่ปราสาทพนมรุ้งเหมือนเดิม

การท่องเที่ยวชมบ้านเมือง วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี
งานเทศกาลต่าง ๆ

เป็นการท่องเที่ยวชมบ้านเมือง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี งานศิลปหัตถกรรม กิจกรรม และงานเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวได้แก่

เกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศ ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ คือแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองคูเมืองเดิม ประกอบด้วยสถานที่สำคัญเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางศิลปะมากมาย เช่นพระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม อาคารเก่าที่มีรูปทรงสถาปัตยกรรมงดงาม คลองคูเมืองเดิม อนุสรณ์สถาน ย่านการค้าและชุมชน สามารถแบ่งพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวชมเมืองได้เป็น 5 เส้นทาง คือ บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกตอนเหนือ เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกช่วงกลางตอนบน เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกช่วงกลางตอนล่าง และเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอกตอนใต้ โดยมีศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน ซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของพระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ราชวรมหาวิหาร วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร สนามหลวงหรือทุ่งพระเมรุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ราชอุทยานสราญรมย์ และพระอนุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ เป็นต้น

เกาะเกร็ด เกาะใหญ่ในเขตจังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ก่อตั้งและเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ผู้คนที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ มีฝีมือในการทำเครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะที่เรียกว่า "หม้อน้ำลายวิจิตร" ทั้งยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตแบบชาวไทยเชื้อสายรามัญไว้ได้เป็นอย่างดี ทำให้เกาะเกร็ดเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมที่น่าสนใจแห่งหนึ่งและอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร เมื่อมาเที่ยวชมเกาะเกร็ดจะเห็นวิถีการปั้นและแกะสลักลวดลายต่าง ๆ อย่างวิจิตรบรรจงของเครื่องปั้นดินเผา เที่ยวชมวัดต่าง ๆ เช่น วัดปรมัยยิกาวาสที่มีธรรมาสันุชบกสวยงามเป็นหนึ่ง พระพุทธไสยาสน์ขนาดใหญ่ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ฯลฯ จากเกาะเกร็ดยังสามารถเช่าเหมาเรือไปเที่ยวคลองขนมหวานหรือคลองบางบัวทอง ซึ่งเป็นหมู่บ้านทำขนมไทยที่ใหญ่แห่งหนึ่ง

ตลาดน้ำ แหล่งติดต่อซื้อขายสินค้าอันเป็นวิถีชีวิตริมน้ำแบบไทย ๆ มาแต่ครั้งในอดีต ภาพเรือพายมากมายที่นำสินค้าในท้องถิ่น เช่น พืชผักผลไม้ อาหาร งานหัตถกรรมมาจำหน่าย วิถีชีวิตริมน้ำกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลาดน้ำที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำคลองโพธิ์หัก ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และตลาดน้ำท่าคา ที่คลองพันลา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

บ้านไทย - เรือนแพ วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยจะผูกพันกับสายน้ำ บ้านเรือนและชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณริมน้ำ นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกับวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นสามารถเที่ยวชมบ้านไทยกับวิถีชีวิตริมน้ำได้ โดยการส่งเรือไปตามแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง และสุพรรณบุรี สำหรับเรือนแพมีจุดเรียงรายอยู่บริเวณสองฝั่งลำน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

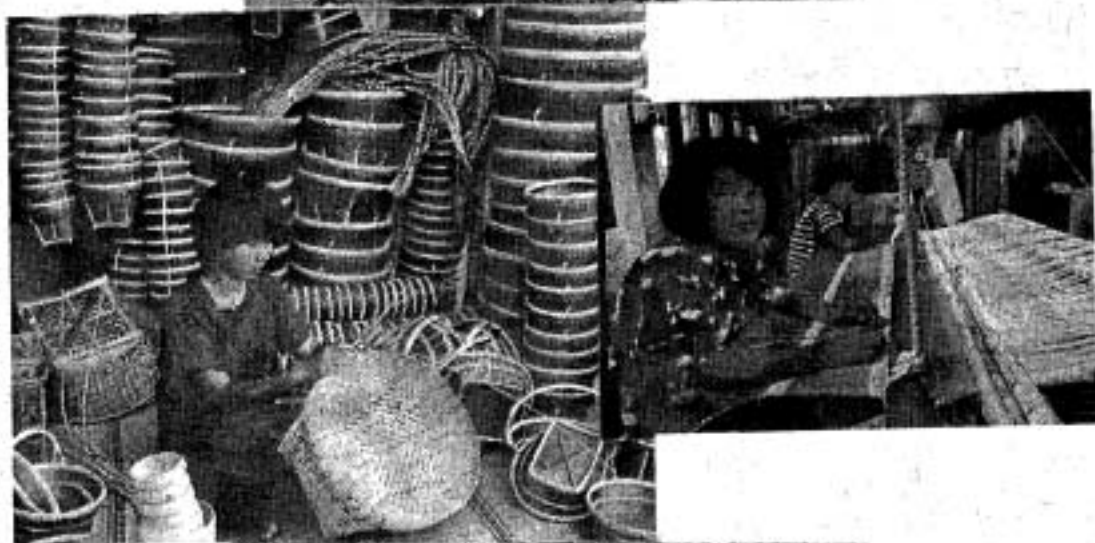

งานหัตถกรรม เป็นมรดกทางด้านศิลปะของแต่ละท้องถิ่นที่เกิดจากภูมิปัญญา ความสามารถในเชิงช่างฝีมือ ผสมผสานกับศิลปะและวัสดุพื้นบ้าน หล่อหลอมออกมาเป็นงานหัตถกรรม ซึ่งจะมีความปราณีตงดงาม และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น งานหัตถกรรมในปัจจุบันได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของแต่ละท้องถิ่น ที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสไปเยือนและซื้อเป็นของฝากหรือของที่ระลึกกลับไป นอกจากนี้หมู่บ้านหัตถกรรมหลายแห่งยังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยวอาจสนใจที่จะชมขั้นตอน วิธีการผลิต หรือความเป็นมาของงานหัตถกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความประทับใจและเห็นคุณค่าของงานหัตถกรรม ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะเลือกซื้องานหัตถกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น งานหัตถกรรมหรือหมู่บ้านหัตถกรรมมีกระจายอยู่ในหลายภูมิภาคของประเทศดังนี้

ภาคกลาง งานหัตถกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้ไปเยือน ได้แก่ ตุ๊กตาดินเผาจั่ว ปลาตะเพียนโบราณ พัดสานยกดอก เรือจำลอง งานแกะสลักตู้โบราณและคันฉ่องจำลอง ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องจักสานลายดอกพิกุล ลายหนามทุเรียน เครื่องทองเหลือง ที่จังหวัดสุพรรณบุรี หมู่บ้านทำตุ๊กตาชาววัง บ้านบางเสด็จ หมู่บ้านทำกลอง บ้านปากน้ำ จังหวัดอ่างทอง เครื่องจักสานผักตบชวา อำเภออินทร์บุรี หมู่บ้านปั้นหม้อ อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นต้น

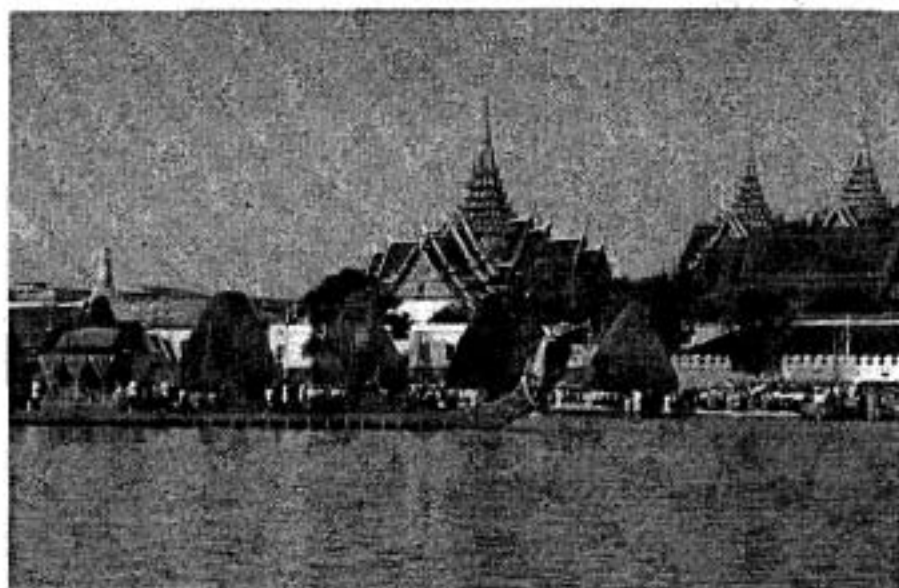
ภาคอีสาน แหล่งรวมงานศิลปหัตถกรรมหลากหลาย ทั้งการทอผ้า เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงิน เครื่องหยา อหิเช่น ผ้าไหมปักธงชัย งานเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา หมู่บ้านทอผ้าไหมแพรวา บ้านโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ หมู่บ้านทำหมอนชิต บ้านศรีฐาน จังหวัดยโสธร หมู่บ้านจักสานเครื่องหยา บ้านบุทุม จังหวัดสุรินทร์ และหมู่บ้านทอผ้าไหมมัดหมี่ บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาคเหนือ แหล่งอารยธรรมล้านนา มีงานหัตถกรรมที่น่าสนใจให้เยี่ยมชมหลายแห่ง อาทิเช่น จังหวัดเชียงใหม่ศูนย์กลางแห่งล้านนามีงานหัตถกรรมที่ทำกันแพร่หลายทั้งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านหัตถกรรม เช่น ที่อำเภอเมือง หมู่บ้านศรีปิงคร้ว หมู่บ้านวัวลาย ทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน อำเภอหางดง หมู่บ้านเหมืองกุงทำเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านถวายทำผลิตภัณฑ์เลียนแบบของเก่า หมู่บ้านกวนหารแก้วทำเครื่องปั้นดินเผา อำเภอสารภี หมู่บ้านป่าบางทำเครื่องจักสาน อำเภอสันกำแพง หมู่บ้านต้นเปา ทำกระดาษสา หมู่บ้านบ่อสร้าง ทำร่ม พัด ไม้แกะสลัก เป็นต้น

งานเทศกาลประเพณี เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการสืบสานวัฒนธรรมของชาติแล้ว ยังเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาชมหรือเข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาลต่าง ๆ ด้วย อาทิเช่น

งานพระราชพิธีถวายน้ําพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราชลมารค ประกอบด้วยเรือพระราชพิธีที่งดงามด้วยศิลปะนาวาสถาปัตยกรรม ศิลปะจิตรกรรมและศิลปะปฏิมากรรม เป็นที่รู้จักกันทั่วโลกคือเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เรือพระที่นั่งอนนทชาติภุชงค์ และกระบวนเรือต่าง ๆ รวมทั้งการแห่เรือในระหว่างเคลื่อนกระบวนพยุหยาตรา ซึ่งถือเป็นงานพระราชพิธีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดจะจัดเนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวาระสำคัญ ๆ เท่านั้น ซึ่งนอกจากประชาชนคนไทยจะได้ชื่นชมแล้ว ยังมีนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลก เดินทางมาชมเป็นจำนวนมาก งานพระราชพิธีถวายน้ําพระกฐินได้สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยึดมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีความเจริญทางวัฒนธรรมและศิลปกรรม รวมทั้งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำตลอดมานับแต่ครั้งสุโขทัยราชธานีแห่งแรก

งานประเพณีสงกรานต์ งานเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ของไทยทางสุริยคติแต่โบราณ ได้แก่วันที่ 13 เมษายนของทุกปี กิจกรรมงานประเพณี คือการประกอบบุญ การกุศล ทำบุญเลี้ยงพระฟังธรรม สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ และการละเล่นรื่นเริงต่าง ๆ โดยเฉพาะการเล่นรดน้ำซึ่งเป็นที่สนุกสนาน ทั้งประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เมื่อถึงเทศกาลงานประเพณีสงกรานต์ นักท่องเที่ยวจะนิยมเดินทางไปจังหวัดภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่

งานเทศกาลยี่เป็งและงานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ ส่วนเป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงวันเพ็ญเดือนสิบสองที่พระจันทร์เต็มดวงสวยงาม น้ำเอ่อเต็มเปี่ยมฝั่งแม่น้ำ เชื่อว่าเพื่อเป็นการบูชารอยพระพุทธรูปที่ประทับไว้ริมฝั่งแม่น้ำนันทมหานที ณ ชมพูทวีป บูชาและขอขมาพระแม่คงคา หรือเป็นการสะเดาะเคราะห์ หากเป็นงานเทศกาลยี่เป็งที่จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากจะมีการลอยกระทงไปตามน้ำแล้ว ยังมีการปล่อยโคมลอยขึ้นฟ้าเพื่อบูชาพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ ส่วนงานลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย ลักษณะงานและกิจกรรมจะแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของกรุงสุโขทัยเมื่อ 700 ปีก่อน

นอกจากนี้ยังมีงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่งานเจ้าพ่อเจ้าแม่ที่ปากน้ำโพ งานอยุธยาจรดไกล งานศิลปะชิงบางไพร งานสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว งานแห่เทียนพรรษา งานไหลเรือไฟ งานบุญบั้งไฟ งานแห่ผีตาโขน งานเดือนสิบ งานเทศกาลกินเจ งานชักพระทอดผ้าป่า เป็นต้น

ทรัพยากรท่องเที่ยว เกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวกระทำได้ด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ดังนี้

แนวทางอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(1) หลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะมีผลกระทบอันเป็นการทำลายภาวะสมดุลของระบบนิเวศน์ หากมีความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจและสังคม จะต้องเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุดและกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติน้อยที่สุด

(2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบปฏิบัติและเงื่อนไขต่าง ๆ ให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

(3) ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ในการที่จะผลิตและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและให้มีใช้อย่างพอเพียง

(4) สนับสนุนให้องค์การอาสาสมัครต่าง ๆ ร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงาน เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ

(5) ให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญในการรักษาความสมดุลตามธรรมชาติ อาจเป็นการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลที่แตกต่างทั้งถิ่นฐาน วัย และคุณวุฒิ

แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรศิลปวัฒนธรรม

(1) เร่งรัดและกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐและประชาชนเอาใจใส่ควบคุมดูแล และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม

(2) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องและได้ผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

(3) ป้องกันมิให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(4) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคลากรในท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการคุ้มครอง และรักษาสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่แหล่งศิลปกรรมของชาติ

(5) ส่งเสริมให้มีการอบรมและสร้างสามัญสำนึกให้ประชาชน - เกิดความรู้สึกหวงแหน และเห็นคุณค่าของศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

(6) พัฒนาการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตามแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านการเผยแพร่อุปทานการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม การคมนาคมขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าที่ระลึก และสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เพื่อชักจูงให้เกิดการเดินทางมาเยือน นักท่องเที่ยวจะมีความต้องการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว เพื่อประกอบการพิจารณาและสร้างภาพพจน์การท่องเที่ยว (Tourism Image) มีผลต่อการตัดสินใจเลือกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) และการใช้บริการหรือซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยว (Travel Product) และหากนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารมาก จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้นด้วย

ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว มิได้มีความสำคัญเพียงจงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจในการเดินทางเท่านั้น นักท่องเที่ยวยังต้องการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเพื่อทำความรู้จักกับสถานที่ที่จะไปเยือน หรือสถานที่ที่กำลังเยี่ยมชม ข้อมูลข่าวสารที่ดีมีรายละเอียดครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างมั่นใจ และมีความรู้ความเข้าใจในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ได้มากกว่าการที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารมาก่อน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้ทวีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา จำเป็นต้องนำเข้าวัสดุเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ทำให้มีปัญหาดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะช่วยลดการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ ทำให้มีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ และช่วยพัฒนาประเทศโดยรวม จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐที่จะต้องส่งเสริม และพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ สำหรับภาคเอกชนจะมีบทบาทในการเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยวในฐานะผู้ให้บริการ หรือผู้ขาย (Suppliers) จะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พัก บริการนำเที่ยว เป็นต้น

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวดำเนินการ ดังนี้

1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โดยการผลิตสื่อทัศนูปกรณ์ เพื่อนำไปเผยแพร่ อาทิ

- คู่มือนำเที่ยว (Travel Manual) และนำการเดินทางท่องเที่ยว

- แผ่นพับ (Brochure) อาจจัดทำเป็น Destination Brochure

Special Brochure Interest Brochure หรือ Information Brochure

- แผ่นภาพหรือโปสเตอร์ แหล่งท่องเที่ยว งานประเพณี

- สไลด์มัลติวิชชั่น วิดีโอเทป ซีดี-รอม เป็นสารคดี เรื่องราวแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก

- เว็บไซต์ ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ต มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการดำเนินธุรกิจทางการท่องเที่ยว โดยในช่วงศตวรรษที่ 21 การใช้อินเทอร์เน็ต จะไม่จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในประเทศที่พัฒนามีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี เช่น ประเทศ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และยุโรปเท่านั้น หากแต่จะขยายตัวไปสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา และจะมีอัตราผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology : IT) ทำให้โลกไร้พรมแดน สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากยิ่งขึ้นและเอื้อประโยชน์สูงสุดกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสาขาที่มีความเติบโตมากที่สุดในระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) สื่ออินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก โดยไม่ต้องเดินทางไปยังแหล่งข้อมูล และยังสามารถให้บริการทางออนไลน์ (Online Service) ด้วยระบบการจองสายการบิน โรงแรม บริการขนส่ง บริการนำเที่ยว ซึ่งเป็นลักษณะ One-stop Service

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ ให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

- Website ท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ที่ www.tourismthailand.org หรือ www.tat.co.th

- ระบบบริการข้อมูลท่องเที่ยวอัตโนมัติ Fax on demand & Audio text ที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการขอรับข้อมูลทางการสื่อสาร หรือฟัง

ข้อมูลทางโทรศัพท์ เป็น " Call Center " สามารถให้บริการได้ทุกวันตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ที่หมายเลขพิเศษ 1672 ดังนี้

ระบบส่งข้อมูลผ่านทางเครื่องโทรสาร Fax on demand มี ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวและแผนที่ตัวเมือง รวมถึงแผนที่ท่องเที่ยวทั้งจังหวัด สถานที่พัก และร้านอาหารใน 76 จังหวัด ข้อมูลการเดินทางโดยพาหนะแต่ละประเภท ทั้งเครื่องบิน รถไฟ รถโดยสาร เรือล่องแม่น้ำและเรือเดินทะเล รวมทั้งกำหนดการจัดงานเทศกาล ประเพณี และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ

ระบบส่งข้อมูลทางเครื่องรับโทรศัพท์ Audio text มีข้อมูล บรรยายเกี่ยวสถานที่ท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดโดยภาพรวม และถ้าต้องการรายละเอียด เพิ่มเติม สามารถกดเข้าระบบขอข้อมูลโทรสารได้ทันที (กรณีโทรจากเครื่องโทรสาร)

2) บริการข่าวสารข้อมูล ณ ศูนย์บริการข่าวสาร ซึ่งมีหน้าที่หลักในการ เป็นศูนย์รวมและให้บริการข่าวสารด้านการท่องเที่ยว และมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งจัดให้มีบริการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ในการสำรองที่พัก พาหนะขนส่ง และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยว โดยที่ตั้งของศูนย์บริการข่าวสาร การท่องเที่ยว นอกจากจะอยู่ที่หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ควรกระจายอยู่ตาม พื้นที่ต่างๆในบริเวณที่พบเห็นได้ง่าย เดินทางเข้าถึงได้สะดวก มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่

ศูนย์บริการข่าวสารการท่องเที่ยว อาจจัดสร้างให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้หลายประเภท ดังนี้ "

(1) ศูนย์บริการข่าวสารขนาดใหญ่ เป็นศูนย์ให้บริการข่าวสารการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีพื้นที่สำหรับตัวอาคารประมาณ 120 ตารางเมตร และพื้นที่สำหรับส่วนต่างๆ ดังนี้

- เคาน์เตอร์ติดต่อสอบถาม
- ที่สำหรับวางเอกสารข้อมูลการท่องเที่ยว
- ที่จำหน่ายของที่ระลึก
- ที่แสดงแหล่งที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว จุดที่น่าสนใจของท้องถิ่น

- บอร์ดข้อมูลข่าวสาร และประกาศต่าง ๆ
- ที่พักคอยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการพิจารณาข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวและวางแผนการเดินทาง
- สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ ห้องน้ำ โทรศัพท์สาธารณะ ที่นั่งพัก ลานจอดรถ ฯลฯ
- นอกจากนี้อาจจัดส่วนบริการเพิ่มเติม เช่น ห้องโสตทัศนูปกรณ์ วิทยุวิดีโอทัศน์ เกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเห็นภาพและคลอใจให้ไปเยี่ยมชม หรือจัดศูนย์ระบบอัตโนมัติไว้ให้บริการหลังจากศูนย์บริการข่าวสารปิดทำการแล้ว

(2) ศูนย์บริการข่าวสารขนาดเล็ก เป็นศูนย์ให้บริการข่าวสารการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวติดต่อสอบถามข่าวสารการท่องเที่ยวหน้าเคาน์เตอร์ โดยไม่ต้องเข้าไปภายในศูนย์บริการ จะสอบถามจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีเพียง 1 หรือ 2 คน ศูนย์บริการประเภทนี้จะไม่ค่อยมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จึงควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่แล้ว และควรมีพื้นที่ประมาณ 8 ตารางเมตร โดยมีพื้นที่สำหรับส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- เคาน์เตอร์ติดต่อสอบถาม
- ที่เก็บเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งอยู่ใกล้กับเคาน์เตอร์ติดต่อสอบถาม หรืออยู่ภายนอกบางส่วน เพื่อสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหลังเวลาบริการ
- ที่พักคอยสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ในการพิจารณาเอกสารการท่องเที่ยว เพื่อวางแผนการเดินทาง
- ป้ายแสดงพื้นที่ของสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่แสดงกิจกรรมท่องเที่ยวโดยรอบ ซึ่งอาจจะเป็นแผนที่หรือวิดีโอทัศน์ โดยป้ายนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของอาคารหรือแยกออกจากตัวอาคารเป็นลักษณะ Free Standing ก็ได้

(3) ศูนย์บริการข่าวสารระบบอัตโนมัติ เป็นศูนย์บริการข่าวสารการท่องเที่ยว ที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ Touch Screen สามารถแสดงข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวบนจอคอมพิวเตอร์ และให้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง ศูนย์บริการประเภทนี้ควรมีพื้นที่ประมาณ 6 ตารางเมตร เป็นพื้นที่สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง

(4) ป้ายแสดงข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว เป็นป้ายแสดงข้อมูลข่าวสารพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว เส้นทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ศูนย์บริการประเภทนี้จะอยู่ในพื้นที่ที่ยังไม่พัฒนามากนัก ไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล และควรมีพื้นที่ประมาณ 7 ตารางเมตร

(5) ศูนย์เคลื่อนที่ได้ เป็นศูนย์บริการข่าวสารการท่องเที่ยวที่ใช้รถตู้สำหรับกรณีไม่สะดวกที่จะจัดสร้างศูนย์บริการ หรือต้องการให้เป็นศูนย์บริการข่าวสารการท่องเที่ยวชั่วคราว ภายในรถตู้จะมีอุปกรณ์ช่วยให้บริการข่าวสารการท่องเที่ยว เช่น ระบบวิดีโอทัศน์ เอกสารสิ่งพิมพ์ โทรศัพท์ พื้นที่พักสำหรับเจ้าหน้าที่

3) สนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรท่องเที่ยวทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ดำเนินกิจกรรมด้านการส่งเสริมพัฒนา การโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการส่งเสริมการขายบริการท่องเที่ยว โดยการเข้าร่วมการประชุมสัมมนา งาน Travel Trade Show ต่าง ๆ การจัดนิทรรศการหรือ booth ให้ข้อมูลข่าวสารแจกจ่าย รวมทั้งจัดงานส่งเสริมการขายร่วมกับธุรกิจเอกชน หรือสนับสนุนเผยแพร่กิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกับ Tour Operator และ Supplier ต่าง ๆ

4) เชิญสื่อมวลชนและธุรกิจท่องเที่ยว จากต่างประเทศเป้าหมายมาทัศนศึกษาในประเทศไทย เพื่อกลับไปเผยแพร่ศักยภาพของการท่องเที่ยวไทย และเสริมสร้างความมั่นใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทย

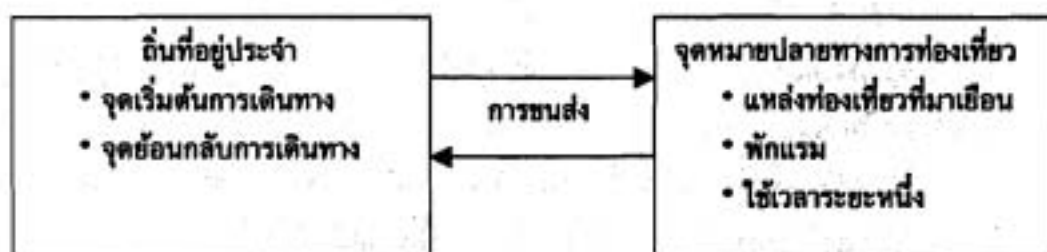
5) จัดงานแถลงข่าวและพบปะสื่อมวลชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยว เทศกาลงานประเพณี รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

6) จัดทำโครงการพิเศษ ส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละปีหรือช่วงเวลา ถือเป็นช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของประเทศทางหนึ่ง และสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว หรือผู้รับข่าวสารได้มากกว่าการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั่วไป ซึ่งในช่วงเวลาของการดำเนินโครงการพิเศษ จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น โครงการปีท่องเที่ยวไทย : VISIT THAILAND YEAR มหัศจรรย์ประเทศไทย : AMAZING THAILAND ไทยเที่ยวไทย หรือ เที่ยวเมืองไทยไปได้ทุกเดือน เป็นต้น

4. การขนส่ง

การขนส่ง (Transportation) มีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับการเดินทางท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในการนำพานักท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังท้องถิ่นอื่นซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) แหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามถึงแม้จะมีสิ่งดึงดูดความสนใจมากเพียงใด แต่ถ้าขาดเส้นทางการคมนาคมขนส่งที่จะนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยวย่อมไม่เกิดขึ้น และนอกจากจะนำพานักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวแล้ว การขนส่งจะยังคงมีบทบาทในการนำพานักท่องเที่ยวกลับคืนสู่ถิ่นที่อยู่ประจำเมื่อสิ้นสุดการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการขนส่งและการเดินทางท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทางและการขนส่งผู้โดยสาร โดยจุดเริ่มต้นของการเดินทางคือ ที่พักอาศัยถาวรหรือถิ่นที่อยู่ประจำ (Generating Regions) ซึ่งเป็นทั้งจุดเริ่มต้นการเดินทางของนักท่องเที่ยว (Departing Tourists) และเป็นจุดย้อนกลับของการเดินทางของนักท่องเที่ยว (Returning Tourists) โดยมีจุดหมายปลายทางคือ สถานที่ท่องเที่ยว (Tourists Destination Regions) ซึ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนและพักอยู่หรือใช้เวลาระยะหนึ่ง (Tourists Arriving and Staying)

การดำเนินการขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว จะต้องมีปัจจัยสำคัญ ดังนี้

4.1 ส่วนประกอบของการขนส่ง

(1) เส้นทางขนส่ง (Way of Route) คือ เส้นทางที่ใช้ในการบริการขนส่ง แบ่งออกเป็น

- เส้นทางธรรมชาติ ได้แก่ น่านฟ้า แม่น้ำ ทะเล
- เส้นทางที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ถนน รางรถไฟ เป็นต้น

(2) สถานีขนส่ง (Terminal) คือ สถานที่ที่ใช้เป็นจุดรับส่งผู้โดยสาร ซึ่งรวมถึงสถานีต้นทาง สถานีปลายทาง และสถานีระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เช่น ท่าอากาศยานสำหรับเครื่องบิน ท่าเรือสำหรับเรือขนส่งขนาดใหญ่ สถานีขนส่งทางบกสำหรับรถยนต์ หรือสถานีรถไฟ เป็นต้น

(3) พาหนะ (Carrying Unit or Vehicle) คือ พาหนะหรืออุปกรณ์การขนส่ง ได้แก่ เครื่องบิน เรือ รถประเภทต่างๆ

(4) พลังงานขับเคลื่อน (Motive Power) คือ สสารหรือพลังงานที่ทำให้พาหนะเคลื่อนที่ไปได้ เช่น พลังงานจากมนุษย์ น้ำมัน เชื้อเพลิง ก๊าซ เป็นต้น

(5) การจัดการ (Management) ถือเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจ นอกจากจะต้องบริหารจัดการแล้ว จะต้องมีความเข้าใจ กฎระเบียบ ข้อบังคับและกรอบของความร่วมมือกับธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจที่หลากหลาย และเป็นลักษณะของธุรกิจสากลที่ต้องติดต่อระหว่างนานาชาติ

4.2 ประเภทของการขนส่ง

4.2.1 การขนส่งทางบก (Land Transportation)

การขนส่งทางบก มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวในประเทศหรือประเทศใกล้เคียงที่มีพรมแดนติดต่อกัน สามารถกระทำได้ 2 ทาง คือ การขนส่งทางรถยนต์ และการขนส่งทางรถไฟ

การขนส่งทางรถยนต์

การขนส่งทางรถยนต์หรือการขนส่งทางถนน ได้รับความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวทางบกมากกว่าพาหนะอื่น ทั้งนี้เพราะมีความคล่องตัว และสามารถให้บริการผู้โดยสารถึงจุดหมายปลายทางได้มากกว่า คือให้บริการแบบประตูถึงประตู โดยรัฐจะมีหน้าที่จัดสร้างถนน เส้นทางคมนาคมทั้งระบบเชื่อมโยงทั่วประเทศหรืออาจเชื่อมต่อประเทศใกล้เคียงหรือประเทศในภูมิภาค เช่น โครงการทางหลวงอาเซียน ที่จะสร้างเชื่อมต่อกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ส่วนเอกชนจะจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เช่น ธุรกิจปั๊มน้ำมัน ร้านอาหาร ห้องน้ำ ร้านค้า เบ็ดเตล็ด ตามปั๊มน้ำมัน (Convenient Store) เป็นต้น

รถยนต์ที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว

(1) รถยนต์ส่วนบุคคล (private car) หรือรถยนต์โดยสารส่วนตัว ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในประเทศที่พัฒนาและประเทศที่กำลังพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่จะมีรถยนต์ไว้ใช้ในแต่ละครอบครัว จึงนิยมเดินทางท่องเที่ยวด้วยพาหนะประเภทนี้ เพราะมีความเป็นส่วนตัว และมีอิสระในการเดินทาง

(2) รถยนต์โดยสารบริการ คือ รถโดยสารที่ให้เช่าเป็นครั้งคราว โดยมีการตกลงก่อนทำการขนส่ง ได้แก่ รถยนต์เช่า (car rent) และรถยนต์บริการทัศนจร (coach) รถยนต์โดยสารประเภทนี้ จะมีบทบาทในการท่องเที่ยวแบบ Group Tour หรือการท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม

(3) รถยนต์โดยสารสาธารณะ (public car) หมายถึงรถยนต์รับจ้างบรรทุกผู้โดยสารเพื่อสินค้า ซึ่งพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ แบ่งออกเป็น

รถยนต์โดยสารประจำทาง คือรถยนต์โดยสารที่ให้บริการ
ประจำทาง ทั้งในเขตเมือง ส่วนภูมิภาค และชุมชน

รถยนต์โดยสารไม่ประจำทาง คือรถยนต์โดยสารที่ให้
บริการทั่วไป ไม่ประจำเส้นทางใดเส้นทางหนึ่ง เช่น รถแท็กซี่ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น

และเมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัด ของการขนส่งทางรถยนต์ในการเดินทาง
ท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบกับบริการขนส่งประเภทอื่น ๆ พอสรุปได้ดังนี้

ข้อดี

(1) สามารถให้บริการได้ถึงที่ เนื่องจากเป็นยานพาหนะที่วิ่งบนถนนซึ่งมี
เครือข่ายเชื่อมโยงติดต่อทั่วถึงกัน การขนส่งทางรถยนต์จึงสามารถบริการได้ถึงที่หมายมาก
กว่าการขนส่งประเภทอื่น

(2) ใช้ในการเชื่อมโยง หรือประสานกับการขนส่งประเภทอื่น ๆ เช่น การเดิน
ทางโดยเครื่องบิน เรือ หรือรถไฟ จะสามารถนำพาผู้โดยสารถึงจุดหมายปลายทางเพียง
สนามบิน ท่าเรือ หรือสถานีเท่านั้น ต้องใช้บริการขนส่งทางรถยนต์ต่อไปยังที่พักแรม
หรือสถานที่ท่องเที่ยวอีกทอดหนึ่ง

(3) มีความคล่องตัวสูง สะดวก รวดเร็ว และให้บริการได้ทุกจุดตลอดระยะ
ทางของการเดินทางท่องเที่ยว

(4) สามารถให้บริการตามความต้องการ

(5) มีผู้ประกอบการมากมาย สามารถเลือกใช้บริการได้

ข้อจำกัด

(1) สามารถขนส่งผู้โดยสารได้ปริมาณจำกัด

(2) มีโอกาสเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ทั้งจากผู้ขับขี่และผลกระทบจาก ดิน ฟ้า
อากาศ เช่น ฝนตกถนนลื่น หมอกควัน เป็นต้น

(3) ไม่เหมาะสำหรับการเดินทางระยะไกลๆ เนื่องจากอัตราความเร็วของรถ
ยนต์มีขีดจำกัดต่ำกว่ายานพาหนะบางประเภท เช่น เครื่องบิน ทำให้การเดินทางไกลด้วย
รถยนต์ต้องใช้เวลาอย่างมาก ประกอบกับรถยนต์เป็นยานพาหนะขนาดเล็ก ผู้โดยสาร
อาจรู้สึกอึดอัดไม่สะดวกสบายเท่ากับการเดินทางด้วยยานพาหนะประเภทอื่น

การขนส่งทางรถยนต์ในประเทศไทย อยู่ในความควบคุมดูแลของกรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม การขนส่งด้วยรถโดยสารประจำทางจะอยู่ในความควบคุมดูแลของบริษัทขนส่งจำกัด ซึ่งมีเส้นทางเดินรถ 3 หมวด คือ

- (1) เส้นทางเดินรถที่มีจุดเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดต่างๆ
- (2) เส้นทางเดินรถระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด
- (3) เส้นทางเดินรถภายในจังหวัดเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีบริษัทเอกชนซึ่งประกอบการขนส่ง เข้าร่วมเดินรถกับบริษัทขนส่งจำกัด โดยมีตารางเวลาเดินรถตามกำหนด และรถทุกคันจะต้องออกจากสถานีต้นทาง 3 แห่ง คือ

- (1) สถานีขนส่งสายเหนือและสายตะวันออกเฉียงเหนือ
- (2) สถานีขนส่งสายใต้
- (3) สถานีขนส่งสายตะวันออก

การขนส่งทางรถไฟ

การขนส่งทางรถไฟเป็นกิจการที่ต้องลงทุนสูงมาก ทั้งด้านการสร้างสถานี (Terminal) เส้นทางหรือรางวิ่ง (Track) และตัวรถไฟ (Train) โดยทั่วไปรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการซึ่งนอกจากจะให้บริการขนส่งผู้โดยสารแล้ว ยังให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้นอน ตู้เสบียง (อาหารเครื่องดื่ม) และห้องสุขา เป็นต้น

การขนส่งทางรถไฟมีบทบาทในการขนส่งนักท่องเที่ยวมาแต่อดีต เช่น เมื่อครั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ.ส.ท.) จัดงานแสดงเพื่อการท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก คือ งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ. 2504 โดยจัดนำเที่ยวระยะทางไกลด้วยขบวนรถไฟเที่ยวพิเศษพานักท่องเที่ยวไปชมงานแสดงช้าง ปัจจุบันการเดินทางท่องเที่ยวทางรถไฟยังคงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะความสะดวกปลอดภัย อัตราค่าโดยสารไม่สูงนัก ประกอบกับทัศนียภาพสองฟากทางรถไฟที่หลากหลาย ทั้งสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้าง กิจกรรม และธรรมชาติ ล้วนเป็นเสน่ห์ของการเดินทางโดยรถไฟ

ในต่างประเทศมีหลายประเทศที่กิจการรถไฟดำเนินการโดยเอกชน และมีการร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว จัดบริการท่องเที่ยวทางรถไฟเป็นกลุ่ม (Group Tour) กิจ

การรถไฟที่มีชื่อเสียงได้แก่ VIA RAIL ประเทศแคนาดา AMTRAK ประเทศสหรัฐอเมริกา รถไฟบูเล็ทเทรน หรือชิงคันเซ็น (Bullet train or Shinkansen) ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งวิ่งด้วยความเร็วสูง 500 กิโลเมตร/ชั่วโมง รวมทั้ง Euro City Rail System ระบบเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟของ 16 ประเทศในทวีปยุโรป ซึ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวนิยมซื้อตั๋วรถไฟ Eurailpass จากสหรัฐอเมริกา เพื่อเดินทางท่องเที่ยวไปยุโรป

สำหรับกลุ่มประเทศอาเซียน มีนโยบายที่จะสร้างทางรถไฟสายทรานส์เอเชีย ความยาว 5,400 กิโลเมตร เชื่อมเส้นทางคมนาคมระหว่าง 8 ประเทศ ครอบคลุมเส้นทางจากสิงคโปร์ไปยังคุนหมิง ทางภาคตะวันตกของจีน โดยผ่านประเทศมาเลเซีย ไทย กัมพูชา เวียดนาม โดยระหว่างทางจะแยกไปกรุงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมืองท่าบั้งอันห์ในประเทศเวียดนาม และประเทศพม่า

เมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัดของการขนส่งทางรถไฟโดยเปรียบเทียบกับ การขนส่งประเภทอื่น พอสรุปได้ดังนี้

ข้อดี

- (1) ขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมากในแต่ละเที่ยว เนื่องจากรถไฟเป็นขบวน แต่ละขบวนจะมีตู้โดยสารหลายตู้ สามารถขนส่งผู้โดยสารได้เป็นจำนวนมาก
- (2) มีความปลอดภัยสูง โอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุมีน้อยเพราะวิ่งอยู่บนราง ซึ่งเป็นเส้นทางเฉพาะ และได้รับผลกระทบจากดิน ฟ้า อากาศ น้อยที่สุด
- (3) เหมาะสำหรับการขนส่งในระยะทางปานกลางและไกล
- (4) อัตราค่าโดยสารไม่สูงมากนัก

ข้อจำกัด

- (1) มีความคล่องตัวน้อยกว่าพาหนะขนส่งประเภทอื่น เนื่องจากเป็นขบวน รถที่สามารถวิ่งบนรางที่สร้างให้โดยเฉพาะเท่านั้น และการเดินรถเป็นไปตามตารางซึ่ง กำหนดไว้ไม่อาจปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากขบวนรถและเส้นทางวิ่งมีจำกัด จะมีปัญหาในการสับหลัก
- (2) ไม่สามารถบริการได้ถึงที่ ต้องอาศัยการขนส่งประเภทอื่นเข้ามาช่วย บริการ

- (3) ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ผูกขาด ไม่สามารถเลือกใช้บริการได้
- (4) ใช้เวลาการเดินทางค่อนข้างมาก

การขนส่งทางรถไฟในประเทศไทย ดำเนินการโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจผูกขาดในการประกอบการขนส่งทั้งผู้โดยสารและสินค้า ให้บริการด้วยขบวนรถธรรมดา ขบวนรถเร็ว ขบวนรถด่วน และขบวนรถสปรินเตอร์ ซึ่งแต่ละขบวนจะมีอัตราความเร็ว การจอดรับ - ส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร แตกต่างกันไป และกำหนดเส้นทางการเดินรถ หรือเส้นทางการขนส่ง คือ สายเหนือ สายตะวันออกเฉียงเหนือ สายตะวันออก สายใต้ และสายตะวันตก โดยมีกรุงเทพมหานคร (สถานีหัวลำโพง) เป็นศูนย์กลาง

4.2.2 การขนส่งทางอากาศ (Air Transportation)

การขนส่งทางอากาศหรือการขนส่งด้วยเครื่องบิน เป็นที่รู้จักแพร่หลายในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จากการคิดค้นพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อสร้างเครื่องบินใช้ในการสงคราม เมื่อสงครามสิ้นสุดลงจึงดัดแปลงมาใช้ในการขนส่งเชิงพาณิชย์ ได้รับความนิยมใช้เป็นพาหนะขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ หรือผู้โดยสารระยะทางไกล ทั้งนี้เพราะมีความเร็วสูง ขนส่งได้รวดเร็วประหยัดเวลาการเดินทาง

การขนส่งทางอากาศ มีบทบาทสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) และมีบทบาทในการเดินทางท่องเที่ยวระยะทางไกลภายในประเทศ (Domestic Tourism) ซึ่งจากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยพบว่า นักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามาในประเทศไทยทางอากาศมีจำนวนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทางบกและทางน้ำ

การบริการ ปัจจุบันธุรกิจการบินพาณิชย์สามารถให้บริการ แก่ผู้เดินทางทางอากาศ ด้วยเส้นทางการบินครอบคลุมทั่วโลก และการบริการการบิน ดังนี้

(1) แบบประจำมีกำหนด (Scheduled Service) บินในเส้นทางที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลโดยกำหนดเที่ยวบินและเวลาบินเป็นตารางบินประจำที่แน่นอน

(2) แบบไม่ประจำหรือเช่าเหมาลำ (Non-scheduled or Charter Flight Service) บินตามเส้นทางการบินโดยไม่มีตารางกำหนดเวลาทำการบินที่แน่นอน จะเป็นครั้งคราวในลักษณะเที่ยวบินพิเศษ (Extra Flight) หรือการเช่าเหมาลำ (Charter Flight) ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operator) และนักธุรกิจจะนิยมใช้บริการโดยมีประเภทของเครื่องบินให้เลือกใช้บริการ ได้แก่

เครื่องบินปีกแข็ง สามารถบรรทุกผู้โดยสารจำนวนมาก Tour Operator จะนิยมใช้บริการเช่าเหมาลำสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงของวันหยุดหรือเทศกาลต่างๆ

เฮลิคอปเตอร์หรือเครื่องบินเล็ก สามารถบรรทุกผู้โดยสารได้ประมาณ 4-18 คน นักธุรกิจนิยมใช้บริการ เพราะสะดวกสามารถขึ้นลงในพื้นที่อื่น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสนามบินเท่านั้น ทั้งยังมีความเป็นส่วนตัวเพราะเช่า

สำหรับการเดินทางเป็นส่วนตัวหรือกลุ่มเพื่อน อาจเรียกค่าบริการประเภทนี้ว่า Air Taxi เป็นที่นิยมมากในประเทศพัฒนา โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปตะวันตก และประเทศอังกฤษ

ท่าอากาศยาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของธุรกิจการบิน ซึ่งมีส่วนส่งเสริมและพัฒนาให้การเดินทางทางอากาศกว้างขวางยิ่งขึ้น ปัจจุบันประเทศไทย มีสนามบินนานาชาติสำหรับการบินระหว่างประเทศ และสนามบินภูมิภาค ดังนี้

1) ท่าอากาศยานนานาชาติ สนามบินที่รองรับอากาศยานที่เข้ามาหรือออกนอกราชอาณาจักร รวมทั้งท่าอากาศยานภายในประเทศ ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของการท่าอากาศยานแห่งประเทศไทย ได้แก่ ท่าอากาศยานกรุงเทพ เชียงใหม่ ภูเก็ต ภูเก็ต และเชียงใหม่

2) ท่าอากาศยานภูมิภาค สนามบินที่รองรับอากาศยานภายในประเทศ ซึ่งอยู่ในกำกับดูแลของกรมการบินพาณิชย์ ดังนี้

ภาคเหนือ ประกอบด้วย สนามบินลำปาง แม่ฮ่องสอน น่าน พิชัยโลก แพร่ ตาก แม่สอด สุโขทัย และเพชรบูรณ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย สนามบินขอนแก่น สกลนคร เลย นครพนม อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และร้อยเอ็ด

ภาคใต้ ประกอบด้วย สนามบินหัวหิน ระนอง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี สุราษฎร์ธานี ตรัง เกาะสมุย กระบี่ และชุมพร

ท่าอากาศยานในส่วนภูมิภาคหลายแห่ง มีศักยภาพได้รับการกำหนดเป็นสนามบินศุลกากร สำหรับการนำเข้าหรือส่งออก คือ สามารถรองรับการบินระหว่างประเทศได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเที่ยวบินพิเศษ (Extra Flight) หรือเที่ยวบินเช่าเหมาลำ (Charter Flight) ส่วนเที่ยวบินแบบประจำมีกำหนด (Scheduled Flight) จะมีเพียงบางสนามบิน สนามบินภูมิภาคที่เป็นสนามบินศุลกากร ได้แก่ สนามบินแม่ฮ่องสอน น่าน พิชัยโลก ขอนแก่น นครพนม อุบลราชธานี อุตรดิตถ์ นครราชสีมา หัวหิน ระนอง นราธิวาส ปัตตานี สุราษฎร์ธานี ตรัง กระบี่ และชุมพร

การขนส่งทางอากาศ เป็นกิจการขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อจำกัดของการขนส่งทางอากาศหรือการขนส่งด้วยเครื่องบิน โดยเปรียบเทียบกับ การขนส่งประเภทอื่นๆ พอสรุปได้ ดังนี้

ข้อดี

- (1) มีความเร็วสูง สามารถขนส่งผู้โดยสารได้อย่างรวดเร็ว
- (2) ประหยัดเวลาในการเดินทาง ช่วยให้มีความถี่ในการท่องเที่ยวมากขึ้น
- (3) สามารถขนส่งไปในบริเวณที่การขนส่งประเภทอื่นไปไม่ถึง หรือไปด้วย

ความยากลำบาก

(4) เหมาะสมกับการเดินทางระยะไกลๆ เช่น การเดินทางระหว่างประเทศ และการเดินทางไกลภายในประเทศ

- (5) มีกำหนดเวลาแน่นอน และค่อนข้างตรงเวลา

ข้อจำกัด

- (1) อัตราค่าบริการสูง
- (2) มีความเสี่ยงสูง มีโอกาสที่จะประสบอุบัติเหตุ ทั้งจากเครื่องยนต์และผลกระทบจากดินฟ้าอากาศ รวมทั้งความรู้ความสามารถของผู้บังคับเครื่อง
- (3) ไม่สามารถบริการได้ถึงที่ ต้องอาศัยการขนส่งประเภทอื่นร่วมด้วย
- (4) การให้บริการ กำหนดเป็นเส้นทางการบินและเที่ยวบิน ซึ่งไม่สามารถให้บริการได้ทั่วถึงและตลอดเวลาตามความต้องการ เส้นทางการบินบางแห่งมีให้บริการเพียงสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เท่านั้น

4.2.3 การขนส่งทางน้ำ (Sea Transportation)

การขนส่งทางน้ำ หรือการเดินทางโดยเรือ เคยได้รับความนิยมในอดีต แต่ต่อมามีความสำคัญลงไปมาก เนื่องจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมประเภทอื่น ๆ มีศักยภาพในการให้บริการขนส่งได้สะดวกรวดเร็วกว่า เช่น การขนส่งทางบก และการขนส่งทางอากาศ ปัจจุบันการขนส่งทางน้ำจะใช้เพื่อขนส่งสินค้ามากกว่าขนส่งผู้โดยสาร

ในด้านการท่องเที่ยว การขนส่งทางน้ำยังคงมีบทบาทในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวตามแหล่งน้ำ อาจเป็นการเดินทางระยะสั้น เริ่มต้นจากการให้บริการข้ามฟาก ล่องเรือในทะเลสาบ แม่น้ำลำคลอง หรือเลียบชายฝั่งทะเล เกาะแก่ง จนถึงการเดินทางโดยเรือเดินสมุทรที่เดินทางระหว่างประเทศ การเดินทางท่องเที่ยวกับเรือเดินสมุทร บางช่วงของการเดินทางอาจเป็นการเดินทางโดยเครื่องบิน รถยนต์ รถไฟ (ช่วงไปหรือช่วงกลับ) หรือเป็นการเดินทางโดยเรือตลอด อาจพักอยู่บนเรือหรือบางจุดอาจขึ้นบกแวะพักตามเมืองท่าท่องเที่ยว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเส้นทางการเดินทาง และความนิยมของนักท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทย อาจจะจำแนกกลุ่มธุรกิจเดินเรือซึ่งเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากพื้นที่หรือแหล่งน้ำที่ใช้เดินเรือ ประกอบกับวัตถุประสงค์ในการเดินเรือ ซึ่งบางครั้งมีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อการขนส่งและเพื่อการท่องเที่ยวพร้อมกัน ดังนี้

(1) เรือท่องเที่ยวตามแม่น้ำ เช่น เรือบริการนำเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยา ชมทัศนียภาพความเป็นอยู่ของชุมชนและสถานที่สำคัญ ที่เรียงรายอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ การล่องเรือจากกรุงเทพฯ สู่เกาะเกร็ด นนทบุรี จากกรุงเทพฯ ไปบางปะอิน และพระนครศรีอยุธยา หรือไปชมตลาดน้ำดำเนินสะดวก ราชบุรี เป็นต้น

(2) เรือหรือแพท่องเที่ยว บริเวณเขื่อน อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ คลอง แคว เช่น ล่องทะเลสาบเหนือเขื่อนภูมิพล ไปจนถึงทะเลสาบแม่งปิง เชียงใหม่ ล่องแม่น้ำกก ท่าตอน - เชียงราย ล่องแม่น้ำปาย แม่ฮ่องสอน ล่องแม่น้ำลำคลอง แควน้อย แควใหญ่ กาญจนบุรี หรือล่องทะเลสาบเหนือเขื่อนรัชชประภา สุราษฎร์ธานี

(3) เรือเดินสมุทร เรือสำหรับเดินทะเลขนาดใหญ่ บริการเดินทาง และท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หรือภูมิภาคเดียวกัน เช่น Star Cruise, Andaman Princess

(3) เรือเดินสมุทร เรือสำหรับเดินทะเลขนาดใหญ่ บริการเดินทาง และท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หรือภูมิภาคเดียวกัน เช่น Star Cruise, Andaman Princess เป็นต้น ปัจจุบันประเทศไทยกำลังพัฒนาทำเรือแหลมฉบัง ให้เป็นท่าเรือเดินสมุทรท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางของการเดินทางท่องเที่ยวทางทะเลไปสู่แหล่งท่องเที่ยวประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(4) เรือสำราญ เป็นเรือเพื่อการท่องเที่ยวขนาดเล็ก ใช้เพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น เรือยอร์ช เรือโบ มีจำนวนมากมาย เรียงรายอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่ได้รับความนิยม เช่น ภูเก็ต พัทยา เป็นต้น

(5) เรือบริการตามแนวชายฝั่งทะเล และระหว่างเกาะแก่งแหล่งท่องเที่ยว เช่น เรือเฟอร์รี่ เรือไฮโดรฟอยล์ เรือไฮโดรคราฟ และเรือเจ็ทฟอยล์ เป็นต้น

(6) เรือข้ามฟากแม่น้ำ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยาจะมีท่าเรือใหญ่ๆ หลายแห่งตามแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่สำคัญ สำหรับให้บริการเพื่อข้ามฟากแม่น้ำ นักท่องเที่ยวอาจใช้บริการในการเดินทางท่องเที่ยวด้วย

(7) เรือลักษณะอื่นๆ ที่ใช้เพื่อการท่องเที่ยว เช่น เรือท่องเที่ยวกระเจก เพื่อชมทัศนียภาพใต้ทะเล เป็นต้น

ในต่างประเทศ นอกจากจะมีการเดินทางทางน้ำด้วยเรือสำราญไปหมู่เกาะแคริบเบียน เรือท่องเที่ยวตามแม่น้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำมิสซิสซิปปี แม่น้ำไรน์ และดานูบ คลองเวนิส ในอิตาลี ยังมีการเดินทางท่องเที่ยวโดยยานไฮเวอร์คราฟ ข้ามช่องแคบอังกฤษ ฝรั่งเศส เรือไฮโดรฟอยล์ รับ-ส่ง นักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายที่ต้องการที่นิยมคือเส้นทางแม่น้ำดานูบ ระหว่างกรุงเวียนนาประเทศออสเตรียกับกรุงบูดาเปสต์ ประเทศฮังการี เป็นต้น

การขนส่ง นำพานักท่องเที่ยวให้เดินทางมาถึงจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว โดยสามารถเลือกประเภทของการขนส่งให้สอดคล้องกับความต้องการและที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จะใช้บริการขนส่งทางอากาศมากที่สุด รองลงมาคือทางบก และทางน้ำตามลำดับ ดังนี้

ประเภท/พ.ศ.	2536	2537	2538	2539	2540
อากาศ	4,768,976	5,092,070	5,670,416	6,072,490	6,204,540
บก	858,573	944,844	1,122,447	982,966	973,375
น้ำ	132,984	129,582	158,703	136,689	116,042
รวม	5,760,533	6,166,496	6,951,566	7,192,145	7,293,957

ตารางที่ 10 : จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย แยกตามประเภทการคมนาคม
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

5. ระเบียบพิธีการและปัจจัยพื้นฐาน

ระเบียบพิธีการและปัจจัยพื้นฐาน เป็นส่วนที่ดำเนินการโดยภาครัฐ (Public Sector) เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป และเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ระเบียบพิธีการเข้าออกประเทศและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการจัดระเบียบและให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ดังนี้

5.1 ระเบียบพิธีการ

นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะต้องปฏิบัติตามระเบียบพิธีการเข้า-ออกประเทศของประเทศนั้นๆ เพื่อการควบคุมและตรวจตราการเดินทางเข้า-ออกประเทศ การจัดเก็บภาษีศุลกากร และอำนวยความสะดวกให้กับชาวต่างประเทศที่จะเดินทางเข้ามาเพื่อการท่องเที่ยวหรือธุรกิจ ประเทศใดก็ตาม หากมีระเบียบพิธีการเข้า-ออกประเทศที่เข้มงวดและยุ่งยากเกินไป จะทำให้นักท่องเที่ยวไม่อยากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศนั้นๆ และอาจมีผลให้เปลี่ยนแปลงจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวไปยังประเทศอื่น ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน แต่มีระเบียบพิธีการหรือการอำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกประเทศที่ดีกว่า

5.1.1 ระเบียบพิธีการเข้า-ออกประเทศ

ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 สำหรับคนเข้าเมือง หรือคนต่างด้าวซึ่งเข้ามาภายในราชอาณาจักร โดยมีสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติมีสาระสำคัญ ดังนี้

การเข้าและออกนอกราชอาณาจักร

มาตรา 11 บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักร จะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทางด่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานีหรือห้องที่ตามกำหนดเวลา

มาตรา 12 ห้ามมิให้คนต่างด้าว ซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทาง หรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง จากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ หรือจากกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจลงตรา สำหรับคนต่างด้าวบางประเภท การตรวจลงตรา และการยกเว้นการตรวจลงตรา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ไม่มีปัจจัยในการยังชีพตามควรแก่กรณีที่เข้ามาในราชอาณาจักร

(3) เข้ามาเพื่อมีอาชีพเป็นกรรมกร หรือเข้ามาเพื่อรับจ้างทำงานด้วยกำลังกาย โดยไม่ได้อาศัยวิชาความรู้ หรือการฝึกทางวิชาการ หรือเข้ามาเพื่อทำงานอื่น อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว

(4) วิกลจริต หรือมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(5) ยังมิได้ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ หรือฉีดวัคซีน หรือปฏิบัติการอย่างอื่นตามวิชาการแพทย์ เพื่อป้องกันโรคติดต่อตามที่กฎหมายบัญญัติและไม่ยอมให้แพทย์ตรวจคนเข้าเมืองกระทำการเช่นนั้น

(6) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลไทย หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่ยกเว้นในกฎกระทรวง

(7) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าเป็นบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม หรือจะก่อให้เกิดเหตุร้ายอันตรายต่อความสงบสุข หรือความปลอดภัยของประชาชน หรือความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือบุคคลซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่างประเทศได้ออกหมายจับ

(8) มีพฤติการณ์เป็นที่น่าเชื่อว่าจะเข้ามาเพื่อค้าประเวณี การค้าหญิงหรือเด็ก การค้ายาเสพติดให้โทษ การลักลอบหนีภาษีศุลกากร หรือเพื่อประกอบกิจการอื่นที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(9) ไม่มีเงินติดตัวหรือไม่ประกันตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 14

(10) รัฐมนตรีไม่อนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา

18

(11) ถูกรัฐบาลไทยหรือรัฐบาลต่างประเทศเนรเทศ หรือถูกเพิกถอนสิทธิการอยู่อาศัยในราชอาณาจักรหรือในต่างประเทศมาแล้ว หรือถูกพนักงานเจ้าหน้าที่ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยรัฐบาลไทยเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เว้นแต่รัฐมนตรีได้พิจารณายกเว้นให้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย

จากมาตรา 12 (1) ที่ห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งไม่มีหนังสือเดินทาง หรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางนั้น จึงควรที่จะศึกษาเรื่องของหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง รวมทั้งการตรวจลงตรา ดังนี้⁷

หนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง เป็นเอกสารประจำตัวสำหรับใช้เดินทางระหว่างประเทศที่ออกโดยกระทรวงการต่างประเทศ มีลักษณะ สิทธิ และข้อจำกัดในการเดินทางแตกต่างกัน ดังนี้

หนังสือเดินทาง (Passport) จะออกให้กับผู้มีสัญชาติของประเทศนั้นๆ เช่นประชาชนไทยจะมีสัญชาติไทย ย่อมมีสิทธิขอหนังสือเดินทางของประเทศไทย หนังสือเดินทางมีอายุการใช้ 5 ปี

เอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง (Travel document) จะออกให้กับคนต่างชาติหรือคนต่างด้าวผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศนั้นๆ เช่นคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทย หากต้องการเดินทางไปต่างประเทศ จะต้องไปขอหนังสือเดินทางจากประเทศที่ตนเองมีสัญชาติอยู่ และสามารถขอเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางจากประเทศไทย แต่ไม่มีสิทธิขอหนังสือเดินทาง เพราะจะออกให้กับผู้มีสัญชาติไทยเท่านั้น เอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางมีอายุการใช้เพียง 1 ปี และเมื่อเดินทางไปประเทศใดจะต้องขอ "วีซ่า" หรือขอรับ "การตรวจลงตรา" เสมอ จะไม่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขอวีซ่าตามเงื่อนไขของแต่ละประเทศ หรือกลุ่มประเทศที่ได้ตกลงกันไว้ ทั้งนี้เพราะผู้ถือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางมิได้เป็นผู้ที่มีสัญชาติของประเทศนั้น

สำหรับการเดินทางเข้ามาประเทศไทย กฎหมายคนเข้าเมืองของไทย กำหนดให้ต้องมีหนังสือเดินทาง หรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางถูกต้อง และยังใช้สมบูรณ์

อยู่ และหนังสือเดินทางที่ถูกต้องนั้นต้องเป็นหนังสือเดินทางที่ทางราชการไทยยอมรับ กล่าวคือ เป็นหนังสือเดินทางที่ออกให้โดยรัฐบาลกลางของประเทศนั้น หรือองค์การสหประชาชาติเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากบางกลุ่มประเทศได้ออกหนังสือเดินทางของกลุ่มประเทศของตนเองออกมาใช้ เช่น สหภาพยุโรป (European Union: EU) ได้มีการออกหนังสือเดินทางสำหรับผู้แทนคณะกรรมการสหภาพยุโรป ที่เปรียบเสมือนเป็นชุดของสหภาพยุโรป ออกมาใช้ในทำนองเดียวกับหนังสือเดินทางสหประชาชาติซึ่งเป็นที่ยอมรับของบางประเทศ แต่ในส่วนของประเทศไทยไม่ได้ยอมรับหนังสือเดินทางของ สหภาพยุโรป ดังกล่าว

ประเภทของหนังสือเดินทางที่ใช้เดินทางเข้าประเทศไทย

1) หนังสือเดินทางทูต (Diplomatic Passport) ออกให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเอกอัครราชทูต อัครราชทูต อุปทูต หรือบุคคลในคณะทูต เพื่อเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ยังรัฐหรือประเทศที่ได้รับการแต่งตั้งไปประจำเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นในบางกรณีที่จะออกให้กับบุคคลสำคัญ ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นทูตพิเศษไปเจรจาหรือทำความตกลงกับรัฐบาลต่างประเทศ ผู้ที่ถือหนังสือเดินทางชนิดนี้จะได้รับสิทธิพิเศษในการเดินทางเข้าประเทศต่าง ๆ สำหรับประเทศไทยมีข้อตกลงทวิภาคีกับหลายประเทศ ในการยกเว้นการตรวจลงตรา สำหรับผู้ที่ถือหนังสือเดินทางประเภทนี้

2) หนังสือเดินทางราชการ (Official Passport) ออกให้แก่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้เดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ราชการยังต่างประเทศเท่านั้น ในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทย มักจะมีข้อตกลงยกเว้นการตรวจลงตราระหว่างกัน สำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางประเภทนี้ทำนองเดียวกับหนังสือเดินทางทูต

3) หนังสือเดินทางสหประชาชาติ (United Nations Passport) องค์การสหประชาชาติออกให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรต่าง ๆ ของสหประชาชาติ เช่น เจ้าหน้าที่ของ ESCAP และ UNHCR เป็นต้น

4) หนังสือเดินทางหมู่ (Collective Passport) ออกให้แก่บุคคลที่เดินทางเป็นหมู่คณะ สำหรับการเข้ามาและออกไปนอกราชอาณาจักรในคราวเดียวกัน โดยมากจะเป็นการเดินทางในรูปแบบของการประชุมสัมมนา หรืออาจเป็นวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่

ปัจจุบันไม่พบว่ามีการใช้หนังสือเดินทางประเภทนี้แล้ว อาจเป็นเพราะความไม่สะดวกจึงไม่เป็นที่นิยม

5) หนังสือเดินทางธรรมดา (Ordinary Passport) ออกให้แก่บุคคลที่มีสัญชาติของรัฐ หรือประเทศนั้น ๆ

หนังสือเดินทางทูต หนังสือเดินทางราชการ หรือหนังสือเดินทางสหประชาชาติ จะมีช่องทางสำหรับการตรวจหนังสือเดินทางที่อำนวยความสะดวกเป็นพิเศษ

การตรวจลงตรา (VISA)

หลักการให้เข้าประเทศที่เป็นตราประทับ หรือแผ่นสติ๊กเกอร์ติดในหนังสือเดินทาง ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันของทุกประเทศทั่วโลกที่ถือปฏิบัติ คือก่อนที่จะเดินทางไปประเทศใด จะต้องไปขอรับการตรวจลงตรา หรือขอวีซ่า เพื่อเข้าประเทศจากกงสุลหรือสถานทูตของประเทศนั้น ๆ เสียก่อน เมื่อได้รับอนุญาตจะได้รับการประทับตราหรือติดสติ๊กเกอร์วีซ่าลงในหนังสือเดินทาง ปัจจุบันประเทศไทยกำหนดการตรวจลงตราไว้ ดังนี้

- (1) ประเภททูต (Diplomatic Visa)
- (2) ประเภทราชการ (Official Visa)
- (3) ประเภทอยู่ชั่วคราว (Non-Immigrant Visa)
- (4) ประเภทนักท่องเที่ยว (Tourist Visa)
- (5) ประเภทคนเดินทางผ่านราชอาณาจักร (Transit Visa)
- (6) ประเภทคนเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามมาตรา 41 (Visa under Section 41)
- (7) ประเภทคนเข้าเมืองนอกกำหนดจำนวนคนต่างด้าวซึ่งจะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นรายปี (Non-Quota Immigrant Visa)
- (8) ประเภทอภัยยศไมตรี (Courtesy Visa)
- (9) ประเภทตรวจลงตรา ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง (Visa on Arrival)

การตรวจลงตราแต่ละประเภท จะมีสิทธิที่จำพำนักอยู่ในราชอาณาจักรแตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้จะศึกษาเฉพาะประเภทที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่

การตรวจลงตราประเภทนักท่องเที่ยว (Tourist Visa) นักท่องเที่ยวจะต้องยื่นขออนุญาตเข้าประเทศ จากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ ก่อนที่จะเดินทางเข้ามาประเทศไทย และจะได้รับอนุญาตให้พำนักอยู่ในประเทศเป็นเวลา 60 วัน และขออยู่ต่อได้อีก 30 วัน และหากมีความจำเป็นสามารถขออยู่ต่อในระยะยาวได้ เพราะกฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้อยู่ต่อได้ ครั้งละไม่เกิน 1 ปี (ตามความในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522)

การตรวจลงตราประเภทขอรับการตรวจลงตรา ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง (Visa on Arrival) จะแตกต่างจากการตรวจลงตราประเภทอื่นคือสามารถมาขอรับการตรวจลงตราเมื่อเดินทางมาถึงราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าประเทศ ตามวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยอนุญาตให้มาขอรับการตรวจลงตรา ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง ทั้ง 12 แห่ง ดังนี้

ท่าอากาศยานกรุงเทพ เชียงใหม่ หาดใหญ่ ภูเก็ต อุตะเภ และสงขลา

ด่านตรวจคนเข้าเมือง แม่สาย เชียงของ เชียงราย (จังหวัดเชียงราย สมุย (จังหวัดสุราษฎร์ธานี) เบตง (จังหวัดยะลา) และสะเตา (จังหวัดสงขลา)

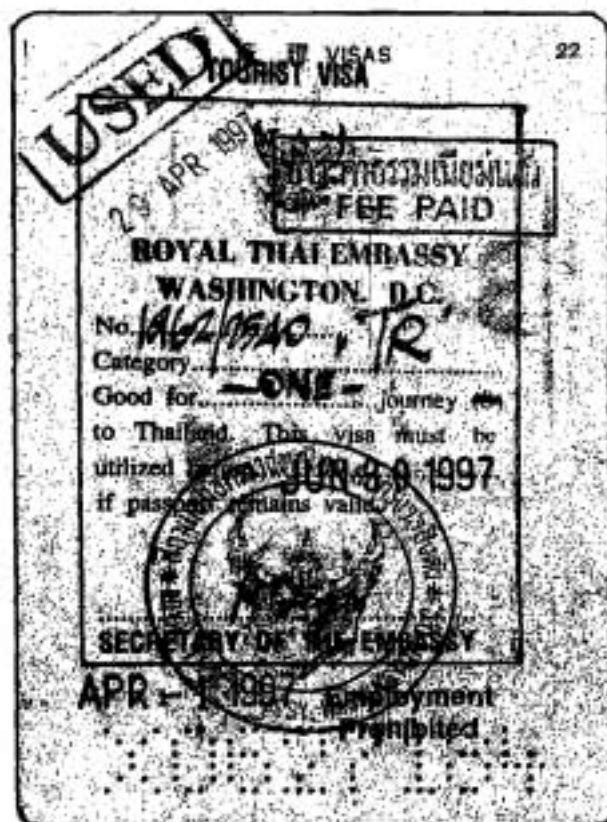
การตรวจลงตราประเภทนี้ อนุญาตเฉพาะผู้ที่ถือหนังสือเดินทางจากประเทศที่รัฐบาลกำหนดปัจจุบันกำหนดไว้ 15 ประเทศ อนุญาตให้พำนักอยู่ในประเทศได้ไม่เกิน 15 วัน และอาจยื่นความจำนงขอพำนักต่อได้ในกรณีมีเหตุจำเป็น

การตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวสูงอายุ ตั้งแต่ 55 ปีบริบูรณ์ ที่ประสงค์จะเข้ามาพำนักอยู่ในราชอาณาจักร ระยะยาวคราวละไม่เกิน 1 ปี โดยจะต้องมีหลักฐานทางการเงินที่จะนำมาใช้จ่าย ตลอดระยะเวลาที่พำนักอยู่ในราชอาณาจักร คือมีเงินฝากจำนวน 800,000 บาท หรือมีเงินได้เดือนละ 65,000 บาท หรือมีเงินฝากและเงินได้รวมกันไม่น้อยกว่า 800,000 บาท การตรวจลงตราประเภทนี้ สามารถยื่นขอ

รับการตรวจลงตราต่อสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ หรือยื่นขอรับการตรวจลงตราในประเทศไทย โดยโรงพยาบาลหรือสถานพักฟื้น ผู้เป็นส่วนแห่งครัวเรือนองค์กรหรือหน่วยงานที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเห็นชอบเป็นผู้ยื่นขอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมนโยบายให้ชาวต่างประเทศเดินทางมาพำนักระยะยาว (Long Stay)

การยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa Exception) เป็นการยกเว้นการตรวจลงตราให้แก่ ผู้ถือหนังสือเดินทางของประเทศที่รัฐบาลของประเทศนั้นได้ทำความตกลงกับรัฐบาลไทย หรือผู้ถือหนังสือเดินทางมาจากประเทศที่ไม่มีสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยตั้งอยู่ตามที่รัฐบาลกำหนด รวมทั้งผู้ถือหนังสือเดินทางซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อการท่องเที่ยวภายใต้เงื่อนไข และมาจากประเทศที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งปัจจุบันกำหนดไว้ 37 ประเทศ อนุญาตให้พำนักอยู่ในประเทศได้ไม่เกิน 30 วัน และอาจยื่นความจำนงขอพำนักต่อได้ในกรณีมีเหตุผลจำเป็น

TOURIST VISA

5.1.2 ระเบียบพิธีการศุลกากร สำหรับผู้เดินทางเข้า-ออก

ประเทศ

1) ผู้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ต้องกรอกรายการในแบบ
สำแดงรายการสิ่งของผู้โดยสาร (แบบ 211-Passenger Declaration) และยื่นต่อศุลกากร
ขณะนำกระเป๋าและสัมภาระไปผ่านเจ้าหน้าที่ศุลกากร

2) ผู้เดินทางที่ไม่มีของต้องเสียภาษีอากร ของต้องห้าม หรือ
ของต้องกักตุน ให้ยื่นแบบสำแดงของติดตัวผู้โดยสารต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรในช่องเขียว
(ไม่มีของต้องสำแดง) การสำแดงรายการในแบบสำแดงรายการสิ่งของผู้โดยสาร (แบบ
211-Passenger Declaration) เป็นความเท็จ มีความผิดและมีโทษตามกฎหมายศุลกากร

3) ผู้เดินทางที่มีของต้องเสียภาษีอากร และหรือของต้อง
กักตุนให้ยื่นแบบสำแดงของติดตัวผู้โดยสารต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรในช่องแดง (มีของต้อง
สำแดง) การนำเข้าของต้องเสียภาษีอากร ของต้องห้าม หรือของต้องกักตุน เข้ามาใน
ประเทศไทยโดยไม่สำแดง จะต้องรับโทษตามกฎหมายศุลกากร คือถูกปรับเป็นเงินไม่
เกิน 4 เท่าของราคารวมค่าอากร หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับและถูกริบ
ของกลางด้วย

4) การเสียภาษีอากร ของติดตัวผู้โดยสารที่เป็นของต้องเสีย
ภาษีอากร ให้เสียอากรปากรวางได้ในเวลาที่เดินทางมาถึง ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

- เป็นของที่นำเข้ามาใช้เอง ไม่ใช่เพื่อการค้า
- ของมีมูลค่าไม่เกิน 80,000 บาท
- ผู้โดยสารสามารถชำระค่าภาษีอากรเป็นเงินสดได้ในวันนำเข้า

ของต้องเสียภาษีศุลกากร คือสิ่งของและสินค้าทุกชนิดที่นำเข้ามาใน
ประเทศไทย ซึ่งต้องเสียภาษีอากรตาม พ.ร.บ. ศุลกากร พรก. พิภักดิ์อัตราศุลกากร
และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ยกเว้นสิ่งของ ดังต่อไปนี้

- บุหรี่ไม่เกิน 200 มวน ซิการ์หรือยาเส้นน้ำหนักไม่เกิน 250 กรัม
- สุรา 1 ลิตร
- ของใช้ส่วนตัวพอสมควรแก่ฐานะ ไม่มีลักษณะเป็นสินค้ามีมูลค่า

ไม่เกิน 10,000 บาท

* ของใช้ในบ้านเรือนใช้แล้วย้ายภูมิสำเนากลับ โดยต้องมีหลักฐาน ภูมิสำเนาอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี และต้องนำของนั้นๆ เข้ามาภายใน 1 เดือนก่อนตนเองจะเดินทางเข้ามาถึง หรือภายใน 6 เดือนหลังจากเดินทางมาถึงแล้ว

ของต้องห้าม คือของที่ห้ามมิให้นำเข้ามาหรือส่งออกนอกประเทศไทย เช่น ยาเสพติดให้โทษ สิ่งพิมพ์หรือวัตถุลามก และสัตว์ป่าสงวน เป็นต้น การฝ่าฝืน กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ เช่น มีไว้ในครอบครอง หรือมีไว้เพื่อเสพย์หรือเป็นผู้ผลิต ผู้ซื้อ-ขาย ผู้ขนส่ง อาจมีโทษหนักถึงประหารชีวิต

ของต้องจำกัด คือของบางชนิดที่กฎหมายควบคุมการนำเข้าและการส่งออกนอกประเทศไทย การนำเข้าและส่งออกของต้องจำกัดจะต้องได้รับอนุญาตเป็น หนังสือจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และจะต้องนำมาแสดงต่อศุลกากรในเวลาปฏิบัติพิธี การศุลกากรด้วย ตัวอย่างเช่น

- อาวุธ กระสุนปืน วัตถุระเบิด (กรมตำรวจ)
- พระพุทธรูป ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุ (กรมศิลปากร)
- เครื่องวิทยุสื่อสารและอุปกรณ์โทรคมนาคม (กรมไปรษณีย์โทรเลข)
- พืช และส่วนต่างๆ ของพืช (กรมวิชาการเกษตร)
- สัตว์มีชีวิตและซากสัตว์ (กรมปศุสัตว์)
- ยาและเคมีภัณฑ์บางชนิด (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา)

เงินตราไทย นำเข้าได้ไม่จำกัดจำนวน แต่นำออกได้ไม่เกิน 50,000 บาท ยกเว้นนำออกไปยังประเทศที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย เช่น พม่า ลาว เขมร มาเลเซีย และเวียดนาม นำออกไปได้ไม่เกิน 500,000 บาท หากนำเงินบาทออกนอกประเทศมากกว่าจำนวนที่กำหนด ผู้เดินทางจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานผ่านธนาคารรับอนุญาตและนำหลักฐานเอกสารที่ได้รับอนุญาตแสดงต่อศุลกากร เมื่อผ่านช่องตรวจผู้โดยสารขาออก

เงินตราต่างประเทศ นำเข้าและนำออกได้ไม่จำกัดจำนวน

การฝากเก็บของไว้ในอารักขาของศุลกากร ผู้เดินทางที่เป็นชาวต่างชาติ และมีของต้องเสียอากร และหรือของต้องจำกัดเข้ามาในประเทศไทย โดยไม่มีความมุ่งหมายจะนำมาใช้ในประเทศไทย จะต้องแจ้งแก่ศุลกากร และสามารถฝากของต้องเสียอากรและหรือของต้องจำกัดไว้ในอารักขาของศุลกากรได้ และขอรับคืนในวันเดินทางออกนอกประเทศไทย โดยเสียค่าธรรมเนียมแก่ราชการในอัตราที่กำหนด

การใช้เอกสารค้าประกัน เอ.ที.เอ.คาร์เน็ต (A.T.A.CARNET) ของนำมาชั่วคราว และส่งกลับออกไปโดยใช้เอกสารค้าประกัน เอ.ที.เอ.คาร์เน็ต ผู้เดินทางที่นำของดังกล่าวเข้ามาต้องแจ้งหน้าที่ศุลกากรที่ช่องตรวจสีแดง เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติพิธีการ ณ ที่ทำการศุลกากร และก่อนเดินทางกลับออกไป จะต้องนำของและเอกสาร เอ.ที.เอ.คาร์เน็ต ไปแจ้งให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจสอบให้ครบถ้วน มิเช่นนั้นจะถูกเรียกเก็บภาษีในภายหลัง สำหรับคนไทยที่ขอใช้สิทธิเอกสารค้าประกัน เอ.ที.เอ.คาร์เน็ต เพื่อนำของออกไปชั่วคราว และนำกลับเข้ามาในภายหลังก็ต้องปฏิบัติพิธีการทำนองเดียวกัน

บันไดเลื่อนสัมภาระ

บันไดเลื่อนสัมภาระ

5.2 โครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) หรือสาธารณูปการ ปัจจัยพื้นฐานที่ให้บริการแก่ประชากรในประเทศ และถือเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในประเทศใดก็ตาม จะใช้บริการสาธารณูปโภคในประเทศนั้นด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มาตรฐานทัดเทียมอารยะประเทศ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อประชากรในพื้นที่ ยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่

1) เส้นทางคมนาคม เส้นทางคมนาคมเป็นส่วนสำคัญของการขนส่งนักท่องเที่ยว นำพานักท่องเที่ยวไปสู่จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว ปัจจุบันเส้นทางทางคมนาคมทางอากาศ มีความสำคัญต่อการเดินทางระหว่างประเทศ จึงต้องพัฒนาท่าอากาศยานให้มีมาตรฐาน เพิ่มจำนวนและกระจายให้ทั่วทุกภูมิภาคและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ส่วนเส้นทางคมนาคมทางบกมีความสำคัญสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ หรือการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว จึงต้องมีสถานีขนส่งสำหรับเป็นจุดรับส่งผู้โดยสาร มีบริการรถโดยสาร ถนนจะต้องได้มาตรฐานมีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย มีสัญญาณจราจร ที่จอดรถ ที่กั้นรถ ในระหว่างเส้นทางต้องมีป้ายบอกเส้นทาง ระยะทาง ป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยว จุดแวะพัก รวมทั้งมีบริการปั้มน้ำมัน ร้านอาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทาง

2) ไฟฟ้า ไฟฟ้าให้แสงสว่างและเป็นพลังงาน สำหรับเครื่องใช้และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว เมืองท่องเที่ยวใหญ่ๆจะมีความต้องการใช้ไฟฟ้าในปริมาณสูง สำหรับสถานที่พักแรมและสถานบันเทิงเริงรมย์

3) น้ำประปา น้ำประปาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอุปโภคและบริโภคของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะโรงแรมจะเป็นสถานที่ที่ใช้น้ำปริมาณสูงมาก สำหรับการอุปโภคของนักท่องเที่ยว และการซักล้างทำความสะอาดในระบบโรงแรม แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักแรมประเภทรีสอร์ต รวมทั้งสนามกอล์ฟ จะใช้น้ำเพื่อการบำรุงรักษาด้านไม้และหญ้าในปริมาณสูงด้วย

ไฟฟ้าและน้ำประปา จะมีสัดส่วนความต้องการที่จะใช้ในเมืองท่องเที่ยวใหญ่ๆ และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสูงมาก ต้องมีการเตรียมการและการจัดการ

ระบบไฟฟ้าและน้ำประปาให้มีปริมาณเพียงพอต่อการให้บริการ และควรคำนึงถึงความปลอดภัยในระบบไฟฟ้า และคุณภาพความสะอาดของน้ำด้วย สถานที่บางแห่งขาดแคลนน้ำ อาจนำวิธีการรีไซเคิล (recycle) มาใช้โดยนำน้ำใช้แล้วมาผ่านกระบวนการบำบัดแล้วนำไปใช้ในระบบสุขา การทำความสะอาดพื้นที่ หรือรดน้ำต้นไม้ เป็นการประหยัดน้ำไว้ใช้เพื่อประโยชน์อื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่ง

4) การสื่อสาร ผู้เดินทางไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวหรือนักธุรกิจ เมื่อเดินทางไปแห่งใดมักจะต้องการใช้บริการสื่อสาร อาจติดต่อกลับไปที่บ้านหรือที่อื่น ๆ ด้วยกิจธุระ บางประการในระหว่างการเดินทาง จึงต้องมีระบบสื่อสารโทรคมนาคม สำหรับให้บริการทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยวซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้ติดต่อธุรกิจ

5) การสุขาภิบาล เป็นการจัดการในเรื่องของระบบระบายน้ำ การกำจัดน้ำทิ้ง ขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาด และการจัดระเบียบอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อภาพพจน์ของสิ่งแวดล้อมภายในเมืองหรือพื้นที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวย่อมต้องการพบเห็นสิ่งสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ดูเจริญตาพาให้รื่นรมย์ ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศนั้น ๆ

6) การสาธารณสุข เป็นการบริการด้านสุขภาพอนามัย โดยจะมีสถานอนามัย คลินิก โรงพยาบาล สำหรับให้บริการอย่างทั่วถึง ทั้งในเมืองและส่วนภูมิภาค นักท่องเที่ยวอาจต้องใช้บริการในกรณีประสบอุบัติเหตุหรือมีอาการเจ็บป่วยในระหว่างการเดินทาง การมีสถานพยาบาลที่มีมาตรฐานสามารถรองรับและให้บริการด้านสุขภาพแก่นักท่องเที่ยว จะสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ระดับหนึ่ง ในการที่จะตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่นั้น ๆ ปัจจุบันสถานพยาบาลสามารถนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวได้ เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ นักท่องเที่ยวอาจเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูสุขภาพ เสริมความงาม รักษาโรค หรือเข้ารับการรักษาจากสถานพยาบาลที่มีชื่อเสียง มีความชำนาญเฉพาะด้าน

7) การรักษาความปลอดภัย เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว หากแหล่งท่องเที่ยวใดไม่มีความปลอดภัย สถานการณ์ไม่มั่นคงก็ยากที่จะจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน เพราะนอกเหนือจากความงดงามของทิวทัศน์ ทิวเขา และความสะอาดสบายในการเดินทาง นักท่องเที่ยวยังต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยทั่วไปจะต้องมีสถานีตำรวจกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ และควร

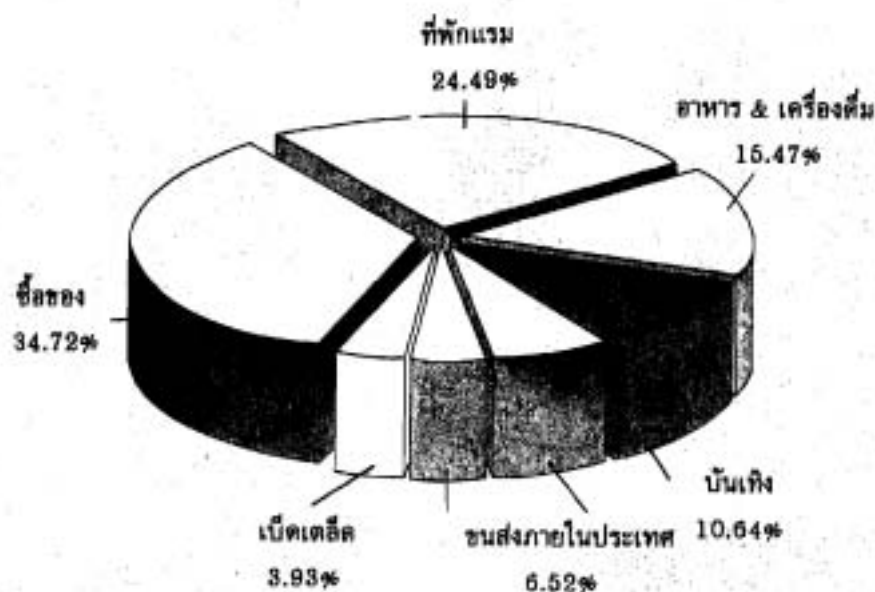
มีตำรวจท่องเที่ยว สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะดูแลในเรื่องของความปลอดภัย การหลอกลวงและเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

6. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Tourism Facilities) เพื่อรองรับและบริการแก่นักท่องเที่ยว ให้ได้รับความสะดวกสบายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยว และมีผลต่อภาพพจน์ของการท่องเที่ยวในแหล่งพื้นที่นั้น ๆ เพราะนอกเหนือจากคุณค่าและความงดงามของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวแล้ว นักท่องเที่ยวยังต้องการความสะดวกสบายและการบริการที่ประทับใจจากสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ทั้งด้านที่พักแรม อาหาร สถานบันเทิง การนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้ สามารถทำรายได้เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการเดินทางท่องเที่ยวตามสัดส่วน ดังนี้

ภาพที่ 3 : รายได้ที่เกิดจากนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี 2542

ที่มา : วารสารธุรกิจท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

6.1 ที่พักแรม (Accommodation)

ที่พักแรม หรือที่พักสำหรับคนเดินทางหรือนักท่องเที่ยว ใช้พักค้างคืนชั่วคราวในระหว่างการเดินทางหรือเมื่อถึงจุดหมายปลายทาง เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้เวลาและใช้จ่ายเงินมากในการเดินทางแต่ละครั้ง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยว ที่พักแรมในยุคแรกๆ จะเป็นที่พักแรมสาธารณะส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นเพียงกระท่อมที่วางเปล่า แล้วพัฒนามาเรื่อยๆ เพื่อรองรับผู้เดินทาง ทั้งพ่อค้า ผู้จาริกแสวงบุญตลอดจนนักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการดำเนินธุรกิจที่พักแรมลักษณะหลากหลายสำหรับให้บริการแก่ผู้เดินทาง นักธุรกิจ และนักท่องเที่ยว ตามสถานภาพ รสนิยมและความพึงพอใจที่แตกต่างกัน ที่พักแรมอาจอยู่ในเมือง นอกเมือง หรือสถานที่ธรรมชาติที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั้นๆ และมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับการพักค้างคืน ที่พักแรมมีหลายประเภท ดังนี้

1) บังกะโล กระท่อม (Bungalow, Cottage) ที่พักแรมเป็นหลังๆ สร้างในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ตามพื้นที่ป่าเขา แหล่งน้ำ ชายทะเล

2) เรือนพักตากอากาศ (Resort) เป็นเรือนพัก หรืออาคารที่มีห้องพักหลายห้อง สร้างเรียงรายในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ภายในบริเวณจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้มาพักใช้บริการร่วมกัน เช่น ห้องอาหาร สระว่ายน้ำ สนามกีฬา เป็นต้น

3) พื้นที่ตั้งแคมป์หรือที่จอดรถ (Camping Ground, Parking) เป็นบริเวณพื้นที่ที่จัดไว้สำหรับตั้งแคมป์พักแรม หรือจอดรถ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหรือครอบครัว บริเวณพื้นที่จะมีบริการห้องสุขา ห้องอาบน้ำ น้ำดื่ม ร้านค้า ร้านอาหาร หรือปั้มน้ำมัน

4) เรือพักแรม (House Boat) เป็นที่พักลอยน้ำ อยู่ตามสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งน้ำ เช่น ที่แคชเมียร์ ประเทศอินเดีย หรือแคลิฟอร์เนีย รัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกว่า Flotel คือเป็นเรือแบบโรงแรม สำหรับเมืองไทยมีมากแถบจังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะเป็นเรือนแพ

5) ที่พักในวัด (Hospice) เป็นที่พักที่ทางวัดจัดไว้เป็นที่พักแรมสำหรับผู้มาประกอบศาสนกิจ และอาจให้บริการแก่ผู้เดินทางอื่นๆ ด้วย

6) บ้านพักรับรอง (Vacation Home) เป็นบ้านพักของหน่วยราชการ หรือหน่วยงานเอกชน จัดไว้เพื่อใช้รับรองหรือเป็นที่พักรวมแก่บุคลากร หากตั้งอยู่ใน สถานที่ธรรมชาติงดงาม อาจเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปใช้บริการ เช่น บ้านพักรับรองของการไฟฟ้าในบริเวณเขื่อนต่างๆ ส่วนบ้านพักในเขตอุทยานแห่งชาติของกรมป่าไม้ ปัจจุบันพัฒนามาให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

7) หอพัก (Hostel, Dormitory) เป็นที่พักแรมที่สมาคม กลุ่มบุคคลหรือสถาบัน จัดไว้เพื่อบริการกลุ่มสมาชิกหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวอื่นๆ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะนิยมใช้บริการ เพราะอัตราค่าเช่าไม่แพงนัก และตั้งอยู่ในเมือง

8) อพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียม (Apartment Condominium) เป็นห้องพักรวมหรือห้องชุด ใช้เพื่อการพักรวมของนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่ม หรือครอบครัว สะดวก เป็นอิสระ และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนใหญ่จะพักนานวัน โดยเสียค่าเช่าเป็นรายสัปดาห์ หรือรายเดือน

9) เพนชั่น เกสต์เฮาส์ (Pension, Guesthouse) เป็นที่พักที่เจ้าของบ้านดัดแปลง หรือสร้างขึ้นเพื่อให้บริการเป็นที่พักรวมแก่นักท่องเที่ยว จัดเป็นธุรกิจที่พักแรมขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนห้องพักไม่มากนัก

เพนชั่น จะเป็นที่พักรวมที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในทวีปยุโรป ห้องที่แบ่งให้เช่าในแต่ละเพนชั่นจะมีไม่มาก และให้บริการอาหารเช้ากับแขกด้วย

สำหรับเกสต์เฮาส์เป็นที่รู้จักดีในประเทศไทย โดยเจ้าของบ้านจะดัดแปลงต่อเติม หรืออาจสร้างเพิ่มขึ้นภายในบริเวณบ้าน เพื่อจัดเป็นห้องพักให้เช่า โดยทั่วไปราคาจะถูกเพราะมีเพียงสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ปัจจุบันพัฒนาสร้างเป็นที่พัก โดยเฉพาะ แต่ยังคงเป็นที่พักขนาดเล็กมีให้เลือกหลายระดับ ราคาไม่แพงนัก และรวมตัวหนาแน่นอยู่ในย่านชุมชน ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นชาวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวสะพายเป้ (Back Packer) เพราะสามารถพักได้นานวันโดยมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับที่พักแรมประเภทอื่นๆ ทั้งยังสะดวกต่อการเดินทางและการหาอาหารบริโภค เกสต์เฮาส์จะมีอยู่ตามเมืองท่องเที่ยวใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต โดยเฉพาะที่ถนนข้าวสารเป็นที่รู้จัก และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติมาก

10) บ้านพักในหมู่บ้าน หรือบ้านพักในฟาร์ม (Homestay, Farmstay or Farmhouse) ที่พักรวมในหมู่บ้านหรือในฟาร์ม เรียกว่าโฮมสเตย์ เป็นที่พักแรมที่เจ้าของ

บ้านหรือเจ้าของฟาร์ม จัดเตรียมหรือดัดแปลงสำหรับเป็นที่พักแรมของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ กิจกรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวในหมู่บ้านหรือฟาร์ม และพักค้างคืนร่วมกับเจ้าของบ้านหรือเจ้าของฟาร์ม มีการศึกษาและเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือเข้าร่วมกิจกรรมในฟาร์มหรือชุมชน ที่พักแรมประเภทนี้ ได้รับการส่งเสริมให้เป็นที่พักสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ที่มุ่งเน้นให้ประชากรในท้องถิ่น มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

11) โมเต็ล (Motel) เป็นที่พักแรมที่มีที่จอดรถเฉพาะห้องพักแต่ละห้อง โดยทั่วไปมักจะตั้งอยู่ในเส้นทางการคมนาคมระหว่างเมืองต่อเมือง สำหรับให้บริการแก่ผู้เดินทางโดยรถยนต์แหว่พักระหว่างเส้นทางการเดินทาง

12) โรงแรม (Hotel) เป็นที่พักแรมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการพร้อมที่สุด อาทิเช่น ห้องพัก ห้องประชุมสัมมนา ห้องอาหาร สถานบริการบันเทิง สระว่ายน้ำ สถานที่ออกกำลังกาย เป็นต้น โรงแรมเป็นสถานที่พักแรมที่รู้จักแพร่หลายและได้รับความนิยมมากที่สุด อาจจำแนกได้ ดังนี้

โรงแรมสำหรับนักธุรกิจ (Commercial Hotel) เป็นโรงแรมที่สร้างอยู่ในเขตชุมชน หรือย่านธุรกิจภายในเมือง จะมีขนาดใหญ่และหรูหรา ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจ หรือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองหรือแหว่พักเพื่อเดินทางต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

โรงแรมใกล้สนามบิน (Airport Hotel) เป็นโรงแรมที่สร้างอยู่ใกล้สนามบิน หรือในเส้นทางการเดินทางไปยังสนามบินโดยใช้เวลาไม่นานนัก ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการบิน เช่น ผู้โดยสารเครื่องบิน พนักงาน เจ้าหน้าที่การบิน ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเดินทางระหว่างที่พักกับสนามบิน และป้องกันอุปสรรคในการเดินทางที่จะทำให้ต้องพลาดเที่ยวบิน ปัจจุบันโรงแรมสนามบินได้รับความนิยมแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

โรงแรมสถานที่ตากอากาศ (Resort Hotel) เป็นโรงแรมที่สร้างอยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว หรือผู้เดินทางมาพักผ่อนชื่นชมกับบรรยากาศธรรมชาติ โรงแรมประเภทนี้จะมีโอกาสรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากในช่วงของวันหยุด และฤดูกาลท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีบทบาทในด้านการเป็นสถานที่สำหรับพบปะจัดงานสังสรรค์ หรือการจัดประชุมสัมมนาของหน่วยงาน

งานบริษัทต่างๆ ที่นิยมมาจัดตามโรงแรมตากอากาศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ และถือโอกาสพักผ่อนและท่องเที่ยวด้วย

โรงแรมสำหรับผู้เดินทางโดยรถยนต์ (Motor Hotel) โรงแรมที่สร้างอยู่ตามเส้นทางหลวงสายสำคัญๆ เชื่อมระหว่างเมืองใหญ่ มีมากในประเทศสหรัฐอเมริกา และได้รับความนิยมจากนักเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวเป็นอันมาก โรงแรมประเภทนี้จะมีจำนวนห้องพักไม่มากนัก

6.2 อาหารและสถานบันเทิง (Food and Entertainment)

6.2.1 อาหาร

อาหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริโภค ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว และยังเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประจำชาติที่สืบทอดมายาวนาน โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวย่อมต้องการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ สะอาด และรสชาติดี รวมทั้งต้องการลิ้มลองอาหารท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากอาหารประจำชาติของตน สำหรับอาหารไทยได้รับความนิยมและแพร่หลายไปทั่วโลก โปรแกรมการนำเที่ยวนักท่องเที่ยวต่างประเทศ มักจะมีรายการรับประทานอาหารไทยพร้อมกับชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี ในระหว่างการรับประทานอาหาร หากเดินทางไปท่องเที่ยวภาคเหนือ จะได้สัมผัสกับอาหารและการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ การรับประทานอาหารแบบ “ขันโตก” สำหรับภาคอีสานจะเป็น “พาแลง” ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบและประทับใจนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การบริการอาหารและเครื่องดื่มสำหรับนักท่องเที่ยว

1) การบริการในยานพาหนะระหว่างการเดินทาง เช่น เครื่องบิน รถยนต์ รถไฟ เรือ อาหารและเครื่องดื่มที่ให้บริการ จะบรรจุกล่องหรือภาชนะกะทัดรัด สะดวกในการรับประทาน

2) การบริการในที่พักรวม หรือโรงแรม ซึ่งมีบริการหลากหลาย เช่น บริการในห้องพัก (Room Service) ห้องอาหาร (Dining Room) ห้องจัดเลี้ยง บุฟเฟต์ (Buffet)

3) การบริการที่อื่น ๆ นอกเหนือจากการบริการในยานพาหนะ และที่พักรวมแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการอาหาร และเครื่องดื่มได้จากภัตตาคารและร้านอาหารที่อื่น ๆ ดังนี้

- ร้านอาหารไทย และอาหารพื้นเมืองแต่ละท้องถิ่น
- ร้านอาหารประจำชาติต่าง ๆ
- ร้านอาหารและสวนอาหารทั่วไป
- ร้านอาหารจานด่วน (Fast-Food) ที่มีให้บริการอย่างแพร่

หลายตามห้างสรรพสินค้า เมืองใหญ่ ๆ เช่น พิชซ่า ฟรายด์ชิกเก้น แซมเบเกอร์ เป็นต้น

• ร้านอาหารเคลื่อนที่ประเภทหาบเร่ รถเข็น ซึ่งอาจเป็น
ขนม ผลไม้ เครื่องดื่ม ที่มีให้บริการตามสถานที่ท่องเที่ยว หรือเส้นทางการเดินทางเที่ยว
ชมสิ่งต่างๆ

6.2.2 สถานบันเทิง

สถานบันเทิงเรีงรมย์ นับเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ทางหนึ่ง นอกเหนือจากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทั้งดงาม อาหาร ผลไม้ หรือแหล่งจับจ่ายซื้อของ ในเมืองใหญ่ๆหรือเมืองท่องเที่ยวจะมีสถานบันเทิงหลากหลาย สำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อาจให้บริการควบคู่ไปกับการบริการอาหารและเครื่องดื่ม เช่น ห้องอาหาร ภัตตาคาร ไนท์คลับคาเฟ่ หรือจัดแสดงโดยเฉพาะตามโรงแรมหรูพ เช่น คาบาเร่ท์ของ คณะทิฟฟานี อัลคาซ่า ที่พัทยา ภูเก็ตแฟนตาซี สวนสนุกต่างๆ เช่น ดรีมเวิลด์ ซาฟารีเวิลด์ สวนสัตว์ ฟาร์มสัตว์และการแสดงของสัตว์ รวมทั้งการแสดงศิลปวัฒนธรรม ณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม หรือสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

6.3 การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

6.3.1 การบริการนำเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับการบริการหลายด้านและต่างถิ่นฐาน หากขาดประสบการณ์และการจัดการที่ดี นักท่องเที่ยวอาจพบกับความยุ่งยาก การบริการนำเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยวจึงเข้ามามีบทบาทเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของธุรกิจนำเที่ยว คือ “การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดหรือการให้บริการ หรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทาง สถานที่พัก อาหาร ทัศนอาจร และมัคคุเทศก์ให้กับนักท่องเที่ยว” การบริการนำเที่ยว หรือธุรกิจนำเที่ยวจึงเป็นส่วนสำคัญของสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งประเภทของการบริการนำเที่ยวได้ดังนี้

1) การนำเที่ยวนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ (Inbound Tour) หมายถึงการให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศนั้น ๆ

2) การนำเที่ยวคนในประเทศไปท่องเที่ยวต่างประเทศ (Outbound Tour) หมายถึงการให้บริการนำคนภายในประเทศ ออกไปท่องเที่ยวต่างประเทศ

3) การนำเที่ยวนักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tour) หมายถึงการให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มีถิ่นฐานถาวรภายในประเทศนั้น ๆ

ธุรกิจนำเที่ยวส่วนใหญ่ อาจให้บริการนำเที่ยวหลายประเภท เช่น หากให้บริการนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ จะให้บริการนำเที่ยวคนในประเทศไปท่องเที่ยวต่างประเทศด้วย เป็น Inbound/ Outbound Tour ส่วนธุรกิจนำเที่ยวที่ให้บริการนำเที่ยวแก่คนในประเทศนั้น จะให้บริการนำเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย จะเป็น Domestic / Outbound Tour โดยมีผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operator) และตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency) เป็นผู้ดำเนินการ

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ผู้ที่จะประกอบธุรกิจนำเที่ยวต้องขอรับใบอนุญาต โดยกำหนดใบอนุญาตการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) การประกอบธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะพื้นที่ หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเที่ยว ไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดในจังหวัดหนึ่งจังหวัดใด และจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดนั้น

2) การประกอบธุรกิจนำเที่ยวในประเทศ หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในราชอาณาจักร

3) การประกอบธุรกิจนำเที่ยวต่างประเทศ หมายถึง การประกอบธุรกิจนำเที่ยวไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดในต่างประเทศ หรือนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ไปยังสถานที่หนึ่งสถานที่ใดภายในประเทศ

ผู้ประกอบการนำเที่ยวต่างประเทศ จะประกอบธุรกิจนำเที่ยวในประเทศด้วยก็ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตตาม 2) อีก

6.3.2 มัคคุเทศก์ (Tourist Guide)

มัคคุเทศก์ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการนำเที่ยวในธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 มัคคุเทศก์ หมายถึง “ผู้ที่นำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคลโดยได้รับค่าตอบแทน” มัคคุเทศก์เป็นผู้ให้บริการท่องเที่ยวที่มีโอกาสใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากที่สุด เป็นบุคคลแรกที่นักท่องเที่ยวจะได้พบ เมื่อเดินทางมาถึงจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว (Destination) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการตลอดระยะเวลาที่ท่องเที่ยว และเป็นบุคคลสุดท้ายที่จะกล่าวอำลาเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ มัคคุเทศก์จึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสร้างภาพพจน์ และทัศนคติที่ดีงามตลอดจนความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ

โดยทั่วไปจะกำหนดประเภทของมัคคุเทศก์ตามลักษณะของธุรกิจนำเที่ยว ดังนี้

1) มัคคุเทศก์นำเที่ยวนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ เป็นมัคคุเทศก์ในธุรกิจนำเที่ยวประเภท Inbound Tour ซึ่งให้บริการนำเที่ยวภายในประเทศแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ มัคคุเทศก์ประเภทนี้ ต้องมีความรู้ภาษาต่างประเทศในระดับใช้การได้ดี และสามารถปฏิบัติงานนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

2) มัคคุเทศก์นำเที่ยวคนในประเทศไปท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นมัคคุเทศก์ในธุรกิจนำเที่ยวประเภท Outbound Tour ซึ่งให้บริการนำเที่ยวต่างประเทศแก่คนภายในประเทศ จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลอำนวยความสะดวกทุกอย่างในระหว่างการเดินทาง เรียกว่า Tour Leader หรือผู้นำการเดินทาง ทำหน้าที่ประสานงานกับบริษัทนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในประเทศที่ไปเยือน ในด้านการเดินทาง ที่พัก อาหาร และการนำชมสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นล่าม (Interpreter) ให้กับนักท่องเที่ยว

3) มัคคุเทศก์นำเที่ยวนักท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นมัคคุเทศก์ในธุรกิจนำเที่ยวประเภท Domestic Tour ซึ่งให้บริการนำเที่ยวภายในประเทศแก่ผู้ที่มีถิ่นฐานถาวรภายในประเทศนั้น ๆ มัคคุเทศก์ประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาต่างประเทศ

การประกอบอาชีพมัคคุเทศก์จะต้องขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2535 ใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

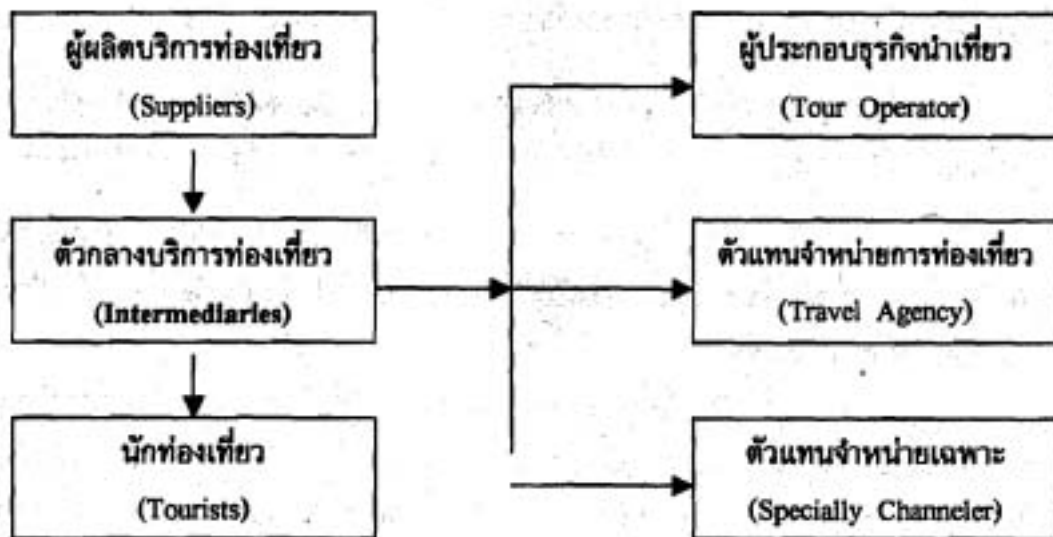
1) มัคคุเทศก์ทั่วไป หมายถึง มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับนำนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

2) มัคคุเทศก์เฉพาะ หมายถึง มัคคุเทศก์ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับงานนำเที่ยวเฉพาะสาขา เช่น สาขาประวัติศาสตร์ โบราณคดี และการนำเที่ยวป่า เป็นต้น อันเป็นการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในสาขานั้น ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ

6.3.3 การจำหน่ายบริการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมบริการที่ให้บริการเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจแขนงต่างๆ อาทิเช่น การคมนาคมขนส่งให้บริการนำพานักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว ที่พักแรมสำหรับค้างคืนชั่วคราว ในระหว่างการเดินทางหรือเมื่อถึงแหล่งท่องเที่ยว บริการนำเที่ยว อาหารและสถานบันเทิง รวมทั้งสินค้าที่ระลึก ล้วนเป็นธุรกิจที่ให้บริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อจำหน่ายแก่ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยส่วนสำคัญคือ ระบบการจำหน่าย ช่องทางการจำหน่าย และการส่งเสริมการจำหน่าย

1) ระบบการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว (Travel Sales Distribution System) ประกอบด้วยผู้ผลิตบริการท่องเที่ยว (Suppliers) ตัวกลาง (Intermediaries) และผู้บริโภค (Consumers) หรือนักท่องเที่ยว (Tourists) ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 ระบบการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว

ผู้ผลิตบริการท่องเที่ยว (Suppliers) หมายถึงผู้ผลิตสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ขายให้แก่ผู้บริโภคนักท่องเที่ยว เช่น สายการบิน บริษัทขนส่งทางเรือ-รถยนต์ รถไฟ ที่พักแรม อาหาร สถานตากอากาศ แหล่งท่องเที่ยว และแหล่งบันเทิงต่าง ๆ

ตัวกลาง (Intermediaries) หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงหรือประสานระหว่างผู้ผลิตสินค้า หรือบริการท่องเที่ยวกับผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขาย สินค้าหรือบริการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งเป็นตัวกลางได้ ดังนี้

(1) **ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operator) หรือบริษัทนำเที่ยว** จะเป็นผู้จัดการซื้อบริการหรือสินค้าทางการท่องเที่ยวจากผู้ผลิต แล้วนำมาจัดรายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Package Tour) จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรงหรือจำหน้ายแก่ตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency) หากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวจัดจำหน่ายรายการนำเที่ยว โดยผ่านตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว ถือว่าเป็นผู้ขายส่งการท่องเที่ยว (Tour Wholesaler) ซึ่งจะเป็นบริษัทนำเที่ยวขนาดใหญ่ มีเครือข่ายกว้างขวางระหว่างประเทศ หากเป็นบริษัทนำเที่ยวขนาดเล็ก อาจจะจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง

ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operator) หรือบริษัทนำเที่ยวสามารถให้บริการท่องเที่ยว ดังนี้

- จัดรายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ ส่งให้ตัวแทนจำหน่าย
- จัดรายการนำเที่ยวประเภทต่าง ๆ สำหรับผู้สนใจ องค์กรและกลุ่มเอกชนที่มีความสนใจเฉพาะเรื่อง
- จัดนำเที่ยวแบบเป็นรางวัลให้แก่บริษัทผู้ผลิตสินค้าและองค์กรต่าง ๆ
- บริการวางแผน การจัดประชุมสัมมนา ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

(2) **ตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency)** เป็นตัวแทนจำหน่ายบริการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ผลิตสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Suppliers) กับนักท่องเที่ยว หรือเป็นตัวกลางระหว่างผู้ประกอบการ

ธุรกิจนำเที่ยว (Tour Operator) ทำหน้าที่เป็นผู้ขายปลีก (Retailer) สินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับนักท่องเที่ยว โดยได้รับค่าตอบแทน (Commission) จากผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว หรือบริษัทนำเที่ยว

ตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency) สามารถให้บริการท่องเที่ยว ดังนี้

- จำหน่ายทัวร์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว หรือบริษัทนำเที่ยวจัดขึ้น
- เป็นตัวแทนจำหน่ายตั๋วโดยสารพาหนะเดินทางทุกประเภท
- เป็นตัวแทนจัดหาและสำรองที่พักแรม กิจกรรม บันเทิง และการกีฬาต่างๆ

- โฆษณาประชาสัมพันธ์ การบริการต่างๆ ที่จัดจำหน่าย

- บริการจัดการเอกสารการเดินทางต่างๆ

- บริการต้อนรับ และรับ-ส่งนักท่องเที่ยว

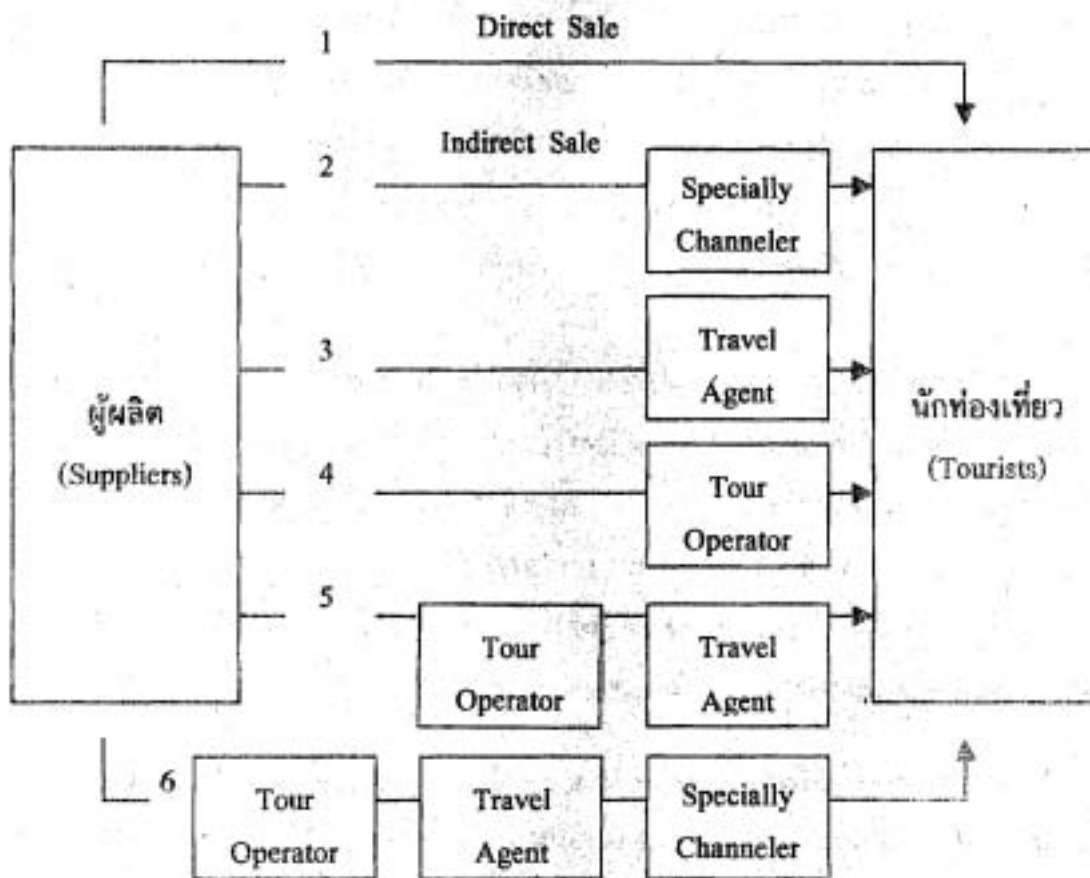
- ให้คำแนะนำในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

(3) ตัวแทนจำหน่ายเฉพาะ (Specialty Channeler) เป็นตัวแทนฝ่ายขายของผู้ผลิต (Suppliers) เช่น ตัวแทนฝ่ายขายของสายการบิน บริษัทขนส่ง โรงแรม บริษัทนำเที่ยว

ผู้บริโภค (Consumers) หรือนักท่องเที่ยว (Tourists) คือผู้ซื้อสินค้า หรือบริการท่องเที่ยว (Travel Agency) ตามช่องทางการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว

2) ช่องทางการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว

ช่องทางการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว สามารถกระทำได้ทั้งทางตรง (Direct Sale) และทางอ้อม (Indirect Sale) ตามช่องทาง ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6 ช่องทางการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว

(ดัดแปลงจาก Chuck Y. Gee, Janes C. Makens and J.L.Dexter Chey. The Travel Industry. New York : Van Hostrand Reinhold, 1989.P.101-102)

ช่องทางที่ 1 ผู้ผลิต (Supplier) จำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง

ช่องทางที่ 2 ผู้ผลิต (Supplier) จำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับตัวแทนจำหน่ายเฉพาะ (Specially Channeler) เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

ช่องทางที่ 3 ผู้ผลิต (Supplier) จำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยว (Tour Operator) เพื่อนำไปจัดรายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Package Tour) แล้วจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

ช่องทางที่ 4 ผู้ผลิต (Supplier) จำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency) เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

ช่องทางที่ 5 ผู้ผลิต (Supplier) จำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยว (Tour Operator) เพื่อนำไปจัดรายการนำเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ (Package Tour) แล้วจำหน่ายให้กับตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency) เพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

ช่องทางที่ 1 เป็นการจำหน่ายโดยตรง หรือ Direct Sale ส่วนช่องทางที่ 2-5 เป็นการจำหน่ายโดยผ่านตัวแทน หรือ Indirect Sale

การจำหน่ายโดยตรง (Direct Sale) ผู้ผลิต (Supplier) จะจำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคโดยตรง ไม่ผ่านตัวกลาง (Intermediaries) ซึ่งมีผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีโอกาสพบกัน อาจแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหรือพัฒนาสินค้าหรือการบริการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และยังเป็น การสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวเมื่อซื้อบริการกับผู้ผลิตโดยตรง เช่น ตัวโดยสารเครื่องบิน หรือที่พักแรม เป็นต้น และการที่ไม่ต้องผ่านตัวแทนจำหน่าย อาจทำให้ราคาค่าบริการถูกลงเพราะไม่ต้องเสียค่าตอบแทน (Commission) ให้กับตัวแทนจำหน่าย แต่บางครั้งอาจซื้อสินค้าหรือบริการจากตัวแทนจำหน่ายได้ถูกกว่าซื้อจากผู้ผลิตโดยตรงตามราคาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพราะตัวแทนได้ลดส่วนของค่าตอบแทนให้แก่ลูกค้า เพื่อจูงใจให้มาซื้อบริการ ซึ่งแม้จะได้ค่าตอบแทนลดลง แต่จะมีรายได้ชดเชยจากปริมาณผู้ที่มาซื้อบริการ

การจำหน่ายโดยตรงอาจทำให้โอกาสในการจำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยวไม่กว้างขวาง คือจะจำกัดอยู่เพียงแหล่งที่ตั้งสำนักงานหรือสาขาของผู้ผลิต ซึ่งมีเพียงไม่กี่แห่ง เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแทนจำหน่ายซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งต่างๆ การจำหน่ายโดยตรงเพียงช่องทางเดียวอาจเสียโอกาสทางการตลาด

การจำหน่ายโดยผ่านตัวแทน (Indirect Sale) ผู้ผลิต (Supplier) จะจำหน่ายสินค้าหรือบริการท่องเที่ยว (Travel Product) โดยผ่านตัวกลางหรือตัวแทนจำหน่าย เช่น ตัวแทนจำหน่ายเฉพาะ ตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยว เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว ซึ่งมีผลให้ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกซื้อสินค้า หรือบริการท่องเที่ยวได้ตามจุดขายที่เป็นตัวแทนจำหน่าย ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งต่างๆ เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ต้องการใช้บริการและ เปิดตลาดให้กว้างขวาง

การจำหน่ายโดยผ่านตัวแทนอาจจะทำให้ผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว ต้องซื้อสินค้าหรือบริการท่องเที่ยวในราคาสูงกว่า หากตัวแทนจำหน่ายบวกค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นจากราคาขาย และยังไม่ค่อยมั่นใจว่าตัวหรือเอกสารที่ได้รับจากตัวแทนจำหน่าย จะเป็นหลักฐานที่ถูกต้องแท้จริง สามารถนำไปใช้บริการ โดยไม่มีปัญหาใดๆ

3) การส่งเสริมการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว (Travel

Promotion)

เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตสินค้าและบริการท่องเที่ยว กับผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายคือการจูงใจให้เกิดการซื้อขายบริการท่องเที่ยว สามารถกระทำได้ดังนี้

การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

การโฆษณาเป็นการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อการจูงใจ โน้มน้าวให้ผู้รับข่าวสารสนใจหรือคล้อยตาม ส่วนการประชาสัมพันธ์เป็นการเผยแพร่ข่าวสารให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์เพื่อการส่งเสริมการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว ต่างมุ่งหวังเผยแพร่บริการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักแก่มวลชน และมีผลจูงใจหรือโน้มน้าวให้ผู้รับข่าวสารสนใจหรือคล้อยตาม การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ เป็นการ

สื่อสารทางเดียวโดยผ่านสื่อต่างๆ โดยสื่อที่นิยมใช้เพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การ
ท่องเที่ยวได้แก่

สิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่รับทราบได้ด้วยการอ่าน ข่าวสารที่ลงใน
สื่อประเภทนี้ จะต้องสามารถดึงดูดความสนใจให้อ่าน เพื่อที่จะได้รับรู้ข่าวสาร มีโอกาสเห็น
ภาพและรายละเอียดต่างๆ ทั้งรายการเดินทาง อัตราค่าบริการ สถานที่ติดต่อ นับเป็นสื่อ
ที่มีศักยภาพในการดึงดูดความสนใจได้มาก สิ่งพิมพ์ที่นิยมใช้เพื่อการโฆษณาและประชา
สัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร

แผ่นพับ เป็นสื่อทางสิ่งพิมพ์ที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ผลิต
ขึ้นมาเพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์เฉพาะเรื่อง สามารถให้รายละเอียดต่างๆ ทั้งเนื้อ
หาและรูปภาพ ทั้งยังมีรูปลักษณ์ที่กระตือรือร้นสวยงาม จูงใจให้หยิบมาเปิดอ่าน และเก็บ
สะสม

หนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตเป็นประจำทุกวัน มีเรื่อง
ราวหลากหลายรวมทั้งการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ผู้รับสื่อจะนิยมอ่านวันต่อวันแล้วทั้ง
จะไม่เก็บสะสมไว้เพื่อย้อนกลับมาอ่านอีก การใช้สื่อประเภทนี้ต้องเลือกวันที่เหมาะสม อาจ
เป็นช่วงใกล้จะถึงสุดสัปดาห์หรือหยุดเทศกาล เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและจูงใจให้ใช้
บริการในวันหยุดนั้นๆ

นิตยสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตตามคาบเวลา อาจเป็นราย
สัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือน มีการแบ่งประเภท เช่น นิตยสาร สำหรับผู้หญิง ผู้
ชาย ธุรกิจ การกีฬาและการท่องเที่ยว เป็นต้น การใช้สื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์
ประเภทนี้จะต้องเลือกใช้ให้ถูกเป้าหมาย เช่น ถ้าจะขายบริการท่องเที่ยวสำหรับเป้าหมาย
ที่เป็นผู้หญิง ก็จะต้องลงในนิตยสารสำหรับผู้หญิง เป็นต้น

แผ่นป้าย เป็นแผ่นป้ายหลายขนาดสำหรับติดหรือวางตั้งไว้
ในที่ต่างๆ ซึ่งเป็นจุดผ่านที่สำคัญ เช่น ตามเส้นทางถนนที่เด่นชัด สีแฉกสัญญาณไฟ
หรือถ้าเป็นแผ่นป้ายขนาดเล็ก อาจติดตามอาคารสถานที่ต่างๆ แผ่นป้ายเหล่านี้จะมีจุด
เด่นด้วยสีและภาพเห็นแล้วสะดุดตา แต่จะไม่มีรายละเอียดมากนัก

วิทยุ เป็นสื่อที่รับได้ด้วยการฟังเสียงแล้วสร้างจินตนาการตาม
สามารถกระจายข่าวสารได้กว้างไกล และราคาค่าใช้จ่ายถูกกว่าการใช้สื่อประเภทอื่นๆ แต่
มีข้อจำกัดตามช่วงเวลาของการรับข่าวสาร ไม่สามารถเก็บข่าวสารนั้นไว้ได้เหมือนสิ่งพิมพ์

โทรทัศน์ เป็นสื่อที่รับได้ทั้งเสียง และภาพการเคลื่อนไหว สามารถเผยแพร่สู่เป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง เข้าไปนำเสนอถึงในบ้านแทบทุกครัวเรือน โอกาสที่จะสร้างแรงจูงใจให้ใช้บริการท่องเที่ยวมีมากกว่าสื่อประเภทอื่น แม้ราคาค่าใช้จ่ายในการใช้สื่อประเภทนี้จะสูงมาก แต่ได้รับความนิยมสำหรับการเป็นสื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

อินเทอร์เน็ต เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีศักยภาพในการเผยแพร่ข่าวสารได้กว้างไกลทั่วโลก การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งนอกจากจะใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารทางการท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถใช้เป็นช่องทางการจำหน่ายบริการท่องเที่ยวที่สำคัญ เริ่มจากนักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ เพื่อสำรวจหรือเลือกโปรแกรมการท่องเที่ยวพร้อมราคาค่าใช้จ่าย และเมื่อตัดสินใจที่จะซื้อบริการก็สามารถทำการจอง หรือสำรองออนไลน์ได้เลย

นอกจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อประเภทต่าง ๆ แล้ว อาจสามารถทำการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

- แจกข่าวสารข้อมูลแก่สื่อมวลชน
- จัดงานมหกรรม หรือนิทรรศการท่องเที่ยว แนะนำแหล่งท่องเที่ยว พานอะชนลิ่ง ที่พักแรม อาหาร บริการนำเที่ยว และสินค้าที่ระลึก ตามสถานที่ต่าง ๆ
- แดลงข่าวเปิดตัวสถานที่ท่องเที่ยวหรือบริการใหม่ๆ เชิญสื่อมวลชนไปลองใช้บริการ เพื่อที่จะกลับมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ประสบการณ์ที่ได้ไปพบเห็นทางสื่อต่างๆ อาจเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือเผยแพร่ ทางวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

การติดต่อโดยตรง

เป็นการส่งเสริมการจำหน่ายอีกวิธีหนึ่ง ที่นำเสนอข่าวสารบริการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งอาจเป็นส่วนบุคคล หรือกลุ่มสถาบัน องค์กร หน่วยงาน หรือบริษัท

ในส่วนบุคคล อาจนำเสนอโดยการส่งจดหมายแจ้งข่าวสารบริการท่องเที่ยว หรือแผ่นพับ นิตยสารสำหรับเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

พร้อมทั้งโปรแกรมนำเที่ยวซึ่งได้จัดทำล่วงหน้าเป็นรายเดือน ตามเทศกาล หรือรายปี บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ อาจเคยเป็นผู้ใช้บริการของบริษัทมาก่อน หรือมีศักยภาพและความเป็นไปได้ที่จะใช้บริการท่องเที่ยว

สำหรับสถาบัน องค์กร หน่วยงาน บริษัท จะทำการส่งเสริมการเดินทางเป็นกลุ่ม โดยการนำเสนอตามความสนใจ เช่น กลุ่มราชการและรัฐวิสาหกิจ จะนำเสนอบริการเดินทางเพื่อประชุมและสัมมนา กลุ่มบริษัทธุรกิจเอกชนจะนำเสนอบริการเดินทางแบบเป็นรางวัลและประชุมสัมมนา หรือกลุ่มนักเรียนนักศึกษา จะนำเสนอบริการเดินทางเพื่อการศึกษา เป็นต้น

นอกเหนือจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือการติดต่อโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย การส่งเสริมการจำหน่ายบริการท่องเที่ยว อาจกระทำได้ด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น จัดตั้งชมรมการเดินทางท่องเที่ยว มีการนัดหมายพบปะสังสรรค์ ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวและทำกิจกรรมร่วมกันในระหว่างสมาชิก รวมทั้งแนะนำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิก หรืออาจเสนอรางวัลให้กับผู้โชคดีในเทศกาลต่างๆ เป็นบริการนำเที่ยวเพื่อแนะนำให้เป็นที่รู้จักและลองใช้บริการ โดยหวังผลแห่งการบอกต่อในกลุ่มญาติมิตร ซึ่งบริษัทอาจได้รับการซื้อบริการเพิ่มหรือได้เผยแพร่การบริการให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น

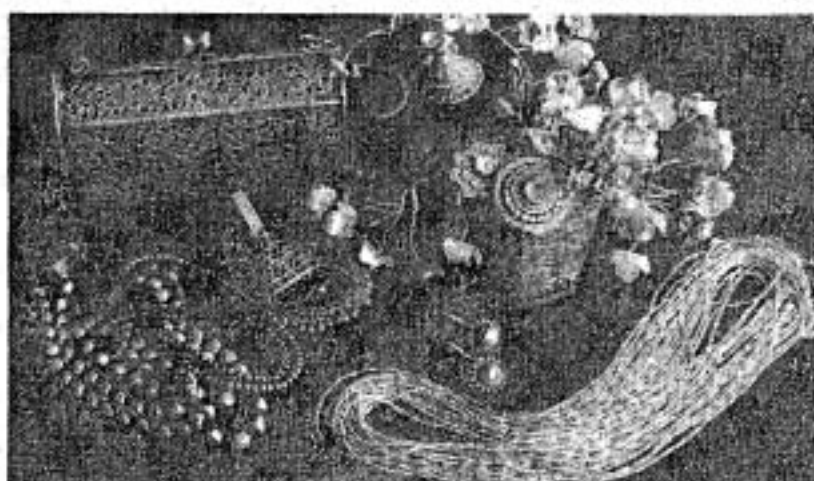
7. สินค้าที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

นักท่องเที่ยวมักนิยมซื้อสินค้าจากท้องถิ่นหรือประเทศที่ไปเยือน อาจเป็นของใช้หรือของที่ระลึกเพื่อนำไปฝากญาติมิตรแสดงถึงน้ำใจไมตรี หรือสะสมไว้เป็นที่ระลึกถึงถิ่นที่เคยไปเยือน สินค้าที่ระลึกล้วนมีความงดงามแปลกตา บางอย่างมีการสาธิตแสดงวิธีการผลิตที่เต็มไปด้วยศิลปะและความละเอียดอ่อน สามารถสร้างความสนใจและประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ชวนใจให้ซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นๆ จำนวนนักท่องเที่ยวมากเท่าไร โอกาสที่จะสร้างรายได้จากสินค้าที่ระลึกจะสูงขึ้นด้วย

เนื่องจากการผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นลักษณะของอุตสาหกรรมขนาดย่อม หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือในชุมชน ซึ่งกระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ โดยอาศัยแรงงานศิลปะและความประณีต และใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ การเพิ่มมูลค่าแก่ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรม สินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย และมีบทบาทสำคัญในด้านการส่งออก และเป็นสินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยว แบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ถึง 20 ประเภท ดังนี้*

(1) อัญมณี	(2) ผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย
(3) ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง	(4) ดอกไม้ประดิษฐ์
(5) ผลิตภัณฑ์ไม้และไม้แกะสลัก	(6) ภาพเขียน รูปแกะสลักและรูปปั้น
(7) เครื่องรูปพรรณและเครื่องประดับ	(8) ผลิตภัณฑ์โลหะหล่อ
(9) เครื่องเรือนไม้	(10) ผลิตภัณฑ์จากหอยมุก งา และกระดูกสัตว์
(11) เครื่องเรือนหวาย	(12) เครื่องปั้นดินเผา
(13) ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหม	(14) ตุ๊กตา
(15) เครื่องทองลงหิน	(16) เครื่องเขียน
(17) เครื่องเงินและเครื่องถม	(18) ร่มกระดาษ
(19) เครื่องจักรสาน	(20) ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมประเภทอื่นๆ

การพัฒนาธุรกิจสินค้าที่ระลึก

สินค้าที่ระลึกมักจะมาจากงานหัตถกรรม (Handicraft) ซึ่งเป็นผลผลิตภายในครัวเรือน เรียกว่า อุตสาหกรรมในครอบครัว (Home Industry) โดยใช้วัสดุหรือทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการผลิต ถือเป็นอุตสาหกรรมพื้นเมือง ซึ่งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตดั้งเดิมคือเพื่อใช้งาน ต่อมาจึงมีการผลิตเพื่อจำหน่าย กลายมาเป็นธุรกิจสินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยว ซึ่งควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาต่าง ๆ ดังนี้

(1) รูปแบบผลิตภัณฑ์และการเลือกวัสดุที่นำมาใช้ในการผลิต โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ควรได้รับการออกแบบและกำหนดขนาดให้เหมาะสมตามลักษณะการใช้และมีความสวยงามประณีต ส่วนวัสดุที่นำมาใช้ในการผลิตต้องสอดคล้องกลมกลืนและมีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

(2) คุณภาพและมาตรฐาน นอกเหนือจากรูปลักษณ์ที่เหมาะสมสวยงาม ควรคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ การผลิตสินค้าที่ไม่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน จะสร้างความเสียหายต่อภาพพจน์ของสินค้าทั้งหมด มีผลกระทบต่อธุรกิจการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

(3) การบริการ ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยว อาจมาจากท้องถิ่นใกล้เคียงหรือต่างถิ่นแดนไกล และสินค้าบางอย่างอาจมีขนาดใหญ่ไม่สะดวกที่นักท่องเที่ยวจะนำไปพร้อมกับการเดินทาง จึงต้องมีการพัฒนาในเรื่องของการบริการ เริ่มจากการรับสั่งสินค้า การบรรจุหีบห่อ การจัดส่ง และการบริการพิเศษอื่น ๆ

(4) ตลาดจำหน่าย ควรได้รับการส่งเสริมช่องทางการจำหน่าย และสถานที่จำหน่ายให้กว้างขวางเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากแหล่งผลิตในพื้นที่นั้น ๆ โดยเฉพาะตลาดในส่วนกลาง ซึ่งเป็นตัวแทนของทุกภูมิภาค หรือตลาดต่างประเทศเพื่อการส่งออก

(5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งปกติจะทำความคุ้นเคยไปกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว แต่ควรเน้นในเรื่องของการสาธิต แสดงวิธีการผลิต การจัดนิทรรศการแสดงผลภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งให้รายละเอียดของแหล่งหรือสถานที่จำหน่าย

การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งซื้อสินค้า

รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ ที่มีมูลค่าหลายแสนล้านบาทต่อปี เมื่อแยกตามสัดส่วนปรากฏว่า รายได้ที่เกิดจากการซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยวมีมูลค่าประมาณ 98,908.69 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 30.67 (ปี พ.ศ. 2543) เป็นสัดส่วนสูงสุดเมื่อเทียบกับรายได้ในหมวดอื่นๆ สินค้าที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยม ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าไหม เครื่องเรือน เครื่องหนัง เครื่องประดับ อัญมณี และหัตถกรรมไทย เป็นต้น จึงมีการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งซื้อสินค้าหรือ Shopping Center ดังนี้

1) ส่งเสริมและพัฒนารูปแบบและมาตรฐานสินค้าที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

2) จัดงานมหกรรมส่งเสริมการซื้อสินค้าในวาระต่างๆ เช่น Amazing Shopping Paradise Amazing Thailand Grand Sale หรือ Shopping Street

3) การคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับนักท่องเที่ยว (Tax Refund) เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อของ โดยนักท่องเที่ยวสามารถขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม จากการซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการซึ่งได้จดทะเบียนไว้กับกรมสรรพากร โดยมูลค่าของสินค้าที่ซื้อต้องมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า 5,000 บาท และซื้อจากสถานประกอบการแต่ละแห่งจำนวนไม่น้อยกว่า 2,000 บาทต่อวัน โดยขอรับคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม ณ ท่าอากาศยานนานาชาติเมื่อเดินทางออกจากประเทศ

8. สิ่งสนับสนุนอื่น ๆ

นอกเหนือจากองค์ประกอบหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นับตั้งแต่นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว การเผยแพร่ข่าวสาร ระเบียบพิธีการและปัจจัยพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และสินค้าที่ระลึก ยังมีสิ่งสนับสนุนและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่

ธุรกิจการบริการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจการเงิน ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ บัตรเครดิต เช็คเดินทาง หรือธุรกิจการประกันภัย สุขภาพและชีวิตในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

ภาพลักษณ์ของประเทศหรือแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาเยือนมากขึ้น หากแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีภาพลักษณ์ที่ดีปรากฏต่อมวลชน เช่น ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ของการเป็นประเทศที่ยังคงรักษานบธรรมเนียมนิยมประเพณีของชาวเอเชีย มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมของประชากรทั้งประเทศ มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประชาชนมีอัธยาศัยไมตรีโอบอ้อมอารี จึงเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในแถบภูมิภาคนี้

สภาวะเศรษฐกิจ มีส่วนสำคัญในการกำหนดกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยว การฟื้นฟูหรือการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจะเป็นตัวกระตุ้นให้การเดินทางท่องเที่ยวขยายตัวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวระหว่างประเทศหรือการท่องเที่ยวระยะไกล

สถานการณ์ ความมั่นคงปลอดภัยมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงสถานการณ์ความมั่นคงและปลอดภัย ทั้งในระหว่างการเดินทางและเมื่อถึงจุดหมายปลายทาง รวมทั้งพื้นที่อื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อ

เชิงอรรถ

¹ ฅณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา. จิตวิทยาทั่วไป : General Psychology. พิมพ์ครั้งที่ 4. ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544. น. 230

² Robert Christic Mill & Alastair M. Morrison, The Tourism System : An Introduction Text. New Jersey : Prentice Hall, 1992. P. 18-19

³ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กองวิชาการและฝึกอบรม. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. เอกสารเผยแพร่. น. 6

⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อนุสาร อ.ส.ท. คู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ "เดินป่า-ชมพรรณไม้" "เที่ยวน้ำตก" "เที่ยวหมู่เกาะ" "ดำน้ำ" ปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542

⁵ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. อนุสาร อ.ส.ท. คู่มือท่องเที่ยว "โบราณคดีสัญจร" "วัฒนธรรมสัญจร" "จักรยานเกาะรัตนโกสินทร์" ปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542

⁶ กรองแก้ว สิริมล. "ศูนย์ให้บริการข่าวสารการท่องเที่ยว" จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542. น. 45-46

⁷ สุภัทร์ สกลไชย. ชาวต่างชาติจะอยู่ประเทศไทยได้อย่างไร คู่มือว่าด้วยการตรวจคนเข้าเมือง. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดับเบิลยูเอ็น, 2544 น. 1-10.

⁸ สามพร มณีไมตรีจิต. "บทบาทวัฒนธรรมไทยกับการท่องเที่ยว" มรดกศิลปวัฒนธรรมไทย. เอกสารประกอบโครงการอบรมผู้นำเยาวชน เพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 2. วันที่ 16-21 ตุลาคม 2535. น. 12-18